

Putování do svaté země.

Vypravování o cestě do Jerusálema, Betléma, Nazaretu a jiných měst a krajin posvátných.

Popisuje

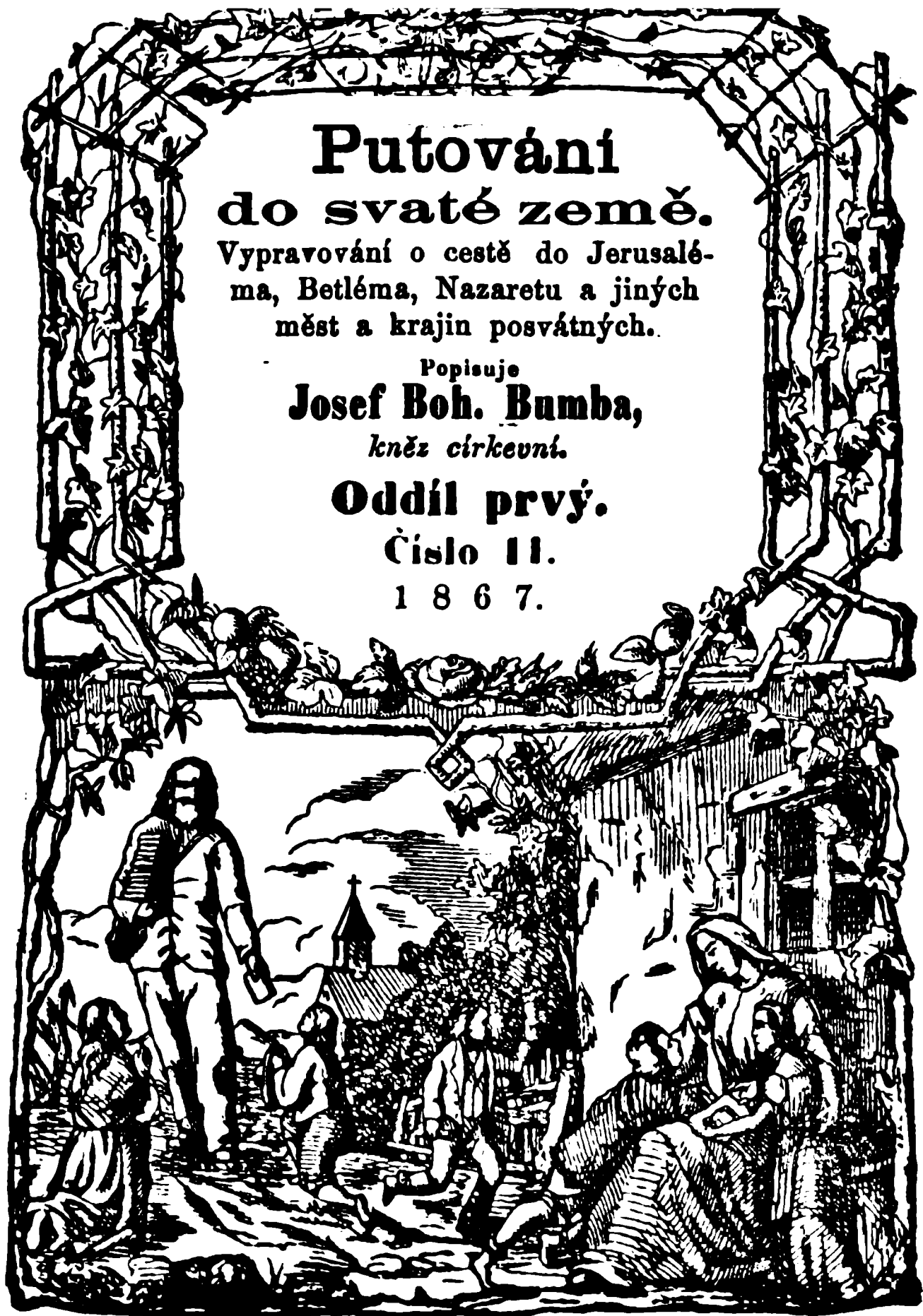
Josef Boh. Bumba,

kněz církevní.

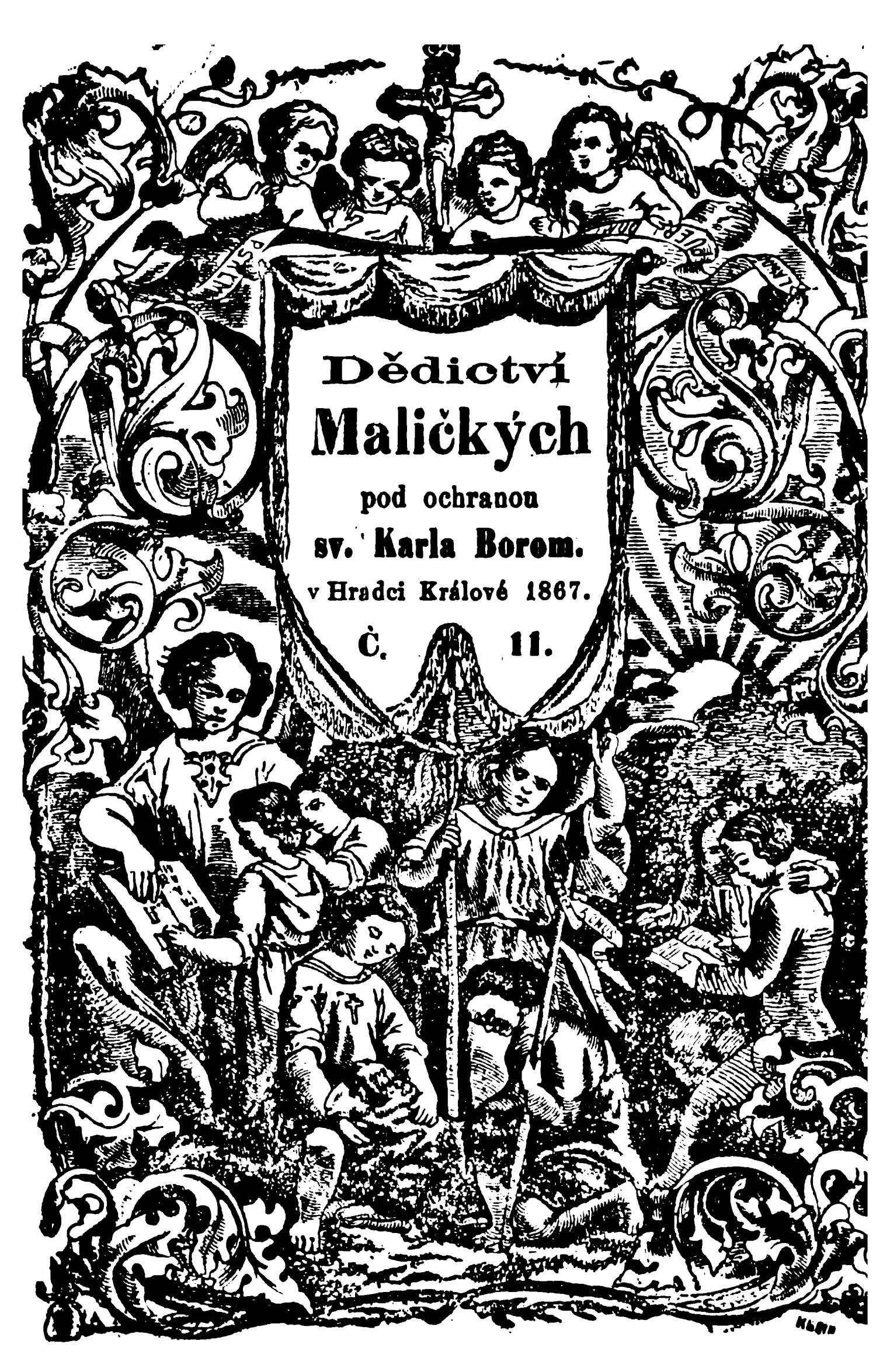
Oddíl prvý.

Číslo II.

1 8 6 7.

Tisk L. Pospíšila v Hradci Králové.

The image is a highly detailed woodcut-style illustration. It features a central rectangular panel with a decorative border. The border is filled with various religious figures and symbols. At the top, there are several cherubs or angels looking down. In the center of the top border is a cross. The sides of the border are decorated with intricate scrollwork and floral patterns. The bottom of the border shows a group of children in various poses, some sitting and some standing, looking up towards the central panel. The central panel itself contains text in a bold, serif font. The text is arranged in several lines, with the title being the largest and most prominent. Below the title, there are smaller lines of text, including a subtitle and a date. The overall style is characteristic of 19th-century book design, with a focus on religious themes and decorative elements.

Dědictví Maličkých

pod ochranou
sv. Karla Borem.
v Hradci Králové 1867.

Č. 11.

K jedenácté knižce,

kterouž Vám, milé děti, poutník Palestinský svou cestu do svaté země věnuje a podává, netřeba, čeho připomenouti, poněvadž důstojný pan spisovatel sám Vás v úvodu pozdravuje otcovskými slovy a vzbuzuje chuť Vaši k bedlivému čtení toho, co s zápalom křestanské lásky k Vám líčí.

Nuže buďte povděčny svému vypravovateli, a uvažujte na mysl i v srdci, co Vám tuto v prvném oddělení vypravuje. Po vůli Boží a s pomocí dobrých přátel, když přibude nových údivů a hojných dobrodincův, postarám se, aby hned příštího roku následovalo oddělení druhé.

Zatím kochejte se tímto prvním vypravováním, a setrvejte při tom v rozjímání slov Zachariáše proroka, v kap. 8, 21. 22 řkoucího: „Pojďme se kořit tváři Hospodinově, i hledat tvář Hospodina Boha zástupů; přijdu i já! — I přijdou lidé mnozí a jazykové mnozí, aby hledali Hospodina zástupů v Jerusalemě a uprosili tvář Hospodinu.“

Nebo časové nastali nám velmi zlí: ruch doby nynější vede nás v boj proti té moci, kterouž nazval Kristus „pekelnými branami,“ z nichž „Belzebub“ vyjde, a také naše Dědictví hanobiti bude. —

Když pak vyšle k Vám svých tovaryšů zakuklených, aby Vás do tábora svého lákali: věztež, že znova upoutati chce duše Vaše, jež Spasitel světa před 18 stoletími byl vykoupil. I rcete odhodlaně každému z nich: „Odejdi, satanáši; nebo psáno jest: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš!“

**V Hradci Králové, o slavnosti sv. Karla Bor.
dne 4. listopadu 1867.**

Josef A. Šrůtek,
b. konsist. radní a tajemník
co redaktor a pokladník D. M.

Úvod k „putování do svatě země.“

Bení na povrchu zemském krajiny, anaž by srdcím křesťanským památnější byla a vzácnější nad Palestinu či zemi Judskou. Jména: Jerusalém, Betlém, Nazaret, hora Kalvarie a hora Olivetská, hora Tábor a jezero Genezaretské — jaké to milé i mocné budí upomínky v každém srdci křesťanském! Zde zjevoval se Hospodin, zde mezi lidmi přebýval, učil, umřel, vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa Spasitel, zde žila matka Páně a působili sv. apoštolové. V zemi Judské trávili také život svůj a působili blahodárně Abraham, Isák, Jakob, David, Šalomoun, Eliáš, Elišeus a mnohé jiné zbožné osoby starého zákona. Vůbec v celé té zemi není místa, jež by šlépějí a zázraky Syna Božího nebylo posvěceno; není krajiny, která by tisícerych a přemilých důkazů lásky Boží k nám nepřipomínala; a tudíž právem zoveme zemi tu *zemí svatou*.

A to také jest příčinou, proč zbožní křesťané od nejdávnějších věků velice toužili, spatřiti a zulíbatí zemi tu svatou, proč přávali sobě, moci navštívití ona místa posvátná a ony kraje, jež viděly veliké věci Boží, po nichž kráčela noha Vykupitele. I nedbali na vzdálenost, nebezpečí a obtíže cesty, — a spatřivše posléze město Boží, Jerusalém svatý, ronili po-

toky slzí, a stanouce u hrobu Božího se srdcem rozechvěným, blahoslavili svým očím, jimž přáno viděti, co mnozí chtěli viděti a neviděli. Tak bylo u sv. Heleny, bylo u sv. Jeronyma, tak u křížáků a statisců jiných. Ti pak, jimž za rozličnými příčinami možno nebylo, konati cestu tak nebezpečnou a dalekou, ti aspoň s pozorností poslouchali, s dychtivostí čítali vypravování poutníků Jerusalémských. Vždy a všude u národů křesťanských náleželo a náleží až posud vypravování o pouti do sv. země ku nejoblíbenějšímu čtení.

I mně milostivým nebem dopřáno, roku 1863. dávno obmyšlenou pouť v ty krajiny velepamátné a svaté vykonati, a již tehdaž umínil jsem sobě, popsat cestu tuto ku radosti a poučení mládeže Československé.

Čině nyní takto, podávám zajímavé řádky tyto všem milým dítkám na Vltavě a Labi, na Moravě a Odře, i těm, jež obývají v krajích pod Tatrami, zejména pak Vám, kdož jste údové Dědictví Maličkových.

Kéž by jen Vám čtení toto tolik potěšení a duchovního užitku přineslo, co mně jeho sepsání! Kéž bych byl s to, u všech Vás horoucí lásku k největšímu příteli dítek, ku Pánu Ježíši Kristu, a toužebnost velikou po nebeském Jerusalémě roznítiti! Pak by má práce hojně byla došla odměny.

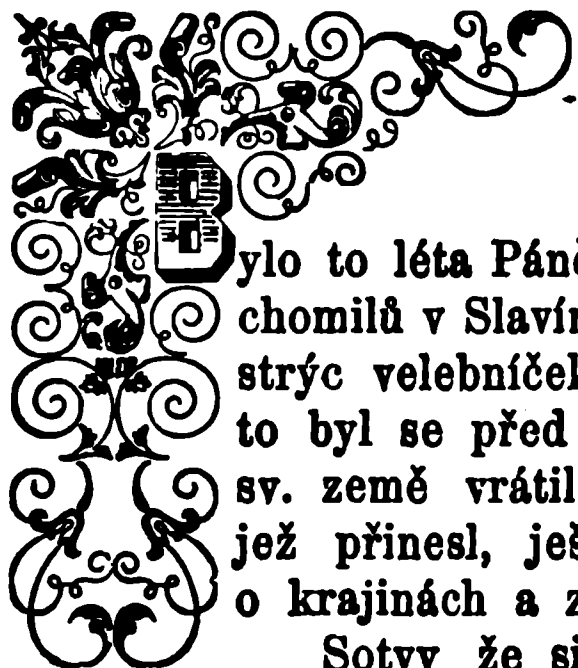
Posléze vyžadují si ode všech Vás, byste často, zvláště pak o slavnosti sv. Karla Boromejského, v modlitbách svých vypravovatele byli pamětlivi.

V Jindřichově Hradci na den sv. Cyrilla a Methoděje 1866.

Vypravovatel.

V e č e r p r v n í.

(Z vlasti do Terstu).

Bylo to léta Páně 1863. v měsíci září. U Čechomilů v Slavíně panovala nemalá radost; — strýc velebníček přišel na prázdniny. Mimo to byl se před nedávnem z daleké cesty do sv. země vrátil, a každý těšil se na dary, jež přinesl, ještě více pak na vypravování o krajinách a zemích, kteréž byl uzřel.

Sotvy že si jen poněkud od cesty byl odpočinul, sešla se jednoho večera v světničce jeho celá Čechomilovic rodina. Nejprvé přiběhly dítky: Černohlavý Vojtíšek, jenž byl právě druhou školu latinskou s dobrým prospěchem odbyl; dvanáctiletá Lidunka s modrýma, rozumnýma očima; Ladislav a Kristinka, onen deset, tato osm let čítající. Po práci vykonané dostavil se i otec Čechomil a choť jeho, sestra velebníčková, s dospělejší již dcerou Marií, jakož i s několika nejbližšími sousedy a sousedkami. Když se byli usadili, Ladislav ku strýci se tule a tvář jeho hladě, pravil: „Není-li pravda, strýčinku, že nám o té svaté zemi vypravovati budeš? Matinka nám to slíbila, když jsme se za tebe, meškajícího na ponti, modlívali.“

„Ano, matinka nám to slíbila,“ přisvědčovala Kristinka; „vid', že tomu tak, matinko?“

„Ba právě, jest tomu tak, dítky milé!“ odvětila matka; „než na mně jediné vyplnění slibu toho nezávisí. Musíte pana strýčka pěkně prositi, by tak laskav byl a splnil, co jsem slibovala.“

„Strýčinku, prosíme, pěkně prosíme!“ ozvaly se dítky všecky.

„Milé dítky“, odpověděl strýc vážně, „vy upomínáte mne o splacení dluhu za vaše modlení. Buď si! Platiti dluhy jest přísná povinnost, a já se jí tím ochotněji podrobuju, čím větší naději mám, že vypravováním o svaté zemi, již spatřiti a po níž kráčeti milostivé nebe mi přálo, nemálo vám prospěju, snad i k milování Boha a ku věrnému sloužení jemu vás roznítím. Mimo to nabudete tím vypravováním i užitečných známostí o moři, o krajinách a lidech rozličných, o způsobu jich žití, o jejich dobrých i zlých zvycích a vlastnostech. Než — jedno musíte mi slíbiti, a sice, že smím biblickou dějepřavu s vámi opakovati a tázati se vás na ledažaké věci, o nichž jste již ve škole slyšeti mohli, ovšem jen potud, pokud toto všecko v pouť mou zasáhá. Takovýmto způsobem bude mé vypravování též užitečnou zkouškou pro vás, a opakováním vědomostí již dříve nabytých. Že pak celá ta cesta do Jerusalema a po svaté zemi najeduou vypověditi se nedá, rozdělíme si ji na více, a sice na dvánáct večerů; nebo tak dlouho asi hodlám v Slavíně se zdržeti.

Když dítky s radostí ke všemu svolily, jal se strýc vypravovati, jakž následuje.

Již od nejútlejšího dětství dychtil jsem, spatřiti a ústy svými zulíbati onu věčně památnou zemi, v níž Hospodin nebeský tolikráte s lidmi mluvil, a kdež posléze Synem svým spásu světa vykonal. Srdce mé práhlo touhou nevypravitelnou, zřítí aspoň jednou Jerusaleém svatý a ještě světější Golgotu, kterážto poslední otevřela ústa svá, i pila předrahou krev druhého Abela, — Boha Spasitele; spatřiti a slzami hojnými skropiti hrob Páně, v němž vykoupení naše potvrzeno; i tu Olivetskou horu s údolím Josafat, a zahradu Getsemane, i ten utěšený, dítkám přemilý Betlém, i Nazaret sv., s horou Tábor na blízku, i to čarokrásné moře Galilejské. Místa tato byla předmětem myšlének mých za dne a snění mého v noci, a po mnohá léta ukládal jsem každý krejcar, by jen vyplněna byla nejvřelejší moje tužba. Konečně přál mi Bůh, oč jsem snažně a dlouho prosíval; v březnu 1863. bylo mi lze nastoupiti dávno obmyšlenou pouť do svaté země.

O přípravách ku pouti této široce vykládati nebudu; jedině tolik podotýkám, že přemnozí i mně i milému soudruhu mé cesty, p. *Bernardu Christlbaurovi*, důstojnému děkanu z Řečice Kardašovy, milost tuto jako záviděli, přešťastnými nás nazývajíce.

Devátého března slavili jsme ještě v milém domovu velepamátnou Cyrillo-Methodějskou tisícnici, načež druhého dne z rána cestu jsme nastoupili. Ještě noc temnošedým pláštěm svým zahalovala zemi, a my již byli v proboštském chrámu v Jindřichově Hradci, bychom, snad naposledy, konajíce zde nejdražší oběť mše svaté, požehnání a pomoci Boží ku daleké i nebezpečí plné pouti si vyprosili. Nejeden přítel a známý, i valný počet mých žáků, sešli se v kostele, a

všickni pojili modlitby své s prosbami našimi. Loučení bylo krátké, avšak tím tklivější, a přemnohou tvář zarosily četné a upřímné slze.

Ač se téhož roku jaro neobyčejně záhy dostavilo, desátý den března nemálo byl nepříznivý; lesy i pole zasmušile hleděly na povoz náš a hustá mlha kolkolem pokrývala zemi, zvláště, když překročivše pomezí České, v dolním Rakousku jsme se octnuli. I v srdci mém bezděky umístila se tesknost, a myšlénky, jako: „Uvidíš-li opět drahou tu zemi, již jmenuješ svou vlastí; shledáš-li se opět s přátely a miláčky svými; budeš-li smíti ještě jedenkráte skrápěti slzami hroby svých předků, či loučíš se se vším naposledy?“ — takové myšlénky i proti vůli jímaly duši moji. Nemalou starost působil mi též ctihodný a milý můj průvodčí, stařeček to již sedmdesátiletý a k tomu ještě nepevného zdraví. Než upomínka na mnohé a vroucné modlitby, jež všude za nás se děly, pevná důvěra v prozřetelnost Boží a zbožné doporučení se v ni za nedlouho všechny ty trapné myšlénky zaplašily. Stojе na hranicích vlasti České vesele zapěl jsem:

Ty, národe můj, s Bohem buď,

A z paměti mne nevypuď! —

Já tobě žiju do těch dob,

Dokud neklesnu v chladný hrob.

Právě v tu dobu, když jedenáctého března raní zoře východní nebe barviti počínala, kvapili jsme s parníkem přes most Tábořský k Vídni.

Kristinka. „Videň, — Videň!“ O té jsem již slyšela. V naší čítance stojí, že tam sídlí císař Pán a jeho nejvyšší úřadové. Též povídal nám p. učitel, že žádné město v Rakouském mocnářství není tak ve-

liké a lidnaté, jako ta císařská residence. Také je tam prý mnoho Čechů, Moravanů i jiných Slovanů, rovněž mnoho nádherných paláců a kostelů, mezi nimiž obzvláště arcibiskupský chrám sv. Štěpána velikostí, krásou a vysokou věží vyniká. I mnoho železnic a jiných dráh z celé říše ve Vídni se sbíhá.

Strýc. Výborně, milé dítě! Vidím, že sobě školní vyučování dobře pamatuješ. Vídeň je skutečně veliké a lidnaté město, jako jen málo jiných na světě. Též nechová žádné jiné Rakouské město v obyvatelstvu svém tak rozličných národností, jako ona. Ačkoliv hlavní jazyk, kterým se tam mluví, jest německý, slyšeti tu přec všecky jazyky říše naší. Čechové mají tam i svůj chrám „u Matky Boží na nábreží“, i své služby Boží v mateřském jazyku, jen že jediný chrám jest velmi málo na 80.000 Čechoslovanů.

Přibyvše do Vídně, ubytovali jsme se v hostinci „u severního nádraží.“ První naše cesta byla do kostela sv. Jana Nepomuckého v myslivecké třídě, kdež četli jsme mši sv., prosíce mocného patrona plavců za přímluvu a přispění při nastávající plavbě mořské. Farář téhož kostela o příchodu našem již zpraven jsa, uvítal nás přátelsky, i podivil se statečnosti p. děkana, že u věku tak pokročilém na dalekou i nebezpečnou cestu se odvažuje. Ostatní část dne trávil jsem jednak navštěvováním překrásných kostelů, jednak u známých a přátel. Od těchto dostalo se nám i mnohé a užitečné rady, jakož i nejednoho doporučení na představené poutnického domu v Jerusalemě, na velebné pp. Františkány a na císařské konsuly ve sv. zemi atd. Zejména jevíli k nám neobyčejnou laskavost vážený měšťan Vídeňský a horlivý

podporovatel všeho dobrého, p. František *Breither*, jakož i důstojný provinciál řádu františkánského a generální komisař sv. země, p. *Macek*, kterýžto poslední i zmužilosti dodával staříčkému děkanovi vypravováním, kterak on i bez průvodce cestoval ve svaté zemi, ano dokonce u Turků přenocoval, aniž se mu co si nemilého přihodilo. Procházejícímu se po Vídni a pohlízejícímu na tu směsici lidí dobrých i zlých, nejednou napadlo mi, jak se asi Bůh na nás pozemšťany též dobré a zlé dívá! —

Dvanáctého března o deváté hodině ranní, vykonavše dříve pobožnost svou opět v kostele sv. patrona Českého, vydali jsme se po jižní železné dráze na cestu do Terstu. Byltě den krásný, jarní slunce utěšeně pohlíželo na probuzující se přírodu, ano za Vídní i meruňky a broskve kvetoucí jsme viděli. V rychlém letu minuli jsme *Baden*, lázeňské město s krásným zámkem arciknížete Albrechta, jež Vídeňané tak rádi a tak bedlivě navštěvují, jakož i *Vídeňské Nové Město* s vojenskou akademií a mnohými továrnami.

O jedenácté hodině byli jsme v městě *Hlohnici*. Zde počíná velikolepá, r. 1853. ku konci přivedená dráha přes *Severník* (Semmering), vrch to asi 4.000 stop vysoký, a na pomezí dolních Rakous i Štýrska ležící. Železnice tato, táhnoucí se u veliké výšce po strmých stráních a nebetýčných skalínách, má patnácte ohromných tunelů a nemenší počet velikolepých mostů. Její délka, obnášející 5³/₈ míle, stála vedlé patnácti millionů zlatých, též značný počet lidských životů. I nejeden z krajanů našich, pracovav na ní, zejména na tunelích jejích, našel v daleké cizině hrob svůj netušený. Na dráze této zasluhují zvláštní-

ho povšimnutí ohromný její cestovod přes údolí Reichenavské a poslední tunel, z nichž onen 900 a tento 4500 střeoviců jest dlouhý. By tímto posledním i parní vůz projel, potřebuje 5 minut času. — Víte-li pak, dítky milé, co jest to tunel? —

Vojtišek. Náš p. učitel při přednášce ze zeměpisu nám to pověděl. On pravil, že slovo „tunnel“ vlastně jest anglické, jež v české řeči znamená tolik, co průchod pod řekou aneb průkop v nějakém vrchu. Takové tunely nejčastěji prý na železnicích se nalézají. Nemohouce stavitelové dráhy železné nějaký vrch obejít aneb pro velikou výšku dráhu přes něj vésti, prokopávají ho i nazývají takovýto podzemní průkop tunel. Nejznamenitější takový tunel jest v Londýně pod řekou Temží.

Strýc. Poněvadž takovéto podzemní tunely jsou tmavé, osvětleny v *Hlohnici*, ač v pravé poledne, k většímu pohodlí nás cestujících, parovozy, jakž se večer a v noci činívá; tyto pak jely do vrchu zdoluhavě a vážně. Bylo to pro mne poprvé tudy cestujícího podívání úžasné a hrozné, když, jedá na pokrači nebetýchých strání a strmých skalín, hluboko pod sebou Schottwien a jiná místa v údolích hornaté krajiny Severnické jsem viděl. Chvillemi tajil se mi opět dech a úžila prsa, beroucím se drahnou chvíli těmi podzemními, nečistým vzduchem naplněnými průkopy. Kdežto v dolínách ladná vesna z části již se byla uhostila, my na čeřeně Severníku brzy v hustou mlhu byli jsme zahaleni, brzy opět dostalo se nám pohledu na ohromné závěje sněhové. Jen tu a tam i na návrší byla místa sněhu prázdná, odkud chudé horské dítky jarní květiny nám cestujícím ku koupění nabízely.

Po jedné hodině společně obědvali jsme u velkém chvatu v *Mürzzuschlagu*, večereli pak ve *Štýrském Hradci*. Když jsme po večeři opět ve vozu byli se usadili, celodenním díváním a přerozmanitými předměty celý unaven, usnul jsem pevně, a spal až do rána. Častým cestováním přivedl jsem to totiž tak daleko, že všude, ve voze i na lodi, nejinak než jako doma v posteli, spáti mohu. — Byl již den, když jsem se 13. března daleko za *Postojnou* (Adelsberg) ve *Krajinském vévodství* probudil. Podívám se z vozu ven, a hle nevidím než divoké, skalnaté hory, sněh a led. Východní část nebe byla jasna, vše ostatní ale v hustou mlhu zahaleno. My byli již na divokém *Krasu* (Karst). Vojtíšku, tuším, že jsi již o tomto Krasu něco slyšeti aneb aspoň čísti musel.

Vojt. Ano, strýčku! Kras jest divoká, neúrodná, na mnoze i lesů prázdná vysočina, anaž táhne se na jižním cípu mocnářství Rakouského od *Gorice* až ku *Rěce* či *Fiume*. Pohoří toto, složené z kříd a vápence, jest deštovou v zemi vnikající vodou takměř skrz na skrz prožráno a tedy plno dolin, jeskyň a slují. Deště nemohou zde pro dobro lidí mnoho působiti, anať voda těmi rozpuklinami a podzemními odtoky uniká, povrch země suchý ponechávajíc, za kteroužto příčinou Kras tak tuze jest divoký a neúrodný. Na pohoří tomto má svůj domov i tak zvaná *bora*, t. j. severovýchodní bouřlivý víchř, který na holých stráních nižádné nenalézaje překážky, přes krajiny tyto nemilosrdně mete a nezřídka i veliké vozy s nákladem převrací. Obyvatelé Krasu, nejvíce původu Slovanského, jsou chudi a nuzně se živí.

Strýc. Že byl právě den, an na vysokém Krasu jsem se probudil, vezma brevír (kněžskou mo-

dlicí knihu) do rukou, ranní modlitby, tak zvané „Laudes“, jsem se modlil. Ó jak vroucně ozývala se při pohledu na ty hory a skály, na ty spousty sněhu i ledu v nitru mém slova žalmisty Páně: „*Chvalte Hospodina hory a pahrbkové, . . . chvalte ho ledy sněhové!*“ — Po modlitbě napadlo mi, jak teskno asi musí býti hlídačům železné dráhy v pustých horách těchto, kdež jsouce od celého světa odloučení, nevidí než vozy rychle okolo kvapící. Jsou to praví poustevníci, jenom že ne z lásky k Bohu a pro věčnou odplatu, nýbrž z lásky ku výdělku a dosti skrovnému zisku. Povídáno mi také, že mezi tím, co jsem já v noci tak tvrdě spal, porušení vzala a za jinou vyměněna býti musela naše lokomotiva, čímž jsme se o celou hodinu opozdili. To vzbudilo ve mně myšlenku, jak často přichází člověk i mimo nadání do nebezpečí a jest smrti na blízku, aniž by o tom věděl; a přec jest s to, nešlechetně sobě počínati, ano v hříchu zůstat i zatvrzelým. —

Za stanicí, nazvanou *Sesána*, jak daleko oko stačí, neviděti než vysočinu kamením posetou, kdež skaliska podobají se vojínům v řadách rozestaveným. Toliko zde onde nalézá se malá, kamenným plotem ohražená vinice aneb políčko sotvy pod čtvrt měrice; tam pak na nejvyšším vrcholi uprostřed nebetýchých skalín kyne příjemný kostelíček a za ním několik chatrných domků. Podobně kyne i uprostřed nejtrapnějších svízeli a nehod nezřídka milostná útěcha s kříže a nenadálá pomoc s nebe! —

Při pohledu na kostely a fary na divokém Krasu napadlo mi, jakých asi obětí přinášeti musí duchovní správce v pustých těchto a osamělých krajích. Milé dítky! Veškerou úctu naši zaslouhuje muž,

který, ač městům a společnosti byl uvykl, přec z lásky k Bohu i lidem dobrovolně v poušť tuto se uzavírá, a v jednotvárné, nudivé samotě vede zde život, službě Boha i chudých bratří zasvěcený!

Zde na nejvyšším vrcholi Krasu právě jest to, co bora tak strašně bouřivá, a proto ta malá políčka a ty kamenné ploty, by vztekla vichřice veškerou úrodnou zemi pryč neodmetla. —

Za *Nabrezinou* vyplnila se jedna z nejvřelejších tužeb srdce mého; poprvé v živobytí svém spatřil jsem — *moře*. Jaký to velikolepý, malebný a přerozkošný pohled! Věru, nedostává se mi slov, abych vám ho vylíčil. My pořád ještě jeli po vysokých horách, kdežto hluboko pod námi rozprostíral se Terstský záliv. Tichá jeho hladina byla čistá jako křišťál, modrá jako blankyt, a jen tu a tam bělavé, mlhavé obláčky z ní vystupovaly. Daleko v pozadí objevil se nám celý les vysokých korábových stěžnů, kdežto ze předu množství menších rybářských lodiček po hladině vodní se prohánělo. Se slzami v očích hleděl jsem na tuto krásu i velebil v duchu Boha, jenž jest tak veliký, tak mocný ve krásných dílech svých.

Lidunka. Ó jak krásné musí býti to *moře*! A my, — zejména my děvčata, nikdy asi ho neuvidíme. Aspoň nám, strýčinku, něco o něm vypravuj!

Strýc. S radostí, dítě milé, jen že musíme se na to nejpotřebnější obmeziti. — Jak známo, je povrch zemské koule dílem suchá země, dílem voda. Této poslední jest o celé tři čtvrtiny více, a ona oblévá zemi kol do kola. A právě tuto nesmírnou, na povrchu zemském rozlitou a zemi kol do kola oblévající spoustu vodní jmenujeme *moře*. Povrch *moře*, jež mořskou hladinou nazýváme, jest nejnižší plocha:

na kouli zemské, po jejížto krajích či březích všude pevná země nad ní se zvedá. Ač z moře vystupují neustále hojné páry, přec ho nikdy neubývá, poněvadž prameny na dnu mořském a nesčíslné z pevnin tam tekoucí řeky ustavičně novou vodou je opatřují. Na dně mořském jsou právě takové hory a doliny jako na pevninách, a proto není moře všude stejně hluboké. Jsou místa, kde jest tak mělko, že kamenité aneb písčité, časem i mořskými rostlinami, hvězdejší a lasturami pokryté dno i s hořejška viděti můžeme. Jinde opět obnáší hloubka i mnoho tisíc střeoviců. Tiché moře jest překrásné, velikánskému zrcadlu se podobající. Voda jeho u břehu jasnější, dále od břehu jest temnozelená, až modrá; jest-li nebe zamračené, přijímá moře barvu šedou. Při tichém povětří odráží se v něm obraz modré oblohy a různobarevných oblakův, v noci pak noční nebe s tisícerymi hvězdami. To však nebývá vždycky. Vítr a bouře, do moře se zarývající, pobouřejí a rozhněvají je tak, že dělá vlny až na 20 i více střeovicův vysoké. Takovéto pohnutí moře sluje *nepravidelné* a slouží k tomu, aby voda mořská, anaž neteče jako v řekách našich, a v níž ustavičně množství živočichů hyne a hnije, v hnilobu neupadla. Mimo toto nepravidelné hnutí, které větrem povstává, má moře i jiné *pravidelné*, střídavé hnutí, způsobené prý přitažlivostí nebeských těles, zejména měsíce a slunce.

Ladislav. O tom jsem já již četl. Pozoruje se prý na břehu mořském, že každých 6 hodin moře roste, či že vody jeho přibývá, druhých pak šest hodin vody ubývá. Přibývání jmenují příliv, ubývání odliv.

Strýc. Mimo to učinil nejvyšš moudrý Tvůrce

vodu mořskou slanou a těžkou. K pití a vaření tedy ovšem není, avšak slanost tato zabraňuje, aby moře hnulo a v zimě zamrzalo, a tíže působí, že moře lépe k plavbě se hodí. — Že to veliké světové moře na více hlavních moří se dělí, známo vám bude ze školy.

Lidunka. Ano, stojí v naší čítance, jako máme pět velikých pevnin zemských, tak že jest i pět hlavních moří a sice: *severné a jižné ledové moře*, ono při severné, toto při jižné točně; *Atlantický oceán* mezi Evropou, Afrikou a Amerikou; *tichý oceán* mezi Amerikou, Asií a Australií, a posléze *Indické moře* mezi Asií, Australií a Afrikou. Největší jest tichý oceán, menší Atlantický a Indický; nejmenší jsou obě ledová moře.

Vojtišek. Každé z těch pěti hlavních dělí se opět na více větších a menších moří. Tak je *středozemní moře*, po němž se z Terstu do Jerusalema musí, částí onoho Atlantického oceánu, a dělí se samo zase: na moře *Jaderské, Jonské*, na *Řecký archipelag* a na moře *Syrské*. Zálivy Jaderského moře jsou pak: Terstský, Benátský a Kvarnerský.

Strýc. Prozatím dost o moři; později budeme míti více příležitostí, s ním lépe se seznámiti. Raději chci pokračovati dále. — Přeutěšeným pohledem na Terstský záliv celi okouzleni, ani jsme hrubě nepozorovali, že kvapíme již okolo *Miramare*, velikolepého to a krásného zámku arcivévody Maximiliána, nynějšího císaře Mexikánského, *) ano že jsme již u cíle dnešní své cesty, — v nádraží Terstském. Prá-

*) Bohužel dne 19. června 1867 od nelidských odbůjníků zavražděného!
Red.

vě odbila hodina desátá, když jsme do hostince „*Viktoria*“ v Terstu dorazili.

Lidunka. Nemýlím-li se, jest *Terst* hlavní námořské město mocnářství Rakouského, ležící na Jaderském moři. V Terstu má také sídlo své společnost, nazvaná „*Lloyd Rakouský*“, a naž parními loděmi svými stálou plavbu do Benátek, Řecka, do Smyrny, Cařihradu, Syrie a Egypta provozuje. V přístavu Terstském hemží se ustavičně množství lodí z přerolických zemí.

Strýc. Ano, nemýlíš se. Terst, ač město neveliké, jest přece velmi slavné znamenitým přístavem svým a květoucím obchodem. Ležíc na krásném vinicemi a částečně jižním stromovým porostlém svahu *Krasu*, počítá okolo 60.000 obyvatelů, kteří vlasky, slovansky a německy mluví, a ponejvíce obchodem a plavbou se živí. I množství cizinců, Řeků, Armenů, Anglikánů a Amerikánů zde najdeš. Co se týče společnosti Rakouského Lloyd, s jejími právě loděmi konali jsme i my cestu svou po moři tam a nazpět. —

Přišel do Terstu, nalezl jsem společníky cesty své již zde shromážděné. Byliť jsou:

Pan Vendelín Pfanner, zpovědník milosrdných sester ze Záhřebu,

„ František Lehner, kněz Bavorský,

„ Leopold Dietl, kupec z Pešti,

„ Filip Gesner, král. úředník z Würzburgu v Bavořích, a

„ Jiří Schrey, zahradník z Aigenu u Solnohradu.

Připočtu-li k nim sebe a p. děkana Christelbaura, který hned z domova cestu se mnou konal, bylo nás, společnou kassu majících, celkem sedm osob.

Mimo to přidružili se k nám, - ač zvláštní kassu majíce, dva Tyrolští rolníci a jeden Bavorák.

Pozdravivše se vespolek a při společném obědě si odpočinuvše, použili jsme vybývajícího nám půldne k prohlédnutí města a jeho okolí. Zvlášť zajímal nás Lloydův arsenal, kde dotčená společnost staré lodi své opravuje a nové staví, jakož i rybí trh. Na tomto posledním, kdež jsme nemalé množství mořských ryb, raků, pavouků atd. na prodej vyložených viděli, stala se důstojnému děkanu Christlbaurovi nemilá nehoda; jakýsi člověk dlouhoprstého umění ukradl mu totiž stříbrnou tabatěrku. Jako obyčejně bývá, utržil milý náš stařeček k neštěstí svému i posměchu. Pod večer navštívili jsme ještě přítele Jerusalemských poutníků, p. rytíře z Napoli, kterýžto nám v nejedné záležitosti radou i skutkem ku pomoci přispěl. —

Dne 14. března konali jsme v kostele sv. Antónína, r. 1830. nově vystaveném, dojímovou pobožnost před započatím plavby mořské. Všickni skroušenou zpovědí s Bohem jsme se smířili, načež my kněží četli jsme mši sv., nekněží pak přistoupili ku stolu Páně. Já konaje nejdražší obět nového zákona u oltáře sv. Lucie, poroučel jsem sebe i všechny drahé a známé v ochranu Boží. Po mši sv. měl k nám poutníkům německý kazatel Terstský, veleb. p. Schütz krátkou sice, avšak velmi tklivou řeč. Čině nás pozorny na obtížnou plavbu mořskou v nejnebezpečnějším měsíci, těšil pomocí Boží. Zároveň vybízel nás ku horlivým modlitbám na hrobě Spasitelově, v Betlémě a Nazaretu za sv. otce v Římě, těžce zkoušeného Pia IX., za blaho císaře a národů, jakož i za obrácení hříšníků a nevěřících. Všickni slzeli jsme, a ne-

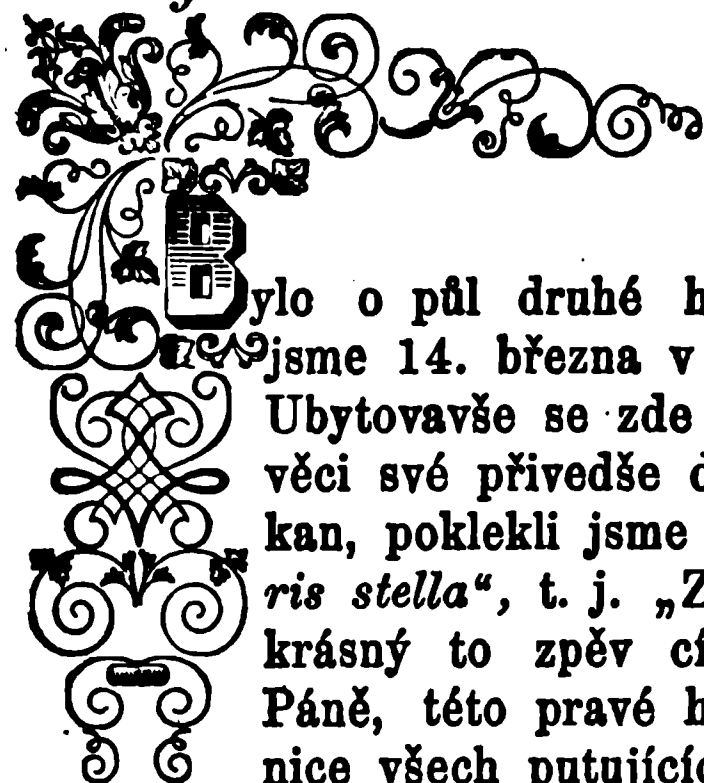
jednomu z nás, i mně chvělo se srdce při pomyšlení na tu dlouhou a nebezpečnou plavbu mořskou.

Konečně zapravili jsme potřebné věci v kanceláři Lloydu, a posnídavše, chystali jsme se k odchodu na loď.

V e č e r d r u h ý.

(Cesta po moři.)

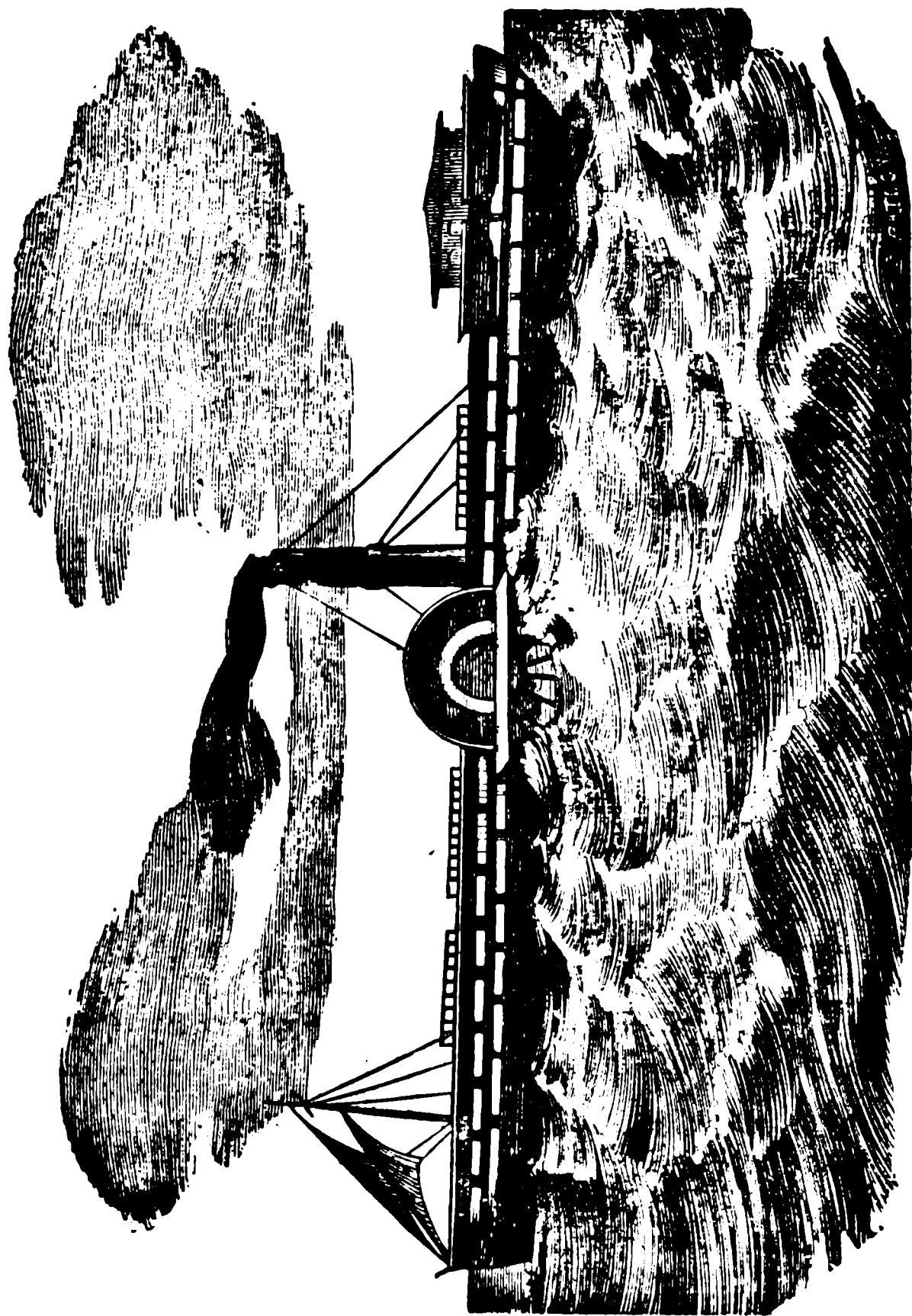
Strýc.

Bylo o půl druhé hodině s poledne, když jsme 14. března v Terstu vstoupili na loď. Ubytovavše se zde na místě vykázaném, a věci své přivedše do pořádku, já a p. děkan, poklekli jsme i modlili se: „*Ave maris stella*“, t. j. „Zdravas hvězdo mořská“, krásný to zpěv církevní ku poctě Matky Páně, této pravé hvězdy mořské a pomocnice všech putujících. Potom prohlížel jsem sobě loď a ty, kdož mimo nás poutníky na ní se nalézali.

Loď, nazvaná „*Pluto*“, náležela ku větším parolodům, a byla nová a pevně stavená. (Vyobrazení této parolodi na stránce následující.) Vše na ní vnitř i zevnitř bylo překrásné a výborně uspořádané; na prvním místě, kdež z poutníků šest nás ubytovali, vyhlíželo to jako ve knížecím paláci. I na druhé třídě, kdež se

o něco méně platí, vypadalo vše tak, že bychom si

všickni při počasí příznivém lepšího místa byli nepřáli. Já s p. děkanem dostali jsme kabinku či svět-

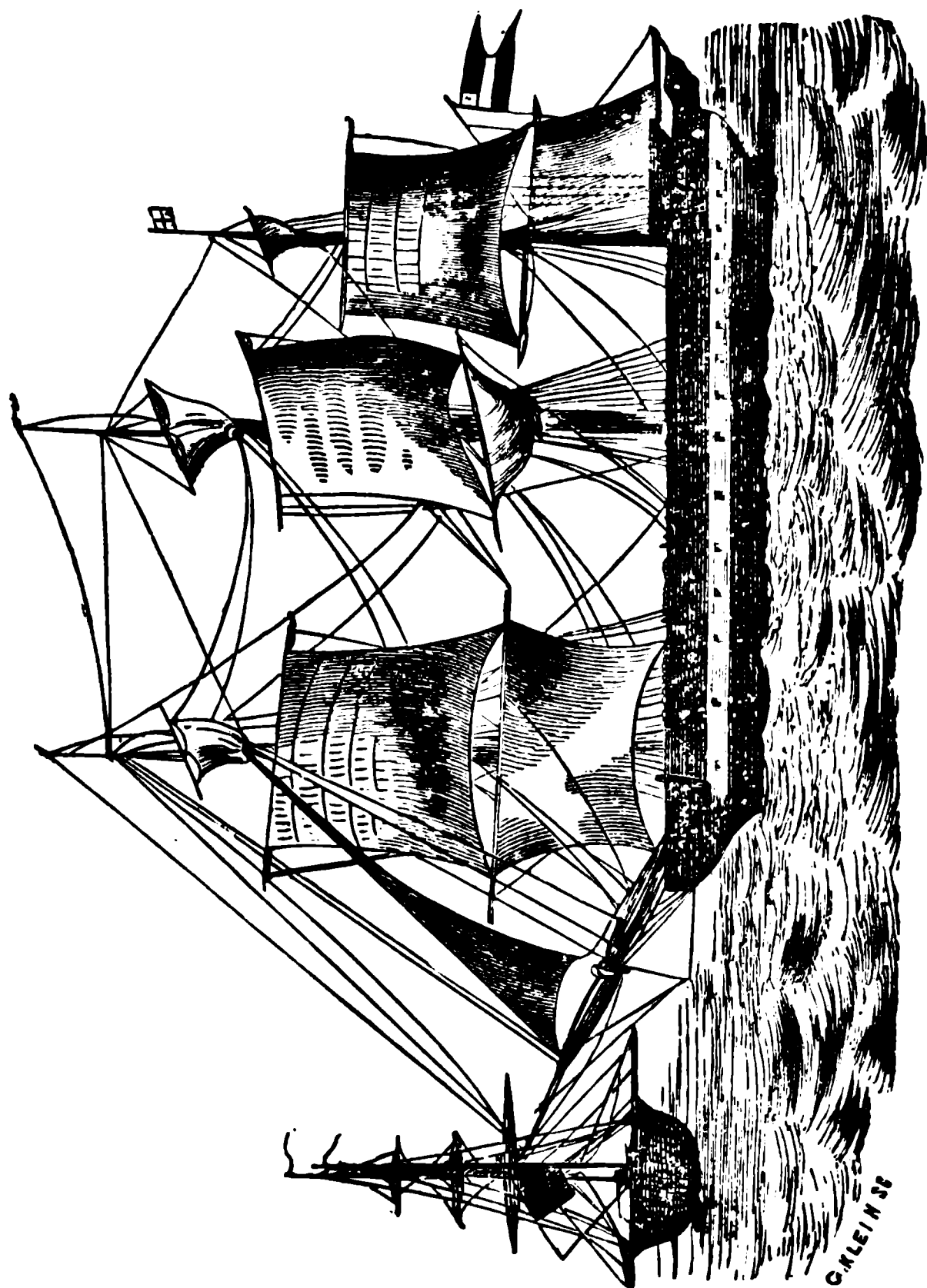
ničku společnou, a ti ostatní čtyři naši společníci museli s jednou, ač ne mnohem větší, za vděk vzíti. My tedy byli lépe na tom až na tu nemilou okolnost, že do mé postele přšlo, což však lehce napravití se dalo. Ostatně byly ty kabinky velmi malé a postele v nich jedna nad druhou; na lodi však jinak není, tu i sebe menší prostora nad míru jest vzácná, a každý musí se dobře upotřebiti.

Ladisl. Jsou ještě jiné než parní lodi na moři?

Strýc. Ovšem; jsou také *plachetní*; jež hnány bývají větrem pomocí velikých plachet, upevněných na silných a vysokých stromech, jimž plavci stěžny říkají. (Obrázek této plachetní lodi na str. následující.) Za starých časů nebylo jiných lodí, než takovýchto plachetních, a i nyní jest jich větší počet; teprv před nedávnem vynalezeno lodí parních, jež pára žene, ač i tyto při větru příznivém plachet užívají. Takováto mořská loď, buď si parní nebo plachetní, jest často velmi veliká a následovně i velmi drahá. Tak byl náš *Pluto* sto mužských krokův dlouhý a patnácte široký, a uvezl nákladu za 400 koní. Za to ale nevyhasl ve 12 jeho pecích dnem i nocí nikdy oheň za příčinou vyvinování potřebné páry, a každou hodinu spotřebováno 36 centův uhlí. Loď tato byla v Anglicku vystavěna, a stála 600.000 zl. stříbra.

Mezi našimi spolucestovníky, jichž právě na lodi mnoho nebylo, nalézala se také kněžna *Marie Auerspergová*, dvorní dáma vznešené choti arcivévody *Maximiliána*, jakož i téhož arciknížete kaplan a pak tělesný lékař, *Dr. Jílek*. V posledním poznal jsem milého rodáka z Litomyšle. I jedna terciárka *Polská* z Varšavy byla na lodi, anaž bez krejcaru peněz až do Jerusáléma cestovala.

O druhé hodině zdviženy byly kotvy, a parolod

naše při moři sice klidném, ale větru protivném, od
plavců *Širokko* zvaném, vyploula na vysoké moře.

Krásné to divadlo! Mocně zasahala veliká kola do vody, loď poslušna veslaře, obrátila se, činíc při tom veliké kolo, a jako ohromná ryba ploula z přístavu pomalu, pak ale vždy rychleji, ven do moře. Brzo minuli jsme *Kapo d' Istrie, Pirano, světlárnu Salva-re, slavnou v starověku Akvileji, Parenzo, Rovigo* a jiná místa. O čtvrté hodině počalo moře poněkud bouřiti, širokko silně vál, a zapadající za temnými mraky slunce nevěstilo právě tu nejlepší povětrnost. Však nicméně já přece setrval jsem na palubě odhodlaně, nemoha se ani nasytiti divokrásného pohledu na hladinu mořskou, rostoucími ustavičně vlnami pořád víc a více rozrývanou.

O páté hodině volali nás k obědu. Častování byli jsme až příliš skvěle; jídel bylo bez konce a dobrých. Mně však nechutnalo, anť ten host zlý, jenž sluje mořská nemoc, mermomocí se o mne pokoušel. I musel jsem dokonce od stolu a do postele. Než, Bohu díky, tentokráte to zůstalo při pouhém dráždění ku vrbnutí, nepatrném bolení hlavy a obtížích žaludkových.

První noc na moři spali jsme dobře. Ráno při prvním svítání se probudiv, vstal a šel jsem ihned na palubu, -kdež poněkud přšelo. Stojte tam, mimo správce lodi či kapitána a veslaře sám jediný, a vida to moře veliké a nepřehledné, na němž loď naše, ač dosti hrubá, přec jen co malá, ořechová škořápka se houpala, modlil jsem se ranní své modlitby tím horlivěji; nebo nic nemůže mysl člověka ku Bohu více povznesti, jako plavba na moři. Brzy dostavili se i ostatní spolupoutníci, i konali jsme každý dle způsobu svého nedělní pobožnost; neboť byla právě čtvrtá

neděle postní. Při tom vzpomínali jsme též na vedálený domov svůj i zůstavené tam milé a drahé.

Mezi tím, co jsme byli spali, byla loď naše, konajíc za hodinu jedenácte mořských, tedy bez mála 3 obyčejné míle, hodný kus cesty urazila, a my právě viděli u vzdálí břehy Dalmatinské, tam kde města *Zadar* a *Split* leží.

Téhož dne po polední počal Širokko vždy víc a více se zmahati, koráb náš strašně se houpal, a vlny až na palubu se valily. Snadno se domyslití, že nám nováčkům, zejména pak mně, nemálo úzko bylo, ano já chvílemi myslil jsem, že se loď naše zvrátí. Posléze sám kapitán uznal za dobré, při tak strašném vichru nepouštět se řadou ostrovů ležících mezi Korčulou a Dubrovníkem a přistáti raději u *Valle grande di Curzola*, čímž aspoň pokojné noci se nám dostalo.

Vojt. Odpusťte, pane strýčku, že Vás vytrhuju. Já přinesl mapu s sebou, a na té Korčulu nalézám severně od Dubrovníka, a jak se zdá, je to jeden z větších ostrovů, na Dalmatinském pobřeží ležících.

Strýc. Ano, jest tomu tak. Korčula jest jeden z větších ostrovů Jaderského moře, jejíž něco přes 6.000 lidí obývá. Povaha ostrova toho jest již orientální či východní; nalezneš tam již mandlovníky a olivy, které tehdáž (15. března) zelenaly se a byly odkvětly.

Ladislav. A co jest to za vítr ten širokko? a co ta paluba na lodi?

Lidunka. A já opět nevím, jaká je ta mořská nemoc?

Strýc. Dobře máte, milé dítky! Jen směle se tažte. Čemu nerozumíte, milerád vám vysvětlím. Ši-

rokko jest jihovýchodní, bouřlivý vítr, vanoucí jako bora v Jaderském moři a jeho okolí. Bývá zejména v čas zimy lodem z Terstu do Levante plovoucím nebezpečný, a proto se ho loďaři nemálo bojí. — Paluba zase je svrchní část lodi, kdež za příznivého povětří každý, už pro čerstvý vzduch raději, než v kajutě či společné jizbě prodlévá. By při kolébání lodi nikdo do vody nespádl, je paluba kol do kola zábradlím ohrazena, při dešti pak a když slunce silně pálí, přikryjí ji plachtami jako nějakou střechou.

Co se pak nemoci mořské dotýče, ta jest tuze zlý host, s nímž každý nováček na moři, zvláště je-li to moře bouřlivé, více méně seznámiti se musí.

Nejprvé zmocní se člověka úzkost, pot palčivý vyrazí se mu na čele, a pak musí — vrhnouti. Jak mile však přišel ten rarášek ze žaludku, ihned se uvolní. Chuti k jídlu při mořské nemoci není žádné; když ale tato pominula, chutná tím lépe. Povstává pak nemoc tato z ustavičného kolébání se lodi, a prostředek proti ní není leč jeden — nejíti totiž na moře. Já jsem, pohříchu, neduhem tímto nemálo trpěl, a jak mne lékaři ujišťovali, proto, že jsem plnokrevný.

Sotvy že jsme u Korčuly přistáli, obdrželi jsme ihned, že neděle byla, návštěvu, několika 30 kluků, kteří ze člunů svých loď naši bedlivě si prohlíželi. — Odpočinuvše si v tichém přístavu „Valle grande di Corzola“, vyjeli jsme dne 16. března o třetí hodině ranní odtud. Bylo to zlé ráno, širokko vál silněji než kdykoliv před tím, a takměř všechny z našinců přepadla ta prozluklá mořská nemoc.

O 12. hodině v poledne přijeli jsme do přístavu *Dubrovnického*, kdež vystoupila kněžna Anersper-

gová s komonstvem. Litoval jsem velice, že Dr. Jílek, tento milý náš krajan, jenž se v krajinách těchto úplně vyznal, opustiti nás musel.

O třetí hodině plouli jsme dále, viděli z povzdálí staroslavné město *Dubrovník*, jakož i překrásný zámek arcivévody Maximiliána, „*La Croma*“; než ale, anaf opět povstala nemalá bouře, byli jsme nuceni, po tříhodinné a ne právě příjemné procházce po moři vrátiti se do přístavu Dubrovnického, kdež zase pokojně jsme se vyspali.

Když se byl v noci na to vichr aspoň poněkud utišil, vydali jsme se 17. března záhy ráno opět na vysoké moře. Brzy viděli jsme z povzdálí *Kotor* (*Cattaro*), za ním *Černou Horu*, a pak *Albánské pohory*, toto již Turkům náležející, a ještě posněžené. Až do třetí hodiny s poledne šlo vše dobře, pak ale jal se širokko opět zuřiti, a s celou vzteklostí svou proti nám váti. O deváté hodině dokona počalo se blýskati, později i hřmíti, déšť s oblaků jen se lil, kroupy padaly, vlny strašně ječely, skrátka strašlivá bouře mořská zuřila až do půl třetí hodiny z rána. Jaké to hrůzokrásné divadlo takováto mořská bouře, těžko vám, dítky milé, pověditi! Pomyslete si oblohu celou černými chmurami potaženou, a k tomu ještě tmavou noc, anaf byla právě nastala. Představte si i ten vichr burácející, i to moře rozpěněné, i ty vlny se zdvihající a s jekotem nesmírným jednu na druhou se valící. Ubohá loď úzkostlivě sténá a na všechny strany se potácí; vzteklou vichřicí hnaná brzy je na vrcholi a tu opět ve propasti vln zedmutých, ano tyto nezřídka i přes ni ženou se a na dnu mořském pohřbíti ji hrozí. A k tomu všemu ty blesky neustále se křižující, a ten děsný hromu rachot, i to běhá-

ní a volání plavců zděšených, z nichž jedni se obírají se stěžnem a lány, druzí opět veslo řídí. Ano toto všecko, můžete-li, sobě představte, a pak máte slabý obrázek toho, což sluje *bouře mořská*. —

Já a p. děkan, nemohouce při bouři této úzkostí a horkem vydržeti dole v kabině, celou noc strávili jsme v salonu na palubě, kdež před větrem a deštěm byli jsme chráněni. Při tom vzpomínajíce na onu bouři, již zažili učenníci Páně na jezeru Genesaretském, prosili jsme Pána moře i živlů, by též nám hynoucím ku pomoci přispěl. A jeho zajisté pomoci, jakož i přímlově Rodičky Boží a modlitbám těch, kdož doma nás byli pamětlivi, děkovati máme, že 18. března o osmé hodině ráno, přirazili jsme ku ostrovu *Korfu*. — Vyhledej, Vojtíšku, a ukaž nám tento ostrov na své mapě!

Vojt. Již ho mám. Leží mezi říší Tureckou a jižní Itálií v moři Jonickém. Také nám ve škole vypravováno, že ostrov tento je asi 10 □ mil velký, čítá bez mála 80.000 obyvatelů a náleží k nejrozkosnějším krajinám na světě. Panuje tam prý vždy jaro, a daří se mnoho vína, sliv, pomerančů, citronů a jiného jihoevropského ovoce; též pěstuje se tam mnoho hedvábí. Hlavní město, též *Korfu* nazvané, asi 20.000 Řeky, Vlasy a Anglikány jest obydleno. Ostatně náleží ostrov *Korfu* v nejnovějším čase ku království Řeckému.

Strýc. Vidím, hochu, že marně gymnasium ne navštěvuješ, a že vám p. učitel ty věci dobře pověděl. — Poněvadž jsme do přístavu Korfského o celý den a celou noc později, než jsme vlastně měli, dorazili, a že loď *Elleno*, v Syře nás očekávati mající, pro ustavičné bouře ještě za námi byla, radili nám i

kapitán i lékař lodi — tento poslední poctivý Tyrolák, — bychom lodi své raději na Korfu než na Syře očekávali. I uposlechnuvše opustili jsme loď *Pluto*, a dali se převezti do města *Korfu*. Jaktěživ jsem neviděl takovou spřež lidskou, jako tuto. Sotvy že jsme z loďky na pevnou zemi vystoupili, ihned hejno větších menších kluků nás obstoupilo; všickni pokoušeli se, našich zavazadel se zmocniti, každý něco chtěl nésti anebo vézt, ovšem za drahý plat. Než náš vůdce, p. Pfanner, uměje dobře vlašsky, a znaje takové věci již ze zkušenosti, jazykem i rukama statečně za nás bojoval a nepotřebné nosiče zahnal. Po mnohém hádání a dlouhém čekání dostali jsme se posléze do hostince „*hotel d' Europe*“ zvaného, ku lidem velmi poctivým, kdež jsme na loď *Elleno* čekali.

Majíce pokdy, prohledli jsme si mezi dnem město s jeho pevnostmi a procházkami, z části i ostrov, který je skutečně velmi krásný, aspoň krásnější než většina obyvatelů jeho. Vše bylo právě v nejkrásnějším květu, a zralých pomerančů i citronů na stromech tolik, jako u nás z podzima jablek a hrušek; přemilé to a pro nás neobvyklé podívání! — Nedaleko za městem viděli jsme villu či letohrádek, v němž milá naše císařovna za příčinou uzdravení svého delší čas se zdržovala; také spatřili jsme na Korfu první Turky, divoké a silně ozbrojené Albánce v malebném národním kroji, z jejichž zasmušilých, ač ne právě neslýchých tváří nám nováčkům nemalý strach vycházel. K večeru učinili jsme poklonu katol. arcibiskupovi tohoto města, mladičkému to a nad míru přívětivému pánu, podívali se na hlavní jeho kostel, a poslouchali vlaské kázání postní.

Těšil jsem se, že opět jedenkrát na pevné ze-

mi v široké nad míru a čisté jako sklo posteli vlašské v Korfu se vyspím, a druhého dne o svých jmeninách mši sv. sloužiti budu; než k večeru přišla osudná zpráva: „*Elleno* již je zde, a mezi devátou a desátou hodinou v noci popluje dále.“ I nezbývalo nám tedy nic jiného, než odebrati se ihned na loď. S pomocí Boží ale i zde dobře jsme spali.

Koráb *Elleno* byl menší a méně pohodlný, než *Pluto*. Avšak my těšili se tím, že s ním pojedeme toliko do Smyrny, též že častěji k zemi přirazíme, a tak aspoň poněkud sobě odpočineme. Mimo to pro pohodlí jsme si do sv. země nevyjeli, a Bůh a Rodička Páně i při nepohodlí dávali zdraví a veselou mysl.

Svátek sv. Josefa, nebeského patrona mého, byl pro mne málo radostný, zejména ráno, jež jsem nejvíce v posteli trávití musel, mořské nemoci se boje. Později prohlížel jsem sobě spolčníky na novém korábu. Byla to pravá směsice jazyků a národů, jako druhdy na den seslání Ducha sv. v Jerusalemě. Byli tu zajisté Čechové, Poláci, Dalmatinci, Bavoři, Uhři, Tyroláci, Prušané, Řekové, Turci a jiní. Větší díl konali dalekou a obtížnou tu cestu z časných ohledů, k vůli obchodu, a toliko malá část z pohnutky nábožné, z lásky k Bohu a pro spasení duše své. A tak děje se, bohužel, zhusta na světě. Tělu obětují lidé mnoho, ano všechno, Bohu a duši ale málo aneb ničeho. A přec dí Pán věčný: „Co jest platno člověku, byť všecken svět získal, ale na duši své škodu trpěl? Anebo jakou dá člověk výměnu za duši svou? Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého s anděly svými: a tehdaž odplatí jednomu každému podle skutků jeho.“ (Mat. 16, 26. 27.) Tímto a podobným rozjímáním trávil jsem valnou dobu svých jmenovin.

Též mne zejména toho dne nemálo zabývali naši chudí spolupoutníci z Tyrol a Polska, kteří dnem i nocí, v dešti i při větru dlíti museli na palubě, nemajíce ke všemu tomu ani hrubě co teplého k jídlu. Věru toť pobožnost řídká a všeho obdivu hodná, před níž bylo se zastydět mně, jenž měl toliké pohodlí napřed a jemuž jmenovitě teplého příbytku a chutného pokrmu až na zbyt se dostávalo.

Mezi tím minuli jsme z Jonských ostrovů *Levkadii*, jinak „sv. Maura“ zvanou, a přistáli o čtvrté hodině s poledne u *Argostoli na Kefalonii*. Město Argostoli jest asi tak velké, jako Korfu, a mnohými vinicemi obklíčené. Zde pěstuje se nízký druh vinné révy, anáž rodí známé mlsným dětem a kuchařkám rozinky. I mnoho sliv zde roste, z nichž olej se tlačí.

Cesta z Kefalonie na *Zantu*, opět jiný ostrov Řecký, převelmi nás zajímala. Moře bylo poprvé pokojné, a večerní nebe jasné, hvězdami poseté. Já, nemoha se pohledu tak utěšeného nasytiti, až do půl jedné s půlnoci prodlel jsem na palubě, dílem s přátely rozmlouvaje, dílem se modle a v moře klidné a neskončené pohlížeje. Věru, člověk zakusiv hořkosti a nepříjemností pobouřeného moře až do syta, aniž by věřil, že i na něm může býti příjemno, ano že lze si na něm i oddechnouti a se radovati. Jest to na moři rovněž tak, jako v životě lidském, kde radost s žalostí, nepokoj s poklidem neustále se střídají. — Toho večera viděli jsme také poprvé tak zvané *zářené moře*.

Ladislav. Co to, strýčku? Snad moře nehoří a voda nezáhří? —

Strýc. Toť ovšem ne. Ale jakoby tisíce jisker prolétalo vodu, zvláště rozvlněnou korábem. Mně při-

padalo to, jako když za letního večera tisíce svatojanských broučků nivy naše prolétá. Učení lidé neobyčejný úkaz tento rozličně vykládají; většina má za to, že jsou to malá zvířátka vodní, mající tu vlastnost, že ve vodě svítí.

Po půl noci přistáli jsme na několik hodin u ostrova *Zante*, kdež mnoho lodí bylo v přístavu zakotvených. Každá má v noci vysoko na stěžni zavěšené světlo, a tato mnohá, nad to i pestrobarevná světla milé poskytují podívání. Že právě noc byla, tedy jsme z ostrova i města *Zante* ovšem mnoho neviděli. Praveno nám však, že město toto velmi jest krásné a ostrov asi 40.000 obyvatelů počítající, úrodný a velmi pilně vzdělaný.

Dvacátého března sotvy že svítati počalo, již zase jsem byl na palubě, doufaje, že po tak jasné noci poprvé slunce na moři vycházet uzřím; než neviděl jsem ničeho, anýž na nebi temné chmury se objevily, ano později i do deště se dalo. Za to ale spatřil jsem překrásnou duhu nad mořem se klenoucí. Pohledna pak na východ, uviděl jsem ve vzdálí břehy *Arkádie*, za starého věku nemálo proslavené. Víš-liž pak, *Vojtíšku*, něco o této *Arkádii*?

Vojt. Ano, vím; v Řecké historii jsme o ní slyšeli. Jest to krajina asi 90 □ mil velká a nyní ku království Řeckému patřící. Staří Řekové měli *Arkádii* za polovičný ráj, tvrdíce, že zde samé blaho a spokojenost, ustavičný poklid a lidé docela nepokazení sídlo své mají.

Strýc. Takměř od rána až do večera plouli jsme podle břehů nynějšího království Řeckého, kteréžto břehy zprvu nepatrně se vlníce, čím dále tím příkřeji se vypínaly. Mezi polednem brali jsme se

okolo samého přístavu Navarinského, kde r. 1827. 20. října loďstvo Turecké od Rusů, Francouzů a Angličanů napořád bylo zničeno. Já, modle se právě kněžské hodinky, a přemýšleje, že již sedmý den trváme na moři, a snad ještě jiných sedm budeme na něm, s pohnutím četl jsem slova v posvátném čtení téhož dne obsažená: „*In mari viae tuae, et semitae tuae in aquis multis.*“ (Na moři jsou cesty tvé, a stezky tvé na vodách mnohých.)

Za nedlouho objevilo se zrakům našim bídné město řecké *Modon* a na blízku několik hornatých, lidí prázdných, avšak tím hojněji skalami posetých ostrovů, až posléze okolo šesté hodiny na večer objeli jsme nejjižnější předhoří či konec Evropy *Matapán*. Já, pomysliv si, jak daleko jsem od milého domova, zatesknul jsem v duchu, a tisíce pozdravení svěřil prchajícím mrakům, by donesly je mým známým.

O desáté hodině v noci minuli jsme ostrov *Cerigo*, báječné to rodiště Venuše a Heleny, a procitnuvše dne 21., byli jsme již v Řeckém *Archipelagu*, jeli celou řadou větších a menších ostrovů, a přistáli okolo hodiny třetí s poledne u ostrova, jmenem *Syra*.

Vojt. I tento ostrov jest mi známý; náleží totiž ku četným ostrovům *Archipelagu*, jež zeměpisci *kyklády* nazývají. Dle mapy leží takměř uprostřed těch kyklád. Není ale než 2 □ míle velký.

Strýc. Velký ten ostrov ovšem není, za to však má výborný přístav, jež plavci do východních krajin se beroucí pilně navštěvují. I naše loď se tam zastavila.

U Syry byli jsme plni strachu, že, ustavičnými bouřemi se opozdivše, promeškáme loď ve Smyrně, a budeme tam museti osm a snad i 14 dní na jinou

čekati, a tak na svátky velikonoční do Jerusalema se nedostaneme, po čemž srdce naše vždy horoucněji práhlo. Než — Bůh, který až posud přepodivně pomahal, pomohl i tuto. Šlechetný a přívětivý kapitán telegrafoval ihned do Smyrny, a druhý den ráno již tu byla loď „*Aquila imperialis*“ (císařský orel), velká a pohodlná, jako Pluto, anaž konajíc cestu přes Rhodus, Cyprus, Beirut a Jaffu do Alexandrie, s sebou nás vzala.

Mezi tím podívali jsme se někteří 21. pod večer do města hned u přístavu ležícího a *Hermopolis* zvaného. Zde bylo za příčinou Řeckého svátku neobyčejně hlučno a živo. Neviděli jsme však než mužské v podivném sice, ale malebném Řeckém kroji; ženské zde, jako na východě vůbec, zřídka kdy vycházejí. Ony ženštiny ale, jež viděti nám bylo, pokud k vznešenějším stavům náležely, měly oděv jako u nás. Město *Hermopolis* jest lidnaté, a pohled na ně z přístavu rozkošný až na tu okolnost, že nemá ani samo ani okolí jeho téměř žádných stromů; domy podobají se zcela jesličkám, a mají ponejvíce již ploché střechy. Uvnitř je však město toto, jako všechno orientální, nečisté a teprv u vyvinutí. Obyvatelé, zejména onino, s nimiž nám co jednati bylo, jako převozníci a nosiči, přicházeli mi co strašná spřež, div že nás neroztrhali: jeden chtěl míti naše věci a druhý nás samé, a přec jsme se jim dodati nemohli. Z krátkta než jsme zde, jako vůbec na celé cestě z Korfu počínajíce, něco požili, aneb loďku neb jinou příležitost najali, vždy museli jsme vše napřed smluviti; jinak by nám kůži s těla byli stáhli. Že však Řekové a Vlaši, jsouce povahy velmi pohyblivé, rukama při všem máchají a strašně křičí, a vůdce náš, p. Pfanner,

rovněž tak činil, působilo takové smlouvání pokaždé tuze směšný výjev, jež nelze pověditi, ale který musel viděn býti.

Že byla 22. března právě neděle smrtelná, toužil jsem velmi na Syře mši sv. sloužiti, kdež v horní části města mnoho katolíků se nalézá, a kdež i svého biskupa mají. Než nepřáno mi té radosti. O sedmé hodině ráno přijela loď naše, a že nebylo jisto, kdy odpluje, museli jsme se ihned na ni stěhovati, což při moři opět bouřlivém nemálo obtížné bylo.

Byla-li již na Elleno směsice národností a jazyků veliká, byla na nové lodi ještě větší. K Čechům, Němcům, Vlachům atd. přibyli nyní i Francouzové, Rusové, Arméni, Peršané, Mouřenínové, a všickni, staří, mladí, mužští, ženské, zvláště ti sprostší, byli pohromadě, a každý svou řečí mluvil, každý svým způsobem se modlil. Mezi nimi bylo i mnoho poutníků, beroucích se jako my do Jerusalema. A jaký to podivný lid ti Turci! Plni hadrů a špiny; neřád na těle hledal každý veřejně buď sobě samému nebo jeden druhému. Že nás to velmi zajímalo, netřeba připomínati; zvláště starý náš pán, neviděv posud nic podobného, brzy se na to zlobil, brzy opět za žert to přijal.

Dne dvacátého druhého března mezi polednem odpluli jsme ze Syry při povětrnosti ještě obstojné. Než sotvy jsme byli u vysokém moři, již jal se zase Širokko buráceti, s počátku slabě, pak vždy silněji, až v noci strhl se strašný orkán, spojený s bleskem, hromem a krupobitím. Ráno se sice poněkud utišil, avšak po poledni d. 23. opět počal strašně zuřiti až do sedmé hodiny ráno d. 24., načež krásný den nastal.

Jaká je to bída na moři při tak strašné bouři,

zvlášť je-li mnoho dětí a ženských na lodi, to, milé dítky, nedovedete si ani představit. Tak vzdýchal, naříkal, úpěl a vrhnul v noci z dne 22. na 23. jeden přes druhého, na spaní nemaje ani pomyšlení. Chuti k jídlu při takové příležitosti není žádné, a byť i někdo jísti chtěl, pro nepokoj a strašné kolébání lodi ani nemůže. Talíře, sklenice létají sem a tam, a stoly i židle, nejsou-li přišroubovány, s jednoho místa pohybují se na druhé. Toto poslední potkalo nás zejména u ostrova *Rhodus*, tak že nám mimovolně napadlo latinské přísloví: „*Hic Rhodus, hic salta.*“ (Zde Rhodus, zde skákej, t. j. zde ukaž své síly).

Naše poutnická společnost na cestě ze Syry do Jaffy mořskou nemocí tak málo trpěla, že se tomu i sami kapitánové nemálo divili. I zdraví a veselé myšli byli jsme všickni; neboť vědouce se v mocné ochraně Boží, čeho měli jsme se lekat? Toliko to nás poněkud hnětlo, že při bouřlivém počasí ani nám nebylo lze, jak náleží, upravit se a očistiti; nebo sotvy že jsme ráno vylezli z postele, ihned pro čerstvý vzduch a pro uvarování se nemoci mořské museli jsme na palubu. Též žízeň nemálo nás trápila, pivo k dostání žádné, aneb špatné a velmi drahé; víno pak červené a sladké, každodenní to nápoj, brzy se nám znechutilo. Voda byla sice k dostání, avšak velmi teplá. Než podobné nepřiležitosti, ano mnohem horší, již doma jsme předzvíдали, a proto jsme se v snášení jich brzy vpravili.

Cesta ze Syry vedla nás mezi ostrovy Tinos, Mykene, Naxia, Amurgo, Kos, Misari atd., mezi nimiž z povzdálí viděli jsme též *Pathmos*, kdež sv. Jan apoštol a evangelista u vyhnanství žil a zjevení své, jehož se mu tam od Boha dostalo, sepsal. Velice líto

nám bylo, že nepřáno nám přijíti do *Athén*, dílem proto, že loď naše tam nepřistála, a dílem pro nejistotu tam panující. Povídáno nám, že právě před málo dny Řekové, žádné vlády neuznávající, zabili jednoho Francouzského lékaře. — Dne dvacátého třetího března krátce před polednem, přistáli jsme u ostrova *Rhodus*, o němž nám snad Vojtíšek něco pověditi dovede.

Vojt. Rhodus jest největší z oněch ostrovů Řeckého moře, jež zeměpis *sporády* či *roztroušené* nazývá. Jest 31 □ mil velký, zdravý a nemálo úrodný. Již za starého věku znamenitý, náležel od r. 1306. — 1522. po Kr. rytířům sv. Jana, kteří odtud i rytíři Rhodští slouli; nyní patří Turkům. Ostatně leží již u samé pevniny Asiatské. Hlavní město ostrova nazývá se též *Rhodus*, a jak p. učitel vypravoval, bylo zvláště v těch dobách, když tam rytíři sv. Jana přebývali, slavné a velmi opevněné. Přístav města Rhodus za dávných věků měl tu znamenitost, že na každém jeho břehu jednou nohou stála ohromná postava z kovu, *kolos* či *velikán Rhodský* jmenovaná, pod níž lodi do přístavu vjížděly.

Ladisl. Ai, toť musela býti nesmírně veliká postava, když celé a veliké lodi jejíma rozkročenýma nohama projíti mohly; zdali pak se tam ještě nalézá?

Strýc. Milé dítě, po té není již ani památky, jakož i celé druhdy tak slavné město Rhodus i s chrámy a paláci, od Rhodských rytířů vystavěnými, není než samé zříceniny. Pustošily na něm dílem zub času, dílem nedbalost, ano i zlomyslnost Turků, posléze pak též zemětřesení, anáž často ostrov tento navštěvují. Pohled na tyto zříceniny jest velmi truchlivý. Já mimovolně zvolal jsem: „Sic transit glo-

ria mundi“, (tak hyne sláva světa), tak hyne a mění se vše, co lidé učinili, jedině Bůh a pravda trvají na věky !

Anať loď naše v přístavu dlouho meškati nechtěla, nesměli jsme na pevnou zemi, bychom na město a jeho Turecké obyvatele blíže se podívali. Toľiko někteří cestující, kteří na Rhodu buď byli domovem, anebo jimž za obchodními záležitostmi déle meškati tam bylo, odplouli tam, což nám na lodi nemalou rozkoš působilo, vidoucím, kterak rozedraní a špinaví Turčtí převozníci je a věci jejich samým taháním se o ně div neroztrhají.

Po krátkém pobytu v přístavu Rhodském plouli jsme dále a sice směrem jihovýchodním ku ostrovu *Cypru*. Jako by živlové proti nám byli se zapřísáhli, počalo moře opět strašlivě bouřiti, což, jak dříve povědíno, až do druhého rána trvalo. Ano bez mála byla by se loď naše i zňala, což by ovšem velmi smutné bylo bývalo. Na štěstí jsme požár záhy zpozorovali a udusili. Dne 24. března ráno utišilo se moře ; a když i vítr příznivý nastal, a plavci též plachty zavěsiti mohli, plouli jsme rychlostí větru. Brzy viděli jsme ze vzdálí ostrov *Cyprus*, jakož jsme i tentýž den i na den před tím pobřeží Asie znamenali.

Jelikož jsme byli nedaleko pevné země, stalo se, že tu a onde přiletěl k nám leckterý ptáček, který se tuze daleko na moře odvážil, a pak celý unavený na lodi odpočíval. Poletoval v lodních plachtách anebo na stěžnech, a jsa některým surovým plavcem zahnán, přiletěl brzy zase. Já vzpomenuv sobě na slova písma sv.: „Spravedlivý má útrpnost i se zvířetem“, horšil jsem se nemálo nad surovými plavci. Jest to něco obyčejného, že ptáci na moři plavící-se

lodi se přidržují; tak u př. vlaštovky, křepelky, skřiváci a jiní, když z jara a na podzim cestu svou z Afriky do Evropy a naopak přes moře konají. —

Okolo poledne 24. března vrhli jsme kotvy v Larnaku, přístavu to Cyperském. Vojtíšku, ukaž na mapě i ten ostrov *Cyprus*.

Vojt. Zde jest, — ten největší ve východní části středoziemního moře. Počítá 250 □ mil a asi 200.000 obyvatelů, ač by jich na tak veliké, a k tomu příznivě položené, úrodné prostoře desetkrát tolik důstatečné obživy nalezlo. I tento krásný, v starém i středním věku nemálo proslulý ostrov nedbalost a špatné hospodaření Turků spustošily. Hlavní město Cypru jest *Nikosia*; Tamagosta a Larnaka mají dobré přístavy. Vedlé bavlny a tabáku daří se zde i mnoho a výborného vína, jež jmenují Cyperské či „*vino di Comanderia*.“

Maria. Dovolte, p. strýčku, bych i já jednou ukázati směla, že též něco o těch cizích a vzdálených krajinách pověditi dovedu. Čítám ráda v písmě sv., a tam v kapit. 13. skutků apošt. vypravuje se o ostrově Cypru v tento smysl:

„Posláni byvše Pavel a Barnabáš od Ducha sv., přišli do Seleucie, a odtud plavili se do Cypru. A když zchodili ten ostrov, zvěstující slovo Boží ve školách židovských, našli jakéhosi falešného proroka židovského, jmenem Barjesus. Tento byl u znamenitého vladaře téhož ostrova, Sergia Pavla, muže opatrného, kterýž povolav Pavla a Barnabáše, žádal od nich slyšení slovo Boží. Než protivil se tomu falešný ten prorok, usiluje vladaře odvrátiti od víry. Tu však Pavel, naplněn Duchem sv., přísně pohleděl na toho proroka převráceného a pravil: Ó plný veškeré lsti a

nešlechetnosti, synu ďáblův a nepříteli vší spravedlnosti! Což nepřestaneš převraceti cest Páně přímých? Ai trestající ruka Páně nad tebou, i budeš slepý až do času! A pojednou připadla na něj mrákota a tma, i chodil vůkol, hledaje, kdo by ho za ruku vedl. Tedy vladař uzřev, co se bylo dalo, divil se, a uvěřil v učení Páně.“ —

Strýc. Ano, sv. Pavel hlásal na Cypru Krista, čině zde divy mnohé, a proto zajímal nás ostrov ten velmi. Loď naše pozdržela se před Larnakou celé odpůldne až pozdě do noci. Že však byla téměř u samého břehu zakotvila a my město chatrné a nezdravé i z ní dobře pozorovati mohli, nechtělo se nám ani na pevnou zemi. Já použil jsem pokojné chvíle raději ku psaní přátelských listů do vzdálené vlasti, jakož i k potřebnému oddechu od přestálých bouří. U Larnaky spatřil jsem též první palmy, což mi bylo důkazem, že má ostrov Cyprus podnebí již velmi horké.

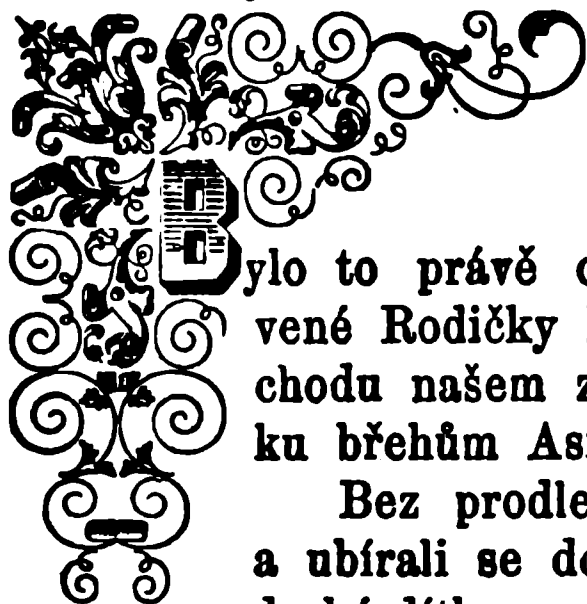
Pro dnes nic více, než že ulehnuvše dne 24. března v Cypru, probudili jsme se 25. téhož měsíce v přístavu Beiratském, na pobřeží Asie, 11. dne své mořské plavby. Pokračování až zítra, anť vypravování dnešní bez toho až příliš se prodloužilo.

V e č e r t ř e t í .

(*Přes Beirut, Karmel a Jaffu do Jerusaléma.*)

Strýc.

Bylo to právě o svátku zvěstování blahosla-
vené Rodičky Boží, patnáctého dne po od-
chodu našem z domova, když jsme poprvé
ku břehům Asie byli přípluli.

Bez prodlení najali jsme malou loďku
a ubírali se do města *Beirutu*. Těžko mi,
drahé dítky, pověditi, co jsem cítil a myslil,
vstupuje poprvé na půdu onoho dílu světa, v němž
byla kolébka lidstva, kde Pánbůh člověka stvořil, a
když tento lehkovážně se mu zpronevěřil, opět se
nad ním smíloval, a jej vykoupil. Slze radosti a díky
kanuly mi po tváři, vidoucimu, že jsem již o mnoho
blíže u cíle nejvřelejších tužeb od své mladosti, —
u země svaté a Jerusaléma svatého.

Vpuštění byvše do města, brali jsme se přímo
ku ctihodným pp. Františkánům, v jichžto nevelkém
sice ale utěšeném kostelíčku mši sv. jsme sloužili.
Toť nová radost pro mne, že přáno mi po dlouhých
10 dnech opět u oltáře státi a novozákonnou oběť
Bohu přinést. I činil jsem tak s celou vroucností
duše, a, položiv na patenu nejsrdečnější dík za toli-
kerou přízeň a milostivou ochranu na cestě, skrze
ruce Marie Panny obětoval jsem ho Kristu a Bohu.

V kostele bylo hodně lidí, neboť je v *Beirutě* mnoho křesťanů; mužové i ženy byli však přísně od sebe odděleni, a tyto poslední až na obličej celé v bílé roucho zaobaleny, což nám na to neuvyklým přepodivně přicházelo. Později přivykli jsme tomu, vidouce to ustavičně; neboť v tamních krajinách ženské pohlaví jinak než zahalené z domu nevychází, zvláště náleží-li k třídám vyšším. Turkyuě dokonce i tvář hustým závojem mají zakrytou, jímž toliko oči prohlédají. I to nemálo nás překvapilo, že mužové turban anebo fés (čepici tureckou) i v kostele ponechávali na hlavě, a toliko při pozdvihování a požehnání je sundávali. Posléze zajímaly nás převelmi i ta směsice národnosti i ty rozličné barvy těla, jež jsme zde viděli. Tak přísluhoval u př. jednomu z našinců u oltáře Mouřenín, jinému Maronita, a mně opět Bavor.

Že již o posluhování u oltáře mluvím, musím podotknouti, že se mi v *Beirutu*, i později ve sv. zemi všude ministranti převelmi líbili, a že jsem si nejednou přál, bych ty čisté, zvedené a nábožné ministry Arabské všem hochům Českým, zejména těm rozpustilým ve městě, mohl ukázati, by příklad z nich sobě vzali, kterak se mají i oni u oltáře chovati. — Ukaž nám, Vojtíšku, město *Beirut* na mapě!

Vojt. Zde jest; — leží na břehu moře Syrského a čítá přes 10.000 obyvatelů, kteří ponejvíc obchodem se živí. Město toto je prý velmi staré a již v dobách před Kristem velmi bylo proslavené. Staří Feničané nazývali je Berytus.

Strýc. Jest tomu tak, milý hochu! Staří Feničané, kteří v starém věku obchod po světě tak provozovali, jako nyní Angličané, založili v pravlasti své,

Fenikie zvané, mnohá znamenitá obchodní města, mezi nimiž byl i tento Berytus. Nyní dále.

Odpočinuvše si od plavby mořské u pohostin-

ných otců Františkánů, a též s nimi poobědvavše, použili jsme nad obyčej příjemného odpoledne ku prohlédnutí města. Pohled na *Beirut* z venku jest utěšený, uvnitř ale nikoliv. Ulice jsou uzounké, nečisté a mnohé domy polovičné zříceniny. O něco lepší jest novější část města. Nemile se mne dotklo, že Turci a jinověrci jakoby o všedním dnu pracovali; neboť, neznajíce nebeskou naši Matku, svátek jejího zvěstování též nesvětili. A tak činil, bohužel, i jeden katolický řemeslník z Polska, s nímž jsem se seznámil. Ten usadiv se zde, jak se zdá, víru svou bídnému zisku zaprodal.

Více než město, v jehož úzkých ulicích k nemalému potěšení Turků mnoho jsme se nabloudili, zajímalo mne jeho okolí, zvláště pak pohled na nebetýčný a blízký *Libanon*, o němž písmo sv. tak často mluví. (Obrázek Libanonu na str. následující.) Ó jak velice toužil jsem, vysoké a pamětihodné hory tyto slézti a rozkošný, za nimi ležící *Damaskus* navštívit! Než náš prázdný čas byl toliko na jediný den odměřen, a tedy nezbylo mi, než vyplnění této žádosti na jinou příznivější dobu odložit.

Lidunka. Není-li pravda, strýčínku, že ten *Libanon* jsou ony hory, na nichž rostou vzácné cedry, jichž při stavění starého chrámu Jerusalemského upotřebeno. A jak pak je to s těmi cedry, a zdaž tam ještě které rostou?

Strýc. Ano, milá Lidunko; *Libanon*, jejž z *Beirutu* jsem viděl, jest skutečně ono pohoří, které v starém věku pro své cedry bylo velepověstné. Jsou pak cedry stromové znamenité výšky a tloušťky, jichž listí jehličí jalovcovému, a ovoce šiškám jedlovým se podobají. Že se dříví cedrové nad míru ku stavbám

hodí, stavěli si z něho Nabuchodonosor, David, Šalo-

moun a jiní paláce, poslední také chrám Jerusalemský. Nyní z velikých a hustých lesů cedrových, jež

bývaly druhdy oslavou Libanou, jsou jen nepatrné zbytky. Jeden takový háj cedrový, jež cestovatelé obyčejně navštěvují, leží nedaleko dědiny *Bširrai*. Roku 1810. počítalo se v něm 12 cedrů tak neobyčejné tloušťky, že jednu sotvy 6 osob obemknouti dovedlo; pak 24 velmi veliké, 50 prostředních a něco přes 300 malých. Ve stínu háje tohoto držívali *Maronité* tak zvanou cedrovou slavnost. Na den proměnění Páně vystaví se pod nejtlustšími cedry oltáře, a na nich koná se nejdražší oběť mše svaté. Sám patriarcha i s mnohým kněžstvem a se zástupy lidu věřícího přicházejí na horu tuto.

Jiný výborný plod Libanonu jest *víno*, již za času proroka Oseáše chválené. Jest barvy žluté, sladké, a jak oheň příjemně hřeje. I-já v Beirutu výborně jsem si na něm pochutnal. Praví se také, že v těchto krajinách arciotec Noě žil a první vinici zde štípil.

Ostatně jest Libanon pohoří, zemi Syrskou v délce asi 100 hodin probíhající. Záleží vlastně ze dvou řetězů hor, z nichž západní právě sluje *Libanon*, kdežto východní jmenují zeměpisci *Antilibanon*. Pohoří Libanonu vypíná se k nebesům ve čtyrech oddílech a jako stupních. Nejnižše panuje veliké vedro, rostou moruše, révy, olivy, pomeranče a nalézají se úrodná pole. Druhý oddíl záleží na mnoze z drsných skalín a slují, odkudž bystré řeky do údolí se ženou. Třetí a ještě vyšší část ozdobena jest hojnými květinami a věčně zelenými stromy, kdež takoruka ustavičné panuje jaro. Nejvýše pak sníh a led ani neroztají. Pro tuto rozmanitost ponebí praví básníci Arabští o Libanonu, že zima odpočívá na jeho temeni, vesna na ramenou, léto pak u jeho nohou.

Obyvatelů má Libanon mnoho, a sice: Maronitů, Řeků, Židů a Drusů. Maronité, jichž je nejvíce, jsou katolíci, jen že mají kněží ženaté a slouží mši sv. v jazyku Syrském. Jest to národ zbožný a přičinlivý, živící se orbou, jakož i pěstováním hedvábných bourců a vinné révy. Drusové jsou pohané suroví a ukrutní, od nichž Maronité mnoho trpkého zakoušeti musejí. —

V pustých slujích Libanonských zdržuje se též mnoho divoké zvěře, medvědů, vlků, šakalů a j. —

Než již čas, abychom pominuvše Libanon, opět do Beirutu a ku dalšímu vypravování o cestě do země svaté se navrátili.

Třetina Beirutských obyvatelů záleží z Turků, ostatní jsou křesťané, jen že rozličného vyznání. Přebývají tam zajisté katolíci Římští i Syrští, jakož i nesjednocení Řekové. Katolíci mají zde tři kláštery: františkánský, kapucínský a jezuitský. — Nedaleko Beirutu nalézá se kaple, o níž se vypravuje, že stojí na místě, kde Jonáš od ryby na břeh byl vyvržen.

Rozloučivše se pozdě na večer s Beirutem, odebrali jsme se opět na loď, kdež jak náleží dobře jsme spali. Druhého dne o sedmé hodině ráno plouli jsme dále. Srdce mé vždy silněji tlouklo; nebt jsme se víc a více blížili ku zemi biblické. To celé dopoledne vedla nás cesta podél pobřeží staré a slavné Fenikie. Nejprvé jeli jsme okolo *Saidy*, někdejšího prastarého Sidonu, odkudž pocházela bezbožná Jesabel, choť krále Achaba; na to okolo *Sarepty*, a pak okolo *Sur* či *Tyru*. Sidon a Tyrus byla někdy bohatá a slavná města Fenická, jež nyní bídým městysům se podobají. Isaiáš nazval kupce Tyrské a Sidonské

knížaty v zemi, a v přístavech měst těchto stávalo druhdy na tisíce lodí; nyní ale lodě plují okolo, a přístavů zanešených nikdo si nevšímá. Tak hyne sláva a velikost lidská! A co medle urychlilo pád těchto bohatých a květoucích měst obchodních? Na mnoze nepravosti obyvatelů jejich. Výstraha to zajisté nynějším bohatým a velikým městům s pokaženými obyvateli. Co druhdy potkalo Ninive, Babylon, Tyrus a Sidon, nemine zajisté i pokažený Londýn a Paříž, až jen shovívavý a milosrdný Hospodin čas svůj uvidí. U Sarepty vzpomněl jsem sobě na Eliáše proroka, který v čas hladu se tu zdržoval a chudé pohanské vdově i synu jejímu zázrakem výživu opatřil. Kristinka dovede nám zajisté zajímavý příběh ten pověditi.

Kristinka. Ano, pane strýčku! Zní takto: „I řekl Bůh k Eliášovi: „Vstaň a jdi do Sarepty Sidonské, a buď tam; nebo ai přikázal jsem ženě vdově, aby tě živila.“ Eliáš uposlechl a šel. Když pak přišel ku bráně města, žena ta sbírala tu dříví. I řekl jí Eliáš: „Ženo, přines mi trochu vody, abych se napil; mámť velikou žízeň.“ A když šla, volal ještě Eliáš za ní: „Prosím tě, přines mi také kousek chleba.“ Ona ale odpověděla: „Živť jest Hospodin, Bůh tvůj, že nemám žádného chleba, kromě hrsti mouky a maličko oleje. A právě sbírám něco dříví, abych to upekla sobě a synu svému, a až to sníme, chceme umříti.“ I odpověděl Eliáš: „Neboj se, jdi jen a učiň, jaks pravila; avšak udělej nejprvé mně z toho malý chléb podpopelný, a potom sobě a synu svému. Nebo toto praví Hospodin: Mouky a oleje v nádobě tvé neubude až do toho dne, když dá Bůh opět déšť na zemi. I učinila dobrá vdova, jakž Eliáš

řekl; a jedl on, i ona, i syn její, a od toho dne ani mouky ani oleje v nádobě neubývalo.“

Ladislav. Ještě něco k tomu patří. Sv. písmo vypravuje dále: „I stalo se, že za nedlouho syn vdovy té se roznemohl, a byla nemoc jeho velmi těžká, tak že umřel. I bědovala žena ta velmi před Eliášem. Kterýžto jí řekl: „Dej sem syna svého.“ A položiv ho na lůžko své, modlil se k Hospodinu, a pak třikráte nad dítětem se sehnuv, řekl: Pane Bože, prosím, nechť se navrátí život v mrtvé dítě toto. I vyslyšel Hospodin hlas Eliášův a navrátila se duše dítěte do vnitřností jeho, a bylo živo. A vzav Eliáš dítě, dal je matce jeho, kterážto mu řekla: „Již jsem poznala, že jsi muž Boží, a že Hospodin tebou mluví.“

Strýc. Vojtěše! Tvá sestřička a bratr ukázali, jak dobře biblickou dějepravu znají. Nuže osvědč ty, mnoholi's sobě z dějepisu o Feničanech pamatoval.

Vojt. Feničané náležejí k nejstarším národům na světě, a proslavili se velmi obchodem a pomořskou plavbou. Kupci Feničtí navštěvovali trhy celého starého světa, lodi pak jejich plouly po všech tehdejších známých mořích. Také se o Feničanech vypravuje, že vynalezli písmo, sklo, kment a překrásnou červenou barvu, již purpur čili nach jmenujeme; jakož i že první rozličné práce z dřeva, kamene a kovu hotovili. Vynalezení skla událo se prý způsobem následujícím: Kupci Feničtí vystoupili z moře na břeh, aby pokrmů sobě navařili. Podložili kotel velkými dusíčníkovými kameny. Však kameny tyto počaly poznenáhla ohněm se roztápěti, pomísili se s křemencovým pískem a popelem, a když potom oheň vyhasl, ztvrdla tekutina v pěknou lesknou a průhlednou

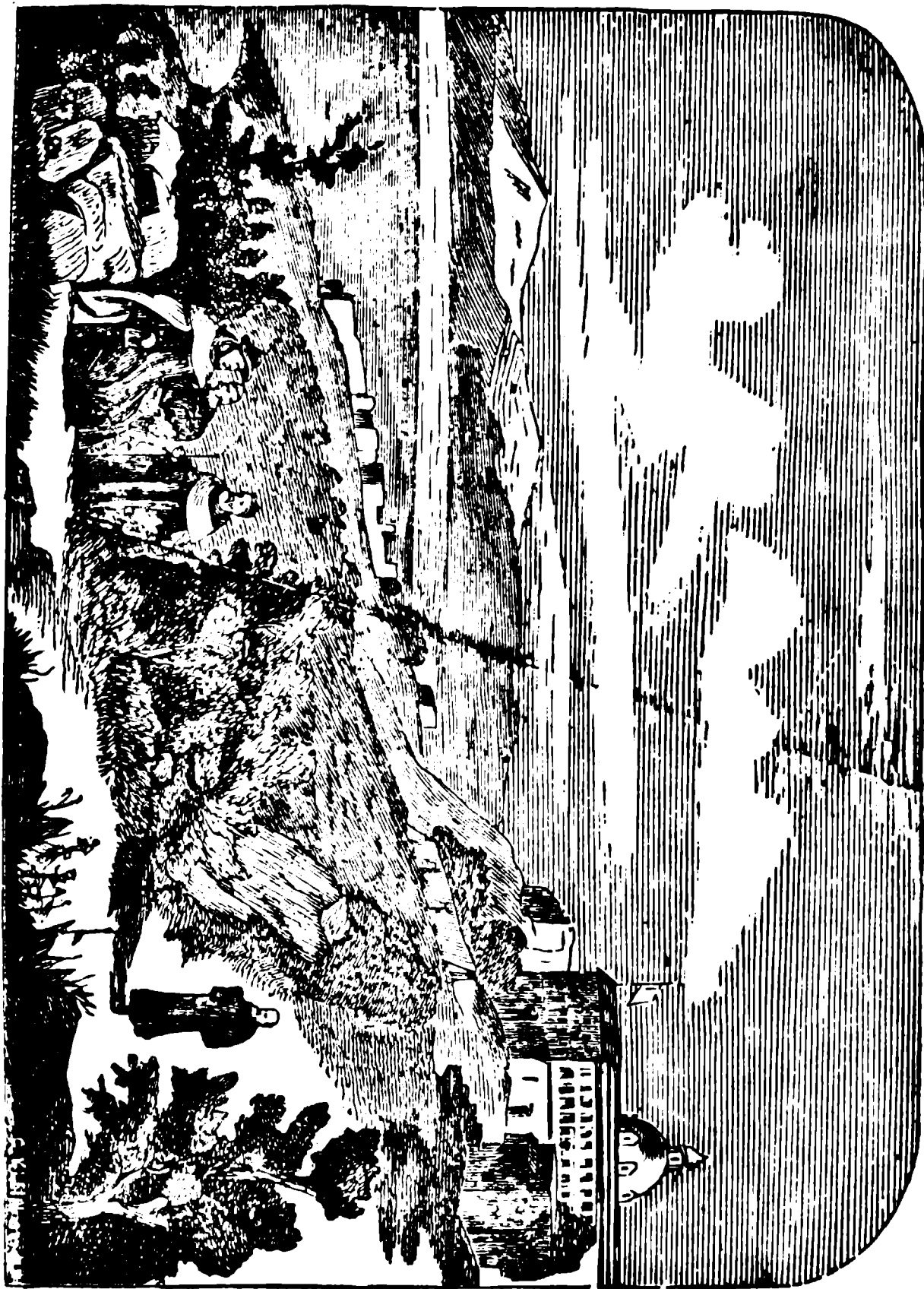
hmotu, i stalo se sklo. Bylo však sklo tehdáž tak drahé a vzácné jako zlato. — O vynalezení nachu vypravuje pověst takto: Pes jistého ovčáka nedaleko Tyru rozkousnuv červec, s červenou tlamou ku pánu svému se vrátil. Domnívaje se tento, že někdo psa jeho poranil, utřel domnělou krev kouskem vlny. A hle vlna byla překrásnou červení zbarvena. Pln zvědavosti bral se ovčák napotom po stopě svého psa, i našel na břeh vyvržené z moře červcové slimáky, kteří krásné té barvy poskytují. — Kamkoliv Feničané na obchodních cestách svých přišli, všude zakládali kolonie či osady své, jako na Cypru a Kretě, v Kartagině, na Sicilii a v Hispanii, čímž nemálo bohatli. A jaký to život čilý panoval ve městech a přístavech jejich! Tu proháněly se četné lodi, tu hrčela vřetena, bušila kladiva, všickni pracovali, tkali, prodávali, kupovali. Že se Feničtí výborně v řezbářství a stavitelství znali, pozval je také král Šalomoun, by mu při stavění chrámu v Jerusalemě pomahali.

Strýc. Již dost, hochu; vidím, že se od mladších sourozenců svých nijak zahanbiti nedáš. — Nyní dále. O jedné hodině s poledne dne 26. března brali jsme se kol města *Ptolomaidy* či *St. Jean d' Acre* nazvaného. Město toto, ve starém věku přeslavné, až posud dosti jest znamenité. Zvláštní důležitosti nabylo v době křižáckých tahů. Ostatně neteklo snad pro žádné druhé město na světě tolik krve, jako pro Ptolomaidu. Jen léta P. 1291., když jí Turecký sultán na křesťanech dobyl, na 60.000 křesťanů tu zahubeno. Ondy mělo město to výborný přístav, který ale nyní celý pískem a rumem jest zanešený, a proto musejí větší lodi přistávati u Kaify, což jsme i my učinili.

Kaifa, město malé a nečisté, leží — jak na mapě vidíte — dvě hodiny jižně od Ptolomaidy pod horou *Karmel*, a teprve v nejnovější době obchodem zkvétati počíná. Anať naše loď na 12 hodin u Kaify se zakotvila, vystoupili jsme o druhé hodině s pole-dne opět na pevninu Asiatskou, a sice tentokráte již ve svaté zemi.

Jaká radost zmocnila se srdce mého, když jsem ponejprv v živobytí svém, zdráv a ode škody zachován, na požehnané půdě sv. země stál, to nedá se pověditi. Snad by mé city ještě mocnější byly bývaly, by mi prožluklí Arabové radost byli nepokazili. Náš koráb vrhl totiž kotvy ve vzdálí asi půl hodiny cesty od břehu. Jako již dříve kolikráte, museli jsme tedy i nyní na menší loďku; než i na této nemohli jsme až ku samé pevné zemi, poněvadž vlny silně na břeh dorážely, a voda u břehu byla mělká. I co se nestalo? Na břehu stálo veliké množství polonahých Arabských pobudů, dychtivě příchodu našeho očekávajících. A sotvy že loďka naše ku břehu poněkud se přiblížila, hop, již byli přes kolena ve vodě, a my mimo nadání na širokých plecích jejich! Toto všecko bylo by ještě ušlo, ač vidouce se tak rychle a neočekávaně na zádech špinavých, jedině košilí přioděných Arabů nemálo jsme se ulekli; avšak to nejlepší přišlo potom. Ničemové Arabští složivše nás na zemi za službu proti vůli nám prokázanou nesmírný *bakšiš* (zpropitné) chtěli, a že jsme nesvědomitým po vůli býti nechtěli, strhla se mezi nimi a vůdcem naším prudká hádka, aňaz ke všemu ještě i nemálo byla směšná, jelikož jsme jeden druhému nerozuměli. Neočekávaná a nemilá okolnost tato způsobila, že jsem poněkud zapomenul, že poprvé na sv. zemi stojím.

Dohodnuvše se posléze s podivnými Arabskými průmyslníky, bez odkladu ubírali jsme se na horu *Karmel*,

v dějinách proroka Eliáše tak proslulou. Cesta vi-

nula se s počátku příjemně písčitými poli okolo prastarých oliv; později však stala se velmi neschůdnou i příkrou, tak že zvláště starý můj přítel, p. děkan, co činiti měl, by na horu se dostal.

Pohoří Karmel pro přírodní své půvaby v písmě sv. velmi se vychvaluje, a všude se mu přednost před horami Palestinskými dává. Větší jeho část ondy podobala se zahradě, rodíc rozmanitých plodin bojnost, kdežto s vrcholu jeho otvírala se přentěšená vyhlídka na moře. Nyní vyhlášená úrodnost Karmelu ovšem je ta tam, přec ale pohoří toto příjemnější jest všech hor Judských, již proto, že jest aspoň částečně lesem porostlé.

Nejvýše na Karmelu nalézá se jeskyně, v níž Eliáš na útěku před ukrutným Achabem a manželkou jeho Jesabelou se ukrýval. Nedaleko této jeskyně nalézá se jeskyně Eliseova, kterýžto prorok se též častěji na Karmelu zdržoval. Tato poslední jest asi 25 stop dlouhá a 12 široká, vedlé pak nachází se cisterna. Sem přišla k Eliseovi žena Sunamitská, prosíc ho úpěnlivě, aby šel a vzkřísil syna jejího. V 4. knize královské kap. 4. psáno v tento smysl:

„Stalo se, že ženě jedné ze Sunam jediný syn její zemřel. Kterážto žena přijela k muži Božímu na horu Karmel. I přistoupil Giezi, služebník jeho, aby ji odehnal. Ale muž Boží řekl: „Nech ji; nebo zármutek má.“ A když mu vyjevila bolest svou žena ze Sunam, pravil Eliseus ku Giezi: „Přepaš bedra svá a vezmi hůl mou v ruku svou a vejdi rychle do Sunam a polož hůl mou na tvář mrtvého dítěte!“ Než řekla žena Sunamitská ku proroku: „Živť jest Hospodin, že se tebe nespustím.“ I vyslyšev ji Eliseus, šel sám s ní. Giezi pak byl předešel je, a po-

ložil hůl na tvář dítěte, než nemohl je vzkřísiti. I vraceje se, oznamoval pánu svému: Nepochybilo se dítě. Všel tedy Elisens do domu, a ai, dítě mrtvé leželo na ložci. I zavřev dvéře prorok Boží modlil se k Hospodinu, a pak opět se skloniv nad dítětem, vložil ústa svá na ústa jeho, oči své na oči jeho, a ruce své na ruce jeho. I otevřelo to dítě oči své. Tedy zavolal ženu ze Sunam a řekl jí: Vezmi syna svého. Kterážto poklonivši se až k zemi, s radostným díkučiněním vzala syna svého.“

Na západním svahu Karmelu viděti také tak zvanou školu prorockou, velikou to a jako schválně ve skále vytesanou síni, v níž proroci žáky své vyučovali. Tuto poslední, jakož i jeskyni Eliášovu i sami Turci u veliké vážnosti chovají.

Posléze i ono místo na Karmelu až podnes se ukazuje, kde Eliáš modloslužebný lid Israelský tak očividně přesvědčil, kdo jest Bůh pravý, zdali Bál čili Hospodin. Že toto poslední ze školy jest známo, může nám to někdo vypravovati.

Lidunka. Krásný ten příběh zní takto: „Achab, nejbezbožnější král v Israeli, stavěl Bálovi, modle pohanské, chrámy a mnohé oltáře, a zaváděl lid k modloslužebnosti. I přistouпив k němu prorok Eliáš, řekl: „Živť jest Hospodin, Bůh Israelský, před jehož obličejem stojím, že nebude těchto let ani rosy, ani deště, dokud já to zase neoznámím.“ I stalo se, jak mluvil Eliáš. Tři léta a šest měsíců trvalo sucho, a ani kapka deště nesvlažila vypráhlou zemi. Potoky a prameny vyschly, stromové stálo bez listí, pole i luka byla pustá a horkem vypálená, lidé i dobytek hladem hynuli.

Tu konečně otevřely se Israelským oči, a vzpo-

mínali zase na Boha. I poslal Bůh Eliáše ku králi, kterémuž řekl: „Svolej ke mně na horu Karmel všechen lid Israelský, i čtyry sta padesáte kněží Bálových.“ To když se stalo, řekl Eliáš ke všemu lidu: „Jak dlouho budete se kloniti na dvě strany? Jestliže jest Hospodin Bohem, s celým srdcem služtež jemu; a jestliže jest Bál bohem, stále jdětež za ním!“ A lid stydě se nemohl odvětit ani slova. I řekl dále Eliáš k lidu: „Já toliko sám jsem z proroků Božích, kněží Bálových však jest čtyry sta padesáte. Přiveďte nám dva voly; oni ať vyberou sobě jednoho, a rozsekajíce na kusy, vloží na dříví, ale ohně ať nepodkládají. Já pak připravím vola druhého, vložím na dříví, a též ohně nepodložím. Pak nechť vzývají boha svého, a já vzývati budu Hospodina; který potom ohlásí se ohněm a zapálí oběť, ten ať jest ustavičně za pravého Boha držán!“ I zvolal veškeren lid: „Takt dobře jest.“

Kněží Bálovi vzali tedy vola, a zabivše ho, volali od rána až do poledne: „Báli, vyslyš nás!“ Při tom běhali okolo oltáře, neustále se sklánějíce. Ale nebylo hlasu, ani odpovědi. I křičeli ještě více, a až již chýlilo se k večeru, přec žádné odpovědi nedostávali.

Tedy velel Eliáš přistoupiti lidu, a pak vezma dvanácte kamenů, vedle počtu pokolení Israelských, vzdělal z nich oltář, udělal vůkol hlubokou strouhu, narovnal na oltáři dříví, rozsekal vola na kusy, položil na dříví a řekl: „Přineste vodu, a vlíte na oběť i na dříví!“ I lili tak dlouho, až voda s oltáře tekla i naplnili strouhu. A nyní Eliáš, přistoupiv k oltáři, modlil se řka: „Hospodine, Bože Abrahamův, Isákův a Jakobův, ukaž dnes, že jsi ty Bůh v Israeli!“

I spadl oheň a strávil oběť, i dříví, i prst, i kameň, i vodu ve strouze. Což když uzřel veškeren lid, padl na tvář svou a zvolal: „Hospodin jest Bůh!“ Potom padl i Eliáš na tvář svou a modlil se. I ukázalo se, co může modlitba spravedlivého. Malý obláček počal vystupovati, prudkým větrem se rozšířil, a přišel déšť veliký. Všecko zas ožilo a úroda i hojnost opět se vrátila.“

Strýc. Že Eliáš, Elisens a jiní proroci Boží na Karmelu se zdržovali a ne jeden děj svatý i důležitý se tam udál, bylo pohoří toto od nejstarších dob lidem ctihodné a svaté. V prvních křesťanských stoletích žilo tam mnoho poustevníků, a na počátku třináctého věku dokonce vystavěli tam klášter, Karmelitánský zvaný. Když pak tento r. 1821. od zuřivého pašete Tureckého *Abdalah* zbořen byl, vystavěl ho Jan Baptista, bratr Karmelitánský, z učiněných sbírek zase, a zřídil ku pohostění poutníků a cizinců. Nový tento klášter má nejkrásnější kostel v celé sv. zemi, zasvěcený Rodičce Boží Karmelitánské, a oltář jeho hlavní stojí právě nad jeskyní sv. Eliáše.

Přišedše do kláštera na Karmelu, od dobrých mnichů co nejprívětivěji byli jsme pohostěni. Nejprve podána nám káva a zvláštní Turecký nápoj, sorbet jmenovaný; potom víno, sýr, chléb a ryby. Též i památnosti všechny ochotně nám ukazovali. Prívětivost a ochotnost, již tito sluhové Boží k nám neznámým cizincům na jevo dávali, dojaly mne velmi, i velebil jsem v duchu Boha, jenž má posud dosti sluhů obětovných a lidumilových.

U takovýchto hostitelů hodina mýjela za hodinou, tak že již šelo se, když jsme s hory dolů k moři se ubírali. Štěstí pro nás, že šel právě

měsíc, jinak bychom sobě v tmavých a nerovných ulicích *Kaify* nohy bvli polámali. Právě když jsme se ve městě brali kol klášteříčka, v němž otcové z Karmelu pro duchovní správu několika 50 Kaifských katolíků dva kněze vydržují, zvonili klekání, zjev to nám nad míru milý, aniž jsme po celý čas mořské plavby nic podobného neslyšeli. Nevím, pomodlil-li jsem se kdy tak vroucně „anděl Páně“, jako právě tehdáž.

Přišedše k moři, převelmi jsme se ulekli; zuřilo strašlivě, a my na malém člunku, a k tomu ještě v noci, na „Aquilu“, půl hodiny od břehu zakotvenou, museli. S počátku nás nikdo ani převezti nechtěl; když jsme však po dlouhém mluvení a smlouvání za velikou mzdu dva Arabské převozníky získali, byli jsme opět od nich na zádech v loďku donešení a při velikém strachu, Bohu díky, šťastně na loď dopraveni. Než — zde čekal nás nový boj. Nestydatí a prohnání převozníci vymahali totiž ještě jednou tolik, než jsme s nimi smluvili. Rozumí se samo sebou, že jsme jim tak lehko po vůli nebyli, a když tito přece na svém stáli, pohroženo jim od kapitána karabáčem, načež chutě s Vaňkem se poradili.

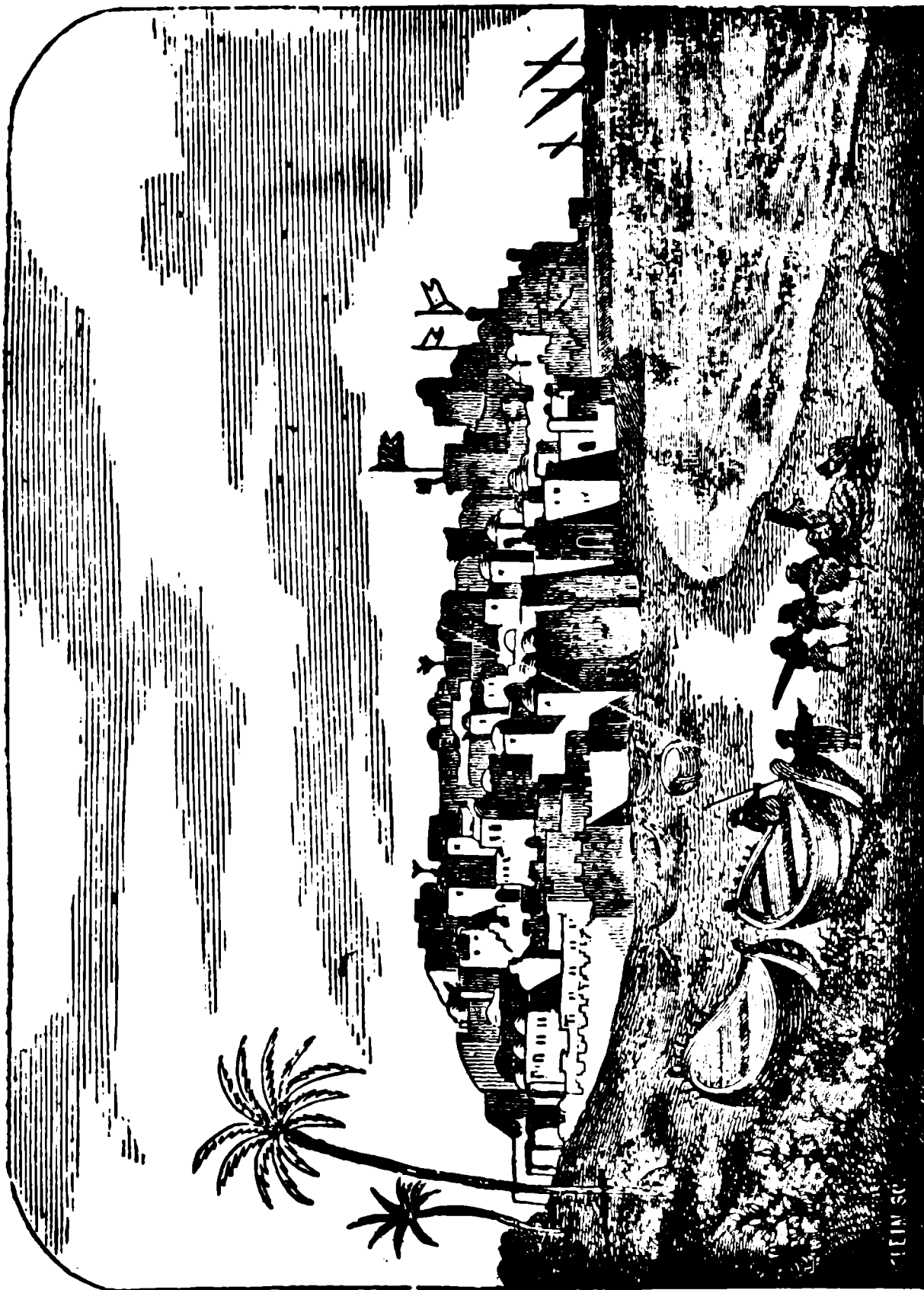
Noc na lodi měli jsme pokojnou a ráno procitnuvše, byli jsme již na cestě ku Jaffé, kdež opět, a sice posledně na pevninu Asiatskou vystoupiti, odtud pak koňmo do Jerusaléma bráti jsme se měli. Nebo poutníci z Evropy obyčejně u Jaffy přistávají, odkudž se do Jerusaléma toliko čtrnáct hodin cesty počítá. Z rána byla sice povětrnost ještě dosti příznivá, později však širokko opět tak silně zuřil, že kapitán velmi pochyboval, zdali budeme moci v přístavu Jafském zakotviti. Jest totiž přístav ten plný ne-

bezpečných skalisk, která co vysoké zdi z moře ňf, a při tom jest pískem zanešený; běda tedy lodi, která by při moři bouřlivém přistáti chtěla; ta musela by nevyhnutelně zahynouti. V takovém případě nezbývá poutníkům, leč s lodí do Alexandrie nebo Kaify plouti a zde třeba 8 až 14 dní příznivější doby ku přeplavení se na pevnou zemi očekávati. Mimo to vypravováno nám, kterak u Jaffy velmi zhusta lidé se utopí, jak jen několik neděl před tím třem mnichům sv. Františka se stalo. Z toho všeho strach nemalý povstal mezi námi, buď že na velikonoc do Jerusalema se nedostaneme, aneb že pohroma nějaká při převážení nás potká. Než Pán moře a bouří, jako již vícekrát, pomohl i nyní. Proti nadání utichl vichr aspoň tolik, že loď, ovšem více než půl hodiny od břehu kotve vrhnouti směla, a my, ač s nebezpečstvím nemalým, do města jsme odvážiti se mohli.

Najavše si za drahé peníze loďku, vydali jsme se na moře. Byla to hrůzyplná plavba; loď naše jako skořápka ořechová od divých, horám se podobajících vln strašlivě byla zmítána, ano nejednou zdálo se, že ji vlny ty i pohltní; posléze ale po traplivé půlhodině přec měli jsme moře za sebou, ovšem abychom do rukou divokých a po bakšišu se shánějících Arabů upadli. Bylo-li vystoupení naše na pevninu v Kaifě ku zlosti a smíchu, bylo v Jaffě dvojnásob. Tu nepomohla konečně než hůl, chtěli-li jsme drzé a nestoudné Arabské průmyslníky zapuditi. Než co bylo do všech nesnází, jen když potměšilé moře bylo za námi a my toliko 14 hodin od cíle svých tužeb, od Jerusalema, vzdálení!

V Jaffě šli jsme přede vším do kostela, kdež jsem já o jedenácté hodině mši sv. na poděkování Bohu

sloužil, mezi tím co ostatní Ambrosiánský chvalozpěv

zapěli. Jako na Karmelu, byli jsme i v Jaffě od cti-

hodných mnichů, zde z řádu sv. Františka, co nej-přívětivěji přijati a pohostěni.

Když jsme věci své přivedli v pořádek, odebral jsem se ihned na plochou střechu klášterní, bych zde v přetěšené výhlídce na moře, město a okolí jeho se pokochal.

Jaffa, za starodávna Joppe, jest město prastaré a velmi památné. Jak sv. Jeroným vypravuje, Jafet, syn Noémův, je založil. Zde vstoupil Jonáš na loď, chtěje utéci před Hospodinem. Zde také sv. Petr Tabithu vzkřísil, a návštěví ode Pána přijal, že má evangelium i také pohanům hlásati. Mimo to bylo Joppe znamenité i přístavem, jediným židovským na středoziemním moři. Nynější Jaffa jest město malé a nečisté, ač poskytuje z moře pohled dosti malebný a příjemný.

Lidunka. Příběh o vzkříšení Tabithy sv. apoštolem Petrem jest mi známý. Zníť takto: „V Joppe byla učennice Ježíšova, kteráž Tabitha sloula. Činila mnoho dobrého chudým, a při tom ctnostný život vedla. I roznemohla se těžce a umřela. Již činily se přípravy ku pohřbu, a tu uslyšeli učenníci, že by Petr byl z Liddy přišel do Joppe. I poslali k němu rychle dva muže, prosíce ho, aby nemeškal přijíti k nim. Tedy vstav Petr šel s nimi. Když pak přišel do domu, vedli ho učenníci do síně, kdež nebožka ležela. V tom obstoupily všecky vdovy a chudobní z města Petra, ukazující mu s pláčem šaty, jimiž je byla Tabitha za živobytí svého podělila. Petr, výjevem tím celý jsa pohnut, kázal všem vyjít ven, a pak pokleknuv na kolena, modlil se. Potom obrátiv se k tělu, řekl: „Tabitho, vstaň!“ A hned otevřela oči, a uzřevši Petra, posadila se. Petr jí podav ruky, pozdvihl ji.

A povolav učenníků, vedl jim živou vstříc. I rozhlásil se zázrak ten po všem městě, a mnozí, vidouce moc Petrovu, uvěřili v evangelium.“

Maria. O tom pak, kterak dal Bůh Petrovi návštěví, že má i pohany přijmouti do církve, vypravuje sv. písmo následovně: „Vzkřísiv Petr Tabithu, zůstal nějaký čas v Joppe, bydle u jistého koželuha, kterýž Šimon sloul, a dům u moře měl. Jednoho dne o polední vstoupil Petr na střechu domu, aby se tam modlil. I viděl najednou u vytržení mysli tak patrně, jako by se to skutečně bylo stalo, nebe otevřené a sstupující k sobě cosi, jako prostěradlo veliké, uvázané za čtyry konce. Pohleděv pak do vnitř, uzřel tam všeliká zvířata čtvernohá, ptactvo a zeměplazy, jež židé dle zákona jísti nesměli, a jež proto obecnými, či nečistými nazývali. I stal se hlas k němu s nebe: „Vstaň Petře, bí a jez!“ Petr odpověděl s úžasem: „Nikoliv, Pane, neboť jsem nikdy nic nečistého nepožíval.“ Ale hlas opět pravil: „Což Bůh očistil, to ty za nečisté nepovažuj!“ A to stalo se po třikráte, načež zmizelo všecko.

Když Petr sám u sebe o vidění tomto přemýšlel, přišli k domu tři mužové a ptali se, bydlel-liby zde Šimon, kterýž má příjmi Petr. Mužové tito byli vysláni od Kornelia, setníka Římského v Cesarei, k němuž poslal Bůh anděla, aby mu řekl: „Modlitby a almužny tvé vstoupily před tvář Boží, a proto pošli do Joppe, a povolej Šimona, příjmím Petra; ten poví tobě, co bys činiti měl, abys se vším domem svým spasen byl.“

Petr, oním viděním s nebe a duchem Páně pončen, vydal se s těmi posly a šesti učenníky z Joppe do Cesaree, hlásal Krista Korneliovi a příbuzným jeho,

a když tito uvěřili a Duch sv. na ně, ještě nekrtěně, byl sstoupil, skrze křest sv. do církve je přijal.

Strýc. Na místě, kde apoštol Páně ono vidění s nebe měl, stojí nyní klášter s kostelíčkem, na jméno téhož Svatého zasvěceným. — Posilnivše se hojným, od pohostinných otců Františkánů nám poskytnutým, obědem, vydali jsme se ještě téhož dne (27. března) na cestu do blízkého *Ramlehu*. Tu však nastala mi nová starost. V nedostatku vozů a cest musí se totiž všeliké cestování ve sv. zemi dít na koních, a já přec jaktěživ na koni nesesedl. Než proti nadání dařila se mi jízda dobře, aniž koňové Arabští jsou krotcí, neobyčejně cvičení a dobří.

Cesta z Jaffy do Ramlehu vedla nás nejprve dolní částí města, na to uprostřed nopalů, jako stromy velikých, posléze pak prostředkem zahrad, jichž kol Jaffy hojnost, a v nichž chutné a nad míru laciné fíky, mandle, pomeranče a jiné pamlsky u velikém množství rostou.

Za Jaffou jeli jsme úrodnou rovinou *Sáron*, anaž ve sv. písmě, rovněž jako hora Libanon a Karmel, obrazem krásy se nazývá. Máte tam tučné pastviny s kvítím nejkrásnějším, bílými a červenými růžemi, narcisky, bílými a žlutými liliemi, fialkami atd., které tam vesměs planě rostou. Ač bylo teprve 27. března, bylo tam již nejkrásnější jaro, a ječmen právě ve květu. I veliká stáda ovcí, koz a jiného dobytka, jako za arciotců, viděli jsme tam se prohánět. Ptactvo rozličné, zejména skřivánci, až milo pěli. Potkávali jsme mnoho lidí, všickni ale anebo jako my jeli na koni, nebo na oslu, mezku anebo na velbloudu. Všickni také, i pastýři u stáda, byli ozbrojeni;

nebo pod vládou Tureckou a v tamních krajinách nikde, obzvláště mimo města, není jisto a bezpečno.

Po čtyrhodinné jízdě, okolo sedmi hodin na večer, dorazili jsme do *Ramlehu*, kdež nám bylo přes noc zůstatí. Město *Ramleh* považuje se vůbec za starou *Arimatheu*, odkudž pocházel onen *Josef*, kterýž byl Pánu Ježíši hrob svůj propůjčil a spolu s Nikodemem ho pochoval. Na místě, kdež druhdy stál dům Josefův, stojí nyní františkánský klášter s kaplí, památce téhož tajného učenníka Páně zasvěcenou. I v *Ramlehu* přijali nás mniši přívětivě, a že právě pátek byl, rybami hojně častovali; věděliť dobře laskaví hostitelé tito, že naše plavbou mořskou vyhladovělé žaloudky mnoho spotřebují.

Ještě zahalovala noc v temný plášť svůj zemi, a my již sloužili v kostelíčku sv. Josefa — 28. března — mši sv., a chystali se na cestu; neboť touha, spatřiti konečně cíl své pouti, spáti nám nedala. O půl šesté hodině, posadivše se na koně, při líbezném zpěvu skřivánčím brali jsme se ještě rozkošnou rovinou Sáronskou, až jsme okolo desáté ku pohoří Juda dorazili. Cesta skalnatými a divokými horami Judskými velmi jest neschůdná a obtížná; vede brzy úzkými a smutnými dolinami, v nichž cestující jeden druhému sotvy vyhnouti se může; brzy opět na pokrají hlubokých propastí, aneb přes příkré, skalnaté pahrbky. Každou chvíli bylo se nám co báti, by kůň s námi neklopýtnul, a sebe i jezdce ve propasti nepohřbil aneb o skaliny neroztříštil. Mimo to jest cesta tato i proto nebezpečná, že se na ní loupežníci bezpečně ukrýti a nepozorováni na cestující vypadnouti mohou. Že však naše obavy ukázaly se býti zbytečnými, mimo ochraně Boží a modlitbám milých přátel

tel, též dobrým, na podobné cesty uvyklým koním Arabským děkovati jsme měli.

Mezi polednem octnuli jsme se najednou v nevelikém sice, avšak přetěšeném údolíčku, kdež ve stínu stromovém našli jsme k nemalému překvapení svému stany postavené a oběd pro nás připravený. Toto všecko uchystati dal dragoman či vůdce naší karavany, kterýž z Jerusalema do Jaffy byl nám na-proti přišel. Lehko pomyslit, že nám to bylo velmi vhod, již za tou příčinou, abychom oudům svým, tak dlouhé i namahavé jízdě nevyklím, potřebného odpočinku aspoň na chvíli popřítí mohli.

Okolo druhé hodiny s poledne přijeli jsme do *Kiriath-el Enab* či údolí hroznů. Zde patřili jsme s bolestným srdcem na zříceniny překrásného chrámu křesťanského. Turci jsou totiž od věků ouhlavní nepřátelé křesťanů, kterýmž zde v zuřivosti své chrám onen jednou zbořili, mnichy usmrtili, zříceniny pak ve stáj pro koně obrátili. Hned vedlé ukazovali nám vesnici *Abugoš*. Má jméno své od *Abugoše*, pověstného to loupežníka, který cestující netoliko obíral, nýbrž i jímal, a pakli výkupné v ustanovené lhůtě nezaplatili, v peci upaloval. Posléze byl sám chycen a do vězení uvržen. Rodina jeho až posud v *Abugoši* žije.

Že náš příchod již před tím v Jerusalemě byl ohlášen, přijeli nám o třetí hodině naproti: řiditel Rakouského poutnického domu, p. *Jan Nussbaumer*, rodem ze Solnohradu, jakož i kancléř konsula, jehož vláda Rakouská v Jerusalemě vydržuje. V údolí *Raphaim* t. j. obrů, právě na onom místě, kdež před dávnými věky David Goliáše zabil, častovali nás pod širým nebem kávou, vínem a cukrovím. Já nedbaje

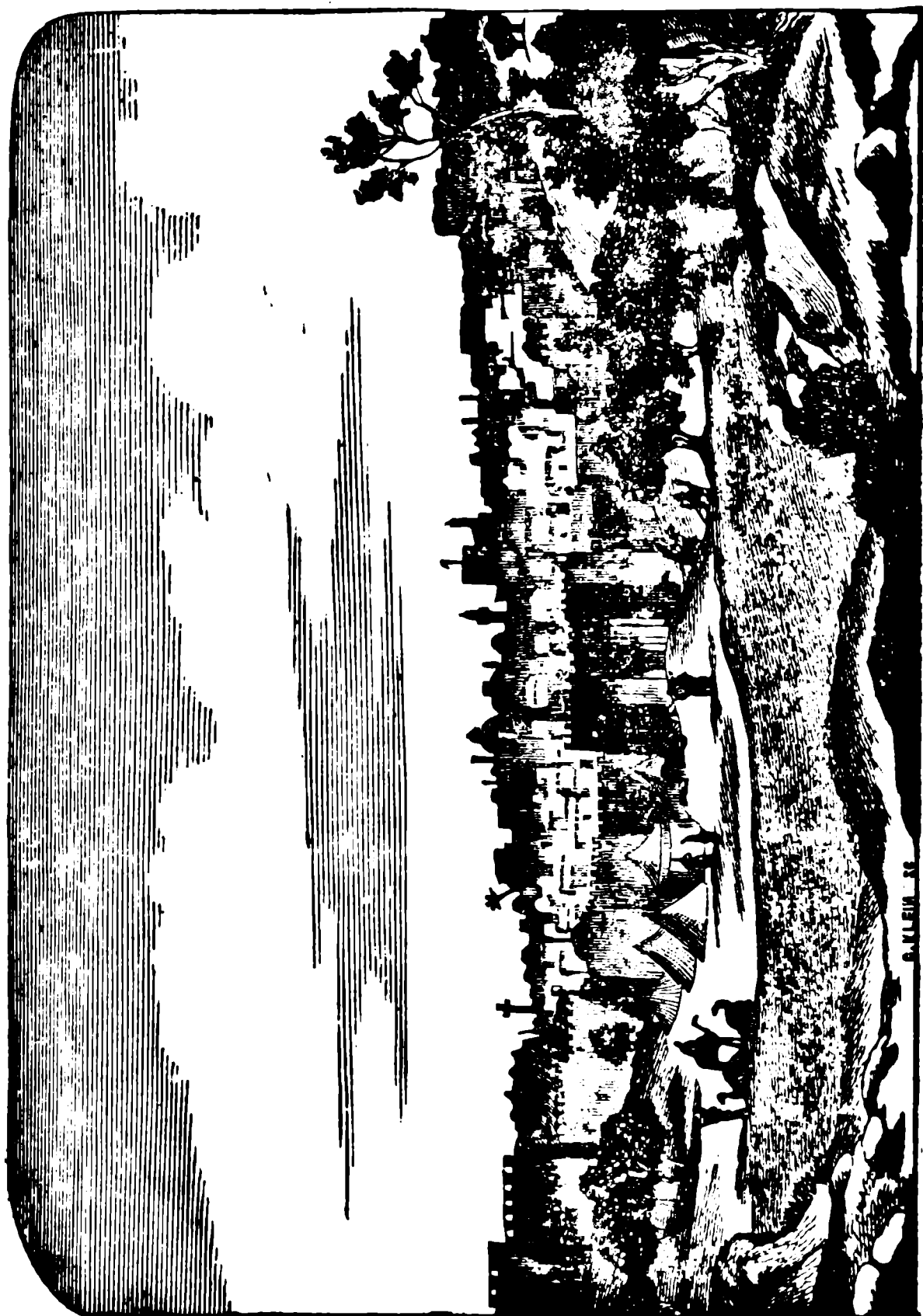
o jídlo, sebral i uschoval jsem na památku, jako druhdy David, v blízkém potoku pět hladkých křemenů; i přemýšlel o tom, jak divně nezřídka pokořena bývá pýcha, povýšena ale pokora. — Ladislávek zajisté dovede vypravovati o souboji mezi obrem Goliášem a malým Davidem, jenž na tomto místě se udál.

Ladislav. Ano, strýčínku! — Jednoho času povstala válka mezi Saulem a Filistínskými. Tři nejstarší bratři Davidovi byli u vojska Saulova. I šel David do ležení Israelského, by bratřím pokrmu donesl a před bitvou ještě je spatřil. V tom vystoupil Goliáš, velikánský obr, asi šesti loket z výši, ve strašlivé zbroji, a pohaněv Israelských, řekl: „Vyberte ze sebe muže, kterýž by bojoval se mnou. A jestliže mne přemůže a zabije, tedy budeme my Filistínští služebníci vaši; pakli ale já přemohu jej a zabiji, tedy vy Israelští sloužiti budete nám.“ A všickni, kteříž ho slyšeli, utíkali před ním, bojíce se ho velmi, i král sám. I řekl David: „Kdo jest tento Filistínský, jenž se opovažuje pohaněti vojska Boha živého? Já půjdu potýkati se s ním.“ To když uslyšel král, zavolal Davida a pravil k němu: „Nemůžeš bojovati s ním; nebť jsi ještě mladý, on pak jest muž silný a od mladosti ve zbrani cvičený.“ Ale David řekl: „Hospodin, jenž vytrhl mne již z moci mnohého lva a medvěda, vytrhne mne i z rukou Filistína tohoto.“ I dovoliv mu tedy král, potýkati se, oblekl ho v odění své, postavil lebku měděnou na hlavu jeho, a opásal ho mečem svým. Ale David nemoha se v tom dobře otáčet, řekl ku Saulovi: „Nemohu tak jíti, neboť nejsem tomu zvyklý.“ Složiv to tedy se sebe, vzal pastýřskou hůl svou, vybral sobě z potoku pět hladkých kamenů, a vzav prak do rukou, šel proti

obru, kterýžto, posmívaje se mu, řekl: „Zdaliž jsem já pes, že přicházíš proti mně s holí?“ Pojď jen; dám tělo tvé za pokrm ptákům nebeským a šelmám zemským.“ David ale odpověděl: „Ty přicházíš proti mně s mečem, s kopím a pavezou; já pak přicházím ve jménu Hospodina, kteréhož jsi zhaněl.“ I vstav Goliáš, kráčel proti Davidovi; David pak vloživ spěšně kámen do praku svého, mrští jím, a udeřil Goliáše tak prudce v čelo, že v něm vězeti zůstal. Goliáš omráčen jsa, upadl na zem, a David dobyv meče z pochvy jeho, stal mu hlavu. Vidouce to Filistínští, dali se na útěk.“

Strýc. Když jsme opět na koně byli vsedli, a ku Jerusalemu se brali, byly všechny mé myšlenky pouze na tento předmět obráceny. Čím více městu sv. jsem se blížil, tím mocněji srdce mé tlouklo. Cesta stávala se vždy neschůdnější, hory vyšší a skalnatější, než to všecko sotvy že se pozorovalo. Kdykoliv slezli jsme výšinu, povždy měl jsem za to, že již Jerusalemem uzřím; neviděl jsem ale, než zase horu novou. V takovémto rozčílení mysli a neustálém napínání zraku minula hodina pátá. I spatře tu věž jednu, zvolám: „Ai, tu jest!“ Než odpovědíno mi, že to hora Olivetská. Uslyšev jméno, které v srdci zbožného křesťana tak milé upomínky budí, sundal jsem s hlavy, a oči mé zalily se slzami. Více než čtvrt hodiny ubírali jsme se cestou kamením posetou dále. A jak dlouhá byla ta cesta! Posléze pozdvihnu zaslzených očí, a co vidím? Moji společníci obnažují hlavy, slézají s koní, padají na zem, a hojných prolévajíce slzí, líbají ji. I já učinil jsem takto; nebť měl jsem před sebou, — blízounko před sebou, — ono sv. místo, o němž duše má od dětinství snívala,

jež spatřiti nevýslovně jsem toužil; měl jsem před

sebou město, jež sám nejsvětější Bůh obětí Syna svého posvětil, na němž ale od oné doby, co nepoznalo

dne navštívení svého, kletba nebes spočívá; měl jsem před sebou — *Jerusalém*.

Klečíce na zemi, s očima zaslzenýma a hlasem vzlykajícím volali jsme, jako za věků starodávných židé do Jerusalema putující (žalm 121.):

„Veselím se z toho, když mi praveno: Pojďme do domu Hospodinova,

A když nohy naše vstoupají do bran tvých, Jerusaléme!

Jak ušlechtilé jsi, Jerusaléme, vystavěn, a kterak jako jedno město k sobě vespolek připojen!

Do tebe vstupovali pokolení, pokolení Hospodinova, aby oslavovali zde jméno Hospodinovo atd.“

Po skončeném žalmu zapěli jsme též Ambrosiánský chvalozpěv.

Povstavše se země, vsedli jsme opět na koně, a v řadách po dvou brali jsme se již za šera branou Damašskou do poutnického domu Rakouského, kdež jsme se jako mezi svými cítili, a jak náleží sobě odpočinuli.

A odpočinutí bylo nám věru, bylo zejména staříckému děkanovi, zapotřebí. Nebo minulo již 18 dní, co jsme byli domov opustili, a mezi tím jaké svízele tělo naše utrpělo, jaké dojmy duše naše přijala! I šli jsme téhož večera záhy spat. Já však dlouho jsem neusnul, a jestliže jsem maličko zdřímnul, ihned procitnul jsem zase. „Ty jsi v Jerusalemě“, pravil jsem sám k sobě, „toliko několik set kroků od hory Kalvárie, od hrobu Spasitele! Po čem jsi tak dlouho a tak vřele toužil, toho's milostí Boží konečně dosáhl;“ tyto a podobné myšlenky rozčílily celou duši mou. Posléze překonala unavenost přec jen mysl moji, i usnuv, líbezně snil jsem — o městě sva-

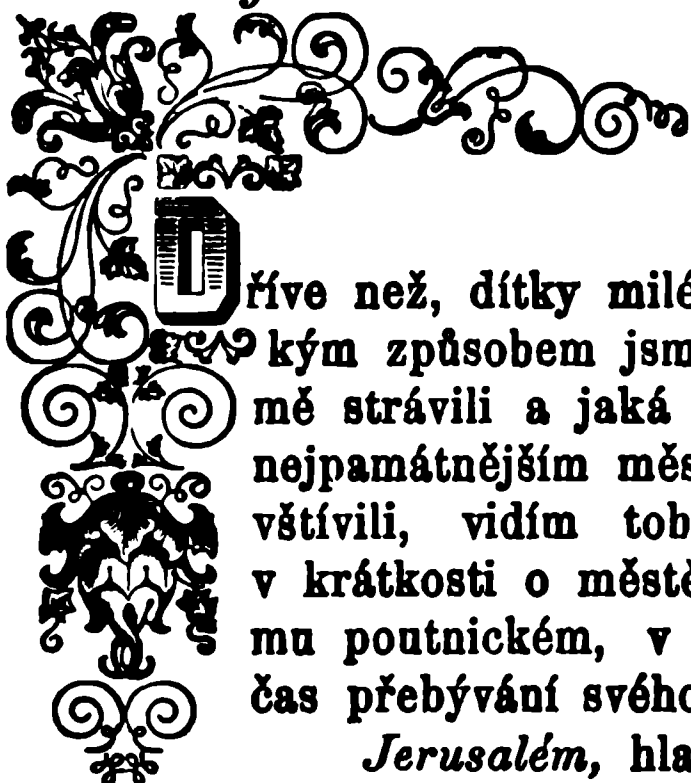
tém. — S tím pak skončíme dnešní večer, a já přeji všem, by též spali sladce a snili líbezně.

V e č e r č t v r t ý.

(*Svatý týden v Jerusalemě.*)

Strýc.

Dříve než, dítky milé, vypravovati budu, jakým způsobem jsme sv. týden v Jerusalemě strávili a jaká místa svatá jsme v tom nej památnějším městě na okrásku země navštívili, vidím tobo potřebu, zmíniti se v krátkosti o městě samém, jakož i o domu poutnickém, v němž jsme se po celý čas přebývání svého v Jerusalemě zdržovali.

Jerusalém, hlavní město země Judské, v pravdě jestiž nej památnějším místem na povrchu zemském, a to i stářím svým i osudy svými. Již za Abrahama, (1900 let před Kristem,) stálo, ač nazývalo se tehdáž *Sálem*. U věku tomto sídlil v něm kněz Boha nejvyššího, Melchisedech. Když za Josua synové Israelští uvázali se v držení země otcům jejich zaslíbené, dobyl kmen Juda toliko dolejší část Jerusalema, kdežto horní, na Sionu vzdělanou část, Jebusité, starý to Kananejský národ, ještě dlouhá století drželi. David posléze jim ji odňal, a Jerusalém

sídlem královským a hlavním městem říše učinil. On i syn jeho Šalomoun zvelebili pak a rozšířili město toto tak, že brzy rozkládalo se na čtyřech horách: Akra, Sion, Moria a Bezeta, jakož i v přiléhajících k nim údolích, a že veliký počet lidí přebýval v něm. Babylonský král Nabuchodonosor Jerusalém zbořil, Zorobabel však, Esdráš a Nehemiáš po návratu ze zajetí opět obnovili jej a upevnili.

Zvlášť za dnů Pána Ježíše bylo město toto slavné i veliké, tak že objem jeho až dvě hodiny cesty, a počet obyvatelů okolo sto dvaceti tisíců obnášel, ač o svátcích velikonočních nezřídka až na million lidí pohostěno v něm bývalo. Že však Jerusalém nepoznal času svého navštívení a Spasitele ukřižoval, zbořili ho později Titus a Hadrian, císařové Římské, tak že nezůstal kámen na kameni; při čemž panovalo skutečně soužení, jakého nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude, — docela tak, jakž to Syn Boží se slzami v očích byl předpověděl.

Nynější, na zříceninách starého vystavěný Jerusalém jest mnohem menší, i rozkládá se sice též na svrchu dotčených návrších, ale v jiném poněkud směru. Se svými baštami, věžmi a báněmi působí dosti malebný pohled, zejména s hory Olivetské. Obyvatelstva počítá okolo dvaceti tisíců; z nichž asi 1.500 jest katolíků, 3.000 řeckých a jiných křesťanů, 5.000 židů a ostatek Turci či Muzulmané.

Co se týče *poutnického domu*, ve kterémž jsme v Jerusalémě přebývali, o tom toliko podotýkám, že Jerusalém nemá žádných hospod čili hostinců veřejných, v nichž by poutník bydleti a potřebnou potravu si opatřiti mohl. I musejí tedy příchozí do Jerusalema přebývati v tak zvaných hospicech či domech

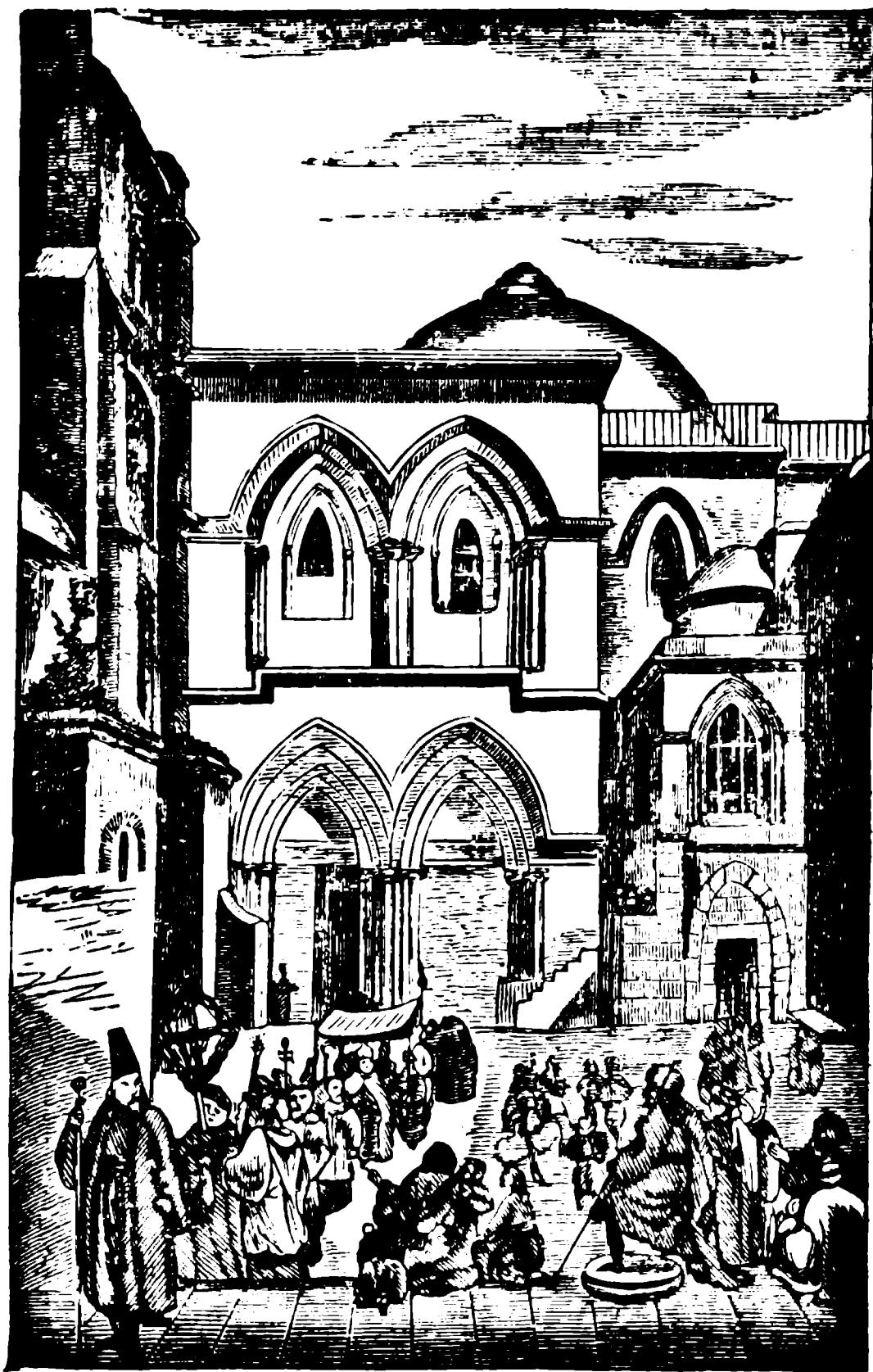
poutnických; a sice katoličtí Francouzové, Vlaši, Španělové atd. v domě františkánům patřícím a „*casa nova*“ jmenovaném, Rakušané, Němci a Slované pak v hospicu Rakouském. Tento poslední jest nejkrásnější dům v celém městě a byl od nynějšího arcibiskupa Vídeňského kardinála Rauschera z příspěvků o sv. témdni sebraných vystavěn, z nichž se též vydržuje. Řiditeli toho domu jsou dva Evropejští kněží, z nichž aspoň jeden některého slovanského jazyka mocen býti musí, by mohl ve zpovědi i poutníkům slovanským posloužiti. Každý poutník nalezne v hospicu tomto druhý svůj domov, a dovoleno mu i čtyry neděle a bezplatně v něm se zdržovati, což jest v tak daleké cizině útěchou a výhodou velikou.

Druhého dne po našem příchodu do sv. města byla neděle květná. Bych na tento svatý a důležitý den svěcení palem a slavné mši sv. patriarchy Jerusalemského přítomen býti mohl, sloužil jsem sám ještě za tmy mši sv. v klášteře sv. Salvátora. Jestli pak sv. Salvátor nejprzednější klášter řádu sv. Františka ve sv. zemi, s nevelkým, ale slušným kostelíčkem, seslání Ducha sv. zasvěceným. Kostel tento jest spolu i farním pro katolické křesťany v Jerusalemě, ano i patriarcha, který až podnes zvláštního chrámu nemá, vykonává zde služby Boží v takové dny, v nichž chrám Božího hrobu není otevřen.

(Obraz: Chrám Božího hrobu na str. vedlejší.)

O půl sedmé hodině ranní odebral jsem se s ostatními společníky do chrámu *hrobu Božího*, v němž se veškeré obřady neděle květné i velkého téhodne vykonávají. Že jsme do této bez odporu první a nejznamenitější svatyně Boží ve světě, tam kde jest hora Kalvárie a hrob Spasitelův, se zvláštní-

mi pocity vkročili, můžete si, dítky milé, pomyslití.

Svatyni tuto, anaž vlastně záleží ze tří menších chrámů a množství kaplí uvedených pod jedinou střechu,

dala původně sv. Helena, zbožná matka císaře Konstantina, vystavěti. Nyní náleží však Turkům, kteří na potupu jména křesťanského jsou jejími strážci. Mají klíče k ní, a otvírají ji křesťanům toliko v jisté dny a za peníze. Uvnitř za branou uvidíš výklenek, a v něm vždy několik tureckých strážců se povalujících, kteří si tam i kávu vaří a tabák kouří mezi tím, co křesťané v slzách ležíce na zemi, koří se Pánu Ježíši, a líbají zemi, krví jeho posvěcenou. Viděv neplechu tuto, v nejhlubší útrobě jsem se zachvěl, slze vyřinuly se mi z očí, i styděl jsem se za netečnost křesťanských mocnářů, zpoustu tuto trpících.

Vstoupivše do svatyně hrobu Božího, brali jsme se přímo ku kamenu, jenž má asi délku muže a něco více než jeho šířku, a ze všech stran mramorem jest obrouben. Nad ním planulo osm lamp, a na koncích stálo 6 velikých svícňů s velikánskými svícemi. Kámen tento nazývá se „*kámen pomazání*“, jelikož jest to ten samý památný kámen, na který Josef z Arimathie a Nikodém položili tělo Kristovo s kříže sňaté a pak drahými mastmi je mazali. — Vojtíšku, čti nám z evangelium sv. Jana (19, 38 — 40.) o ději tomto !

Vojtíšek (čte:) „Potom pak prosil Piláta Josef z Arimathie, (kterýž byl učenník Ježíšův, ale tajný, pro strach před židy), aby směl sníti s kříže tělo Ježíšovo. I dopustil Pilát. I přišel tedy, a sňal tělo Ježíšovo. Přišel pak i Nikodém, kterýž byl prvé přišel k Ježíšovi v noci, nesa smíšeninu myrhy a aloe okolo sta liber. Tedy vzali tělo Ježíšovo, a obvinuli je prostěradly s vonnými věcmi, jakž obyčej jest židům se pochovávat.“

Strýc. Každý poutník kteréhokoliv křesťan-

ského vyznání, jak mile přijde do svatyně Božího hrobu, poklekne u kamene pomazání, a modlí se okamžení. I my učinili jsme tak. Napotom chvátali jsme do sákristie, kdež jsme my kněží v posvátná roucha se oblekli, a ku svěcení palem se hotovili. Když pak o sedmé hodině přišel i patriarcha, odebrali jsme se v četném a slavnostním průvodu ku *kapli* Božího hrobu.

Lidunka. Není-li pravda, strýčínku! kaple a kostel Božího hrobu jsou dva rozdílné předměty?

(Obraz: Kaple Božího hrobu na str. následující.)

Strýc. Ano, milá dceruško! Kaple tato jest jako malý kostelík ve velikém chrámu hrobu Božího, asi 30 kročejů od kamene pomazání vzdálená. Pěkná, měděná báně, spočívající na alabastrových, obloučím spojených sloupech, tvoří nad kaplí touto jako věžičku. Nade dveřmi, které však v době, když jsme poprvé sem přišli, schválně ku svěcení palem přichystaným oltářem zastaveny byly, nalézá se obraz vzkříšení Páně vypodobňující, a kol do kola té kaple pláne množství lamp stříbrných, ano i zlatých. Uvnitř jest ta kaple ve dvě oddělena. Přední a sice větší oddělení, kde 10 — 12 osob směstnati se může, sluje „*kaple andělská*“, anť uprostřed ní nalézá se onen pamětihodný kámen, na němž seděl anděl, když byl ženám ku hrobu přišlým z mrtvých vstání Ježíšovo zvěstoval. — Otevři opět evangelium, Vojtíšku, a čti, co o tom sv. Matouš (28, 1—8) zaznamenal.

Vojt. (čte). „Na skonání pak soboty, když již svítalo na první den po sobotě, přišla Maria Magdaléna, a druhá Maria, aby pohleděly na hrob. A ai, zemětřesení stalo se veliké, nebo anděl Páně stoupiv s nebe a přistoupiv, *odvalil kámen ode dveří, a po-*

sadil se na něm. A byl obličej jeho jako blesk a

roucho jeho bílé jako sníh. A pro strach jeho zděsili se strážní a učiněni jsou jako mrtví. I promlu-

viv anděl, řekl ženám: Nebojte se vy; neboť vím, že Ježíše ukřižovaného hledáte. Není ho tuto; vstal jest zajisté, jakož byl předpověděl; pojďte, a vizte místo, kdež byl položen Pán. A rychle jdouce, povězte učenníkům jeho, že vstal z mrtvých, a že předejde vás do Galilee, kdež ho uzříte. Ai, pověděl jsem vám! I vyšedše rychle z hrobu, s bázní a s radostí velikou běžely, aby to učenníkům jeho zvěstovaly.“

Stryc. Z andělské kaple vejde se nízkými dvířkami, jimiž toliko jedna osoba a klečíc proléztí může, do oddělení menšího, bílým mramorem vykládaného, kteréž obsahuje *hrob Spasitelův*. Svaté toto a docela tmavé místo osvětluje dnem i nocí více než 40 lamp z nejvzácnějšího kovu. Odtud také ton úkaz, že celý strop kaple této dýmem jest začazený. Na pravé straně viděti jako kamenný oltář, který takměř polovici kaple zaujímá, a asi tři stopy vysoký jest. Tu právě odpočívalo mrtvé tělo Spasitele našeho.

Z pověděného zde vidíte, dítky milé, že jsem se s průvodem nadřečeným ocitnul u nejsvětějšího a nejznamenitějšího místa na světě; u místa, na němž po devatenácté století millionové křesťanů s nejvroucnější zbožností se modlili, četné slze díky i radosti plačící; u místa, kdež svatá naše víra největším zázrakem, z mrtvých vstáním ukřižovaného Syna Božího, byla utvrzena. Vejíti tam a zulíbatí svatyni tato, nebylo mi ještě přáno; neboť, jak již dříve pověděl jsem, byly dvěře oltářem zastaveny. Později ale byl jsem tam bezpočtukráte, a mnoho jsem se tam naplakal a mnoho namodlil. Prozatím však byl jsem místu tomuto na blízku, a svaté obřady květné neděle u něho se vykonávaly. A to bylo také příčinou,

že jsem obřadům těmto s celou vroucností duše přítomen byl, že jsem chvílemi na vše kol sebe zapomněl, ano že zdálo se mi, jako bych v předstíni nebes se nalézal.

Obřady konaly se jako u nás; nejprvé světil patriarcha, ale opravdové palmy, z nichž každý poutník jednu na památku *) obdržel; na to konán průvod okolo kaple Božího hrobu, a posléze zpíval patriarcha při četné assistenci slavnou mši sv. Jak živě tanul mi tu na mysli slavný vjezd Kristův do Jerusalema! Byloť mi zajisté, jako bych vlastnímá očima na vše patřil, co sv. evangelistové o tom zaznamenali.

Ladislav. Mám to dobře v paměti, co nám pan katecheta o slavném vjezdu Pána Ježíše do Jerusalema vypravoval. Smím to povídati?

Strýc. Ano, milý synu! Zavděčíš se mi velice, když to dobře povědítí dovedeš.

Ladislav. Nedlouho před svou smrtí bral se Pán Ježíš z Bethanie do Jerusalema. Když přišel do Betfage, u hory Olivetské, poslal dva učenníky do téhož městečka, řka jim: „Jděte do městečka, kteréž proti vám jest, a naleznete tam oslici přivázanou a oslátka s ní; odvažtež je a přiveďte ke mně. A řekne-li kdo co, rcete jen, že Pán jich potřebuje,

*) Část takové palmy obdržel a co skvostnou památku chová podepsaný od p. faráře J. A. Kaltner'a v Salzburgu při jeho návratu ze svaté země r. 1855. Mimo to darováno mu tré kousků trávy z Getsemanské zahrady, láhvička s vodou Jordanskou (kterouž napotom Karel, prvorozenec Jeho Osvícenosti Jana hraběte Harracha byl pokřtěn), a pak několik kaménků ze svatého pohoří.

a hned propustí je.“ I přivedli učenníci cihly i ostětko, vložili roucha svá na ně, a jej na ně posadili. I ubíral se Ježíš k Jerusalemu, a velké množství lidu z blízka i z daleka provázelo jej. I jevil radost velikou zástupové tito. Někteří prostírali roucha svá na cestu; jiní sekali ratolesti se stromů a kladli na cestu; ještě jiní takovéto ratolesti nesli v rukou, všickni pak volali: „Hosanna synu Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech!“

Strýc. Žádná radost na světě není úplná a nepokalená; pravda tato objevila se i tuto. Já při svěcení palem ve chrámu Jerusalemském, u samého hrobu Božího radost nevýslovnou jsem cítil; a přec bylo mi hořkých slzí bolesti vylévati. Předně nad neslušným si počínáním některých s námi nesjednocených, tak zvaných *Řeckých* křesťanů, kteří mezi naší pobožností po svatyni Boží se procházeli, na hlas mluvili, ano i na hlavě měli. Za druhé proto, že viděl jsem nejsvětější chrám křesťanů, zejména kopuli či bání jeho v přebídném stavu. Jest zajisté bání tato tak děravá, že lze skrze ni hvězdy na nebi počítati, a když prší, stojí sv. hrob Boží jako uprostřed jezera ve vodě. Ó jestli to ohavnost pláče hodna a nad všeliké pomyšlení veliká, anaž nikterak křesťanům ku cti neslouží! A tážete se, čím to je? Ach, příčina toho jest nesvornost mezi křesťanskými národy, zvláště pak mezi panovnými jejich. Modlete se, dítky milé, aby Bůh nad námi se smiloval a chybu tuto napravil!

Po svěcení palem konali jsme povinné návštěvy; nejprvé složili jsme svou poklonu patriarchovi Jerusalemskému; dále konsulovi Rakouskému, který takměř místo zeměpána našeho zde zastupuje, a pontníků co pravý otec radou i skutkem v té daleké ci-

zině se ujímá; posléze pak představenému kláštera sv. Salvátora. Všude byli jsme co nejlaskavěji uvítáni a poctěni, a všude jevíli též nemalou radost z toho, že jsme z krajin tak vzdálených do svatého města přišli.

O čtvrté hodině odpolední odebrali jsme se opět do chrámu Božího hrobu, chtějíce pamětihodnou svatyni tuto lépe prohlédnouti, a též odbývanému tam průvodu přítomni býti. Majíť totiž Jerusalemsťi františkáni vedlé kostela hrobu Božího malý konvent, do něhož se každého čtvrt léta vždy šest kněží a šest bratří odstěhuje; a tito pak konají po celý rok a každého dne, vždy o čtvrté hodině odpoledne, průvod ku některým sv. místům téže svatyně, v kterémžto průvodu i pouťníci se zúčastňují.

Lidunka. Musí to býti překrásný a pamětihodný průvod! Ó že nepřáno i nám podílu v něm míti! Aspoň nám, milý strýčínku, něco bližšího o něm vypravuj!

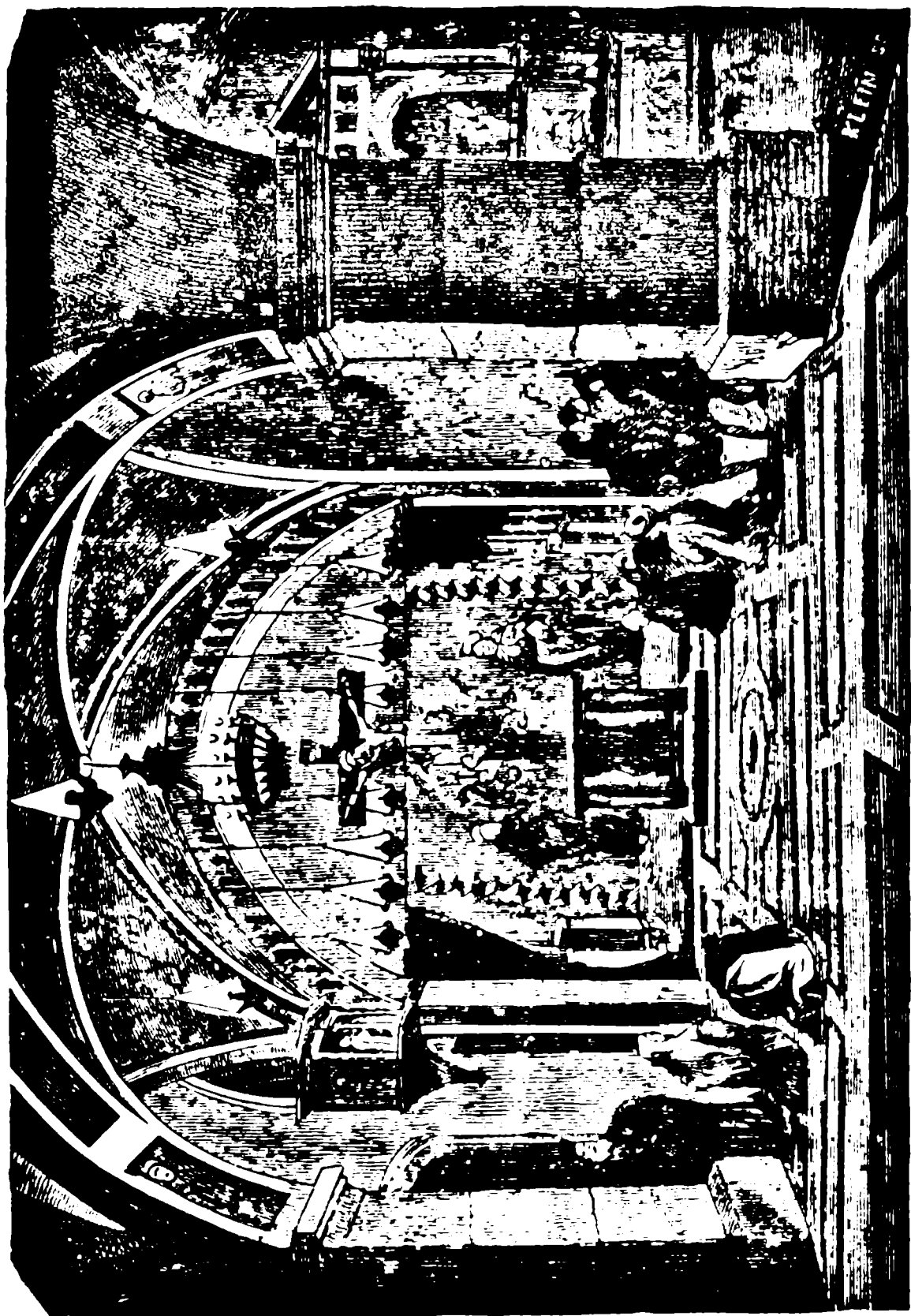
Strýc. Nuže, slyštež tedy. — Šest kněží sv. Františka, oblečených v rochety, svíce hořící v rukou, otevřeli ten průvod. Zpívali latinské zpěvy a předříkávali předepsané modlitby. My ostatní a sice v počtu nemalém, jsme je následovali a též hořící svíce v rukou nesli. Mezi námi byl i jeden biskup z Italie. Svíčky dostali jsme od Františkánův zdarma, a já přinesl jsem svou až domů s sebou, aby mi jednou ze světa odcházejícímu na dalekou cestu do věčnosti posvítila. Pravenoť mi, že všickni pouťníci svíce tyto k témuž účelu uschovávají.

Pokleknuvše nejprvé v kapli Rodičky Boží, a učinivše poklonu nejsv. Svátosti zde uschované, brali jsme se k místu, v němž nalézá se částka onoho pamětihodného sloupu, ku kterémuž Pán Ježíš při

svém bičování přivázán byl. Místo toto, ještě v kapli Rodičky Boží se nalézající, jmenují „u sloupu bičování.“ Odtud kráčeli jsme skrze kapli sv. Maří Magdalény a chodbou okolo Řeckého kostela ku druhému zastavení, nazvanému „žalář Kristův“, a odtud k místu, kdež „katané o oděv jeho los metalí.“ Všude zpívali jsme přiměřené hymny, a modlili se předepsané modlitby. Na to kráčeli jsme po mnohých schodech hluboko dolů do dvou podzemních kaplí, z nichž jedna sv. Heleně jest zasvěcena, a druhá obsahuje ono místo, kde nábožná císařovna tato *kříž Páně našla*. I zde konáno příslušné zpěvy a modlitby. Vyšedše opět do chrámu, zastavili jsme se nejprvé u místa, kde se *Pána Ježíše trním korunování a potupení* připomíná, a pak vstupovali jsme po vysokých schodech na Kalvárii. Zde konají se dvě zastavení, jedno na místě, *kde Kristus na kříž byl přibit*, a druhé, *kde kříž byl vyzdvižen a v zemi upevněn*. Na obou místech vzdělány jsou oltáře; první náleží nám katolíkům, druhý Řekům.

Přicházejí na horu *Kalvárii*, toto po Božím hrobě nej památelnější místo na povrchu zemsém, zachvěl jsem se v srdci, i připomenul si hlas Boží, řkoucí k Mojžíšovi: „Mojžíši! Mojžíši! nepřistupuj blíže, zzuž dříve obův z nohou svých; neb místo, na kterém stojíš, svaté jest.“ A v skutku, který křesťan nechvěl by se, a nebyl by k slzám pohnut, anť hříšnýmá nohama stojí na místě, kde Bůhčlověk za lidské, tedy i jeho viny tak nevýslovně trpěl, kde krev svou cedil a umřel? — Hora *Kalvárie* tvoří nyní malý a povýšený kostelík v tom velikém chrámu Božího hrobu. Povrch hory dlažicemi ze žlutého mramoru jest vykládán. Ostatně jest kostelík tento tma-

vý, osvětlený toliko světlem drahocenných lamp, visí-

cích před oltáři, zvláště pak před oltářem „*kříže Kristova.*“ Lampy tyto jsou dary křesťanských mo-

cnářů. Pod oltářem kříže, po boku otevřeném, viděti kulatou jámu, kde stál kříž. Na pravo viděti rozpuklinu ve skále, povstalou zemětřesením při skonání Spasitele. I ta jáma, v níž stál kříž, i ta hluboká rozpuklina obloženy jsou pozlaceným plechem; na posledním vyryt jest následující Řecký nápis: „*Bůh, král náš, před věky způsobil spasení uprostřed země.*“ I ta místa, kde stály kříže lotrův, naznačena jsou, a sice dvěma černými kameny.

Maje srdce bolestí nad hříchy naplněné a oči slzami zalité, bral jsem se s průvodem s Kalvárie, a sice po schodech dolů ku *kamenu pomazání*, a pak ku kapli *hrobu Božího*, o nichž již povědíno. Vykonavše jak na hoře na Kalvárii, tak i tuto předepsané zpěvy a modlitby, měli jsme jen jediné ještě zastavení, — na místě, kde *Pán Ježíš po z mrtvých vstání svém Maří Magdaléně co zahradník se objevil*. Co sv. evangelium o zjevení tomto vypravuje, je tak dojmavé a krásné, že nemohu zdržeti se, abych vám to přečísti nedal. Kristinko, čti ty nám ten příběh; nalezneš ho v evangelium sv. Jana 20, 11—17.

Kristinka (čte). „Maria Magdaléna stála u hrobu vně a plakala; a když plakala, naklonila se do hrobu. I uzřela dva anděly v bílém rouše sedící, jednoho u hlavy a druhého u nohou, tu, kdež bylo položeno tělo Ježíšovo. Kteříž jí řekli: „Ženo, co pláčeš?“ I dí jim: „Vzali tělo Pána mého, a nevím, kam je položili.“ To když řekla, obrátila se zpět a uzřela Ježíše, an stojí, ale nevěděla, že by Ježíš byl. Dí jí Ježíš: „Ženo, co pláčeš? koho hledáš?“ Ona domnívající se, žeby to byl zahradník, řekla jemu: „Pane, vzal-lis ty jej, pověz mi, kdes ho položil, ať já jej vezmu.“ Řekl jí Ježíš: „Maria!“ Obrátivši se

ona, zvolala: „Rabboni, což se vykládá, mistře!“ Dí jí Ježíš: „Nedotýkejž se mne; neboť jsem ještě nevstoupil k Otci svému; ale jdiž k bratřím svým a pověz jim: „Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu.“

Strýc. Upomínka na překrásný tento příběh, v němž patrně zřítí, jak velice milosrdný Bůh i hříšníka kajícího miluje, utišila poněkud mé slze, tak že jsem u zastavení tohoto pokojněji, než na Kalvárii a u hrobu Božího zpívati a modliti se mohl. Posléze vrátil se průvod do kaple Rodičky Boží, odkudž byl vyšel. Zde zpívali jsme ještě litanii loretánskou a modlili se společně mnohé modlitby za papeže, za mocnáře a všecken lid křesťanský, zvláště pak za poutníky do sv. země cestující. Posléze přednášel jedenkaždý sám pro sebe a v tichosti vlastní své záležitosti Bohu. Že jsem při tom i na vás a všechny dítky rozsáhlé koruny České vzpomněl, netřeba připomínati. Též neměl jsem větší žádosti, než míti vás všechny u sebe, abyste, konajíce průvod ten s sebou, k milování Pána Ježíše a sv. zákona jeho se roznítily. Nebo nábožný tento průvod v samém Jerusalemě, ve chrámě Božího hrobu, k místům, utrpení a smrti Ježíše Krista připomínajícím, doprovázeni, ty tklivé hymny, jež se při tom zpívají, slyšeti, a ty krásné modlitby spolu se modliti, — kterým srdcem křesťanským by to nepohnulo!? —

Vrátivše se z chrámu, tolikerými a tak mocnými dojmy byli jsme unaveni, že nám nebylo lze, téhož dne něčeho více před se vzíti. Já jediné psal jsem přátelský list do vzdálené vlasti. Jaký to pocit blahý, psáti z Jerusalema přátelům drahým! —

V pondělí velkého téhodne o šesté hodině ráno sloužil jsem mši sv. na hoře Kalvárii, blíže onoho místa, kdež Matka Páně, Maria, pod křížem stojíc, syna svého trpět a umírat viděla. Bezpočetné slze kanuly mi po tváři, a duše moje celá byla rozechvělá, když přemítal jsem v mysli, co praví o tom následující překrásná píseň :

Podlé kříže plná žele
Stála matka Spasitele,
Když Syn její na něm pněl.

Ó jak smutná, zsužovaná
Byla máti požehnaná
V hoře toho uchvatě !
Ó jak mdlela, jak se chvěla,
A jak tlela, když ho zřela
Strádat k světa výplatě !

Jest-li někdo v zemském dolu,
Jenž by zdolal prostý bolu,
Matku zříti ztrápenou ?
Kdož by ronit pláč se styděl,
Kdyby matku Páně viděl
S jejím Synem souženou ?

Pro národa svého vinu
Zřela, jak jejímu Synu
Tělo biči zedrali ;
Zřela, jak Syn její lásky
Umornými spoután pásky
Dokonává zsinalý.

Takovýmto rozjímáním celý rozbolestněn, volal jsem ku Matce Páně bolestné, jak píseň dále dí :

)(

Eja, matko, lásky zdroji,
Nech ať žal mne s tebou spojí,
Nechť se s tebou rozkvílím;
Ať mé nitro rozkochané
Ku Kristu vždy láskou plane,
Ať se jemu zamilím!

Svatá matko, ony rány,
Jimiž oudy Krista sklány,
Hluboko mi v duši vtlač;
Ty bolesti, jež chtěl nésti,
Podlé zvěstí pro neřesti,
Se mnou mile dělit rač!

Nechť bol dělím, slze cedím,
S účastností na kříž hledím,
Pokud stává života.
Podlé kříže s tebou státi,
S tebou spolu věrně lkáti,
Vroucná jest má ochota.

Nechť rány Krista čiju,
Ze kříže se podnapiju,
Z lásky k tvému Synovi.
Láskou tonto když se znítím,
Nechť přímluvy tvé cítím,
Když Bůh soudu vypoví.

Uděl, ať mně kříž ohraží,
Ať smrt Páně jest mi k stráží,
Jeho milost v otavu;
A když tělo toto skoná,
Dej, ať duše neúhonná
Přijde v rajskou oslavu. (Amen.) —

Hned ráno v pondělí velkého téhodne započali jsme všickni pouťníci Rakouští obcházky své po Jerusalemě, a sice dle plánu od znatelů tamních poměrů nám vytknutého. Chtěli jsme všechna místa pamětihodná a svatá v době co možná nejkratší navštívit a shlednouti, anť čas náš odměřený byl a drahý. Především bylo nám tak zvané *cenákulum* navštívit, a že nás cesta právě okolo modlitebnice protestantů vedla, i tam jsme se zastavili.

Vojt. Dovolte, pane strýčku! Což jsou také protestanté v Jerusalemě?

Strýc. Ano i ti tam jsou, ač u velmi skrovném počtu. Jak již dříve jsem podotknul, jsou ve městě svatém vedlé Turků, židů a nás katolíků, kteříž se tam vůbec křesťany *latinskými* jmenujeme, i také jiní přerозliční křesťané, jako: Řekové sjednocení a nesjednocení, Arménové, též sjednocení a rozkolní, Kopti, Amonité a protestanté. Tato babylonská směsice náboženství, zejména křesťanských, naplňuje zbožného pouťníka city přebolestnými, a já, vida je, zplakal jsem v srdci a prosil Boha, by brzy učinil jeden ovčinec, jakož jest jeden pastýř. Též tanula mi na mysli sukňě roztrhaná, v níž ukázal se druhdy Pán Ježíš Ariovi, arcikacíři, vytýkáje mu, že roztrhal sukni jeho, anáž jest církev.

Co se týče protestantů, ti vystavěli si zde (roku 1842) na útraty vlády Anglické a krále Pruského Bedřicha Viléma IV. dosti velkou a slušnou modlitebnu, anáž se mi ale mnoho židovského do sebe míti zdála. Aspoň jsem viděl na oltáři hebrejské nápisy. I jednoho biskupa a čtyry pastory protestanté zde vydržují. Nynější biskup, Samuel Gobat jmenem, má četnou rodinu, což katolíkům Jerusalem-

ským, nezvyklým, viděti biskupa ženatého, přepodivné jest, a ku mnohým vtipným poznámkám příčinu dává.

Ubírajíce se dále, přišli jsme v jižní část hory Sion. Zde stojí Arménský klášter sv. Jakoba. Jméno své má odtud, poněvadž chrám jeho stojí na místě, kde sv. Jakob Větší ku rozkazu krále Herodesa stát byl. Arménský klášter sv. Jakoba jest prý nejbohatší a největší v celé sv. zemi. Přebývá v něm mimo Arménského patriarchu i pět biskupův a asi 100 mnichův. I chrám téhož kláštera náleží k nejkrásnějším v celé Palestině, ač malby i okrasy jeho přemnoho vkusu uměleckého neprojevují. Stěny veskrz pokryty jsou čtverhrannými, různobarevnými ciblami, a podlaha pokryta jest drabými koberci. I mnoho zlatých a stříbrných svícňů a lamp jest tam viděti. Mne zajímala nejvíce malá, z krásného bílého mramoru zbudovaná a bohatě ozdobená kaplička uvnitř chrámu na levo, jakož i na podlaze její malý, kulatý otvor, nade kterým ve čtyrech zlatých lampách dnem i nocí světlo plane. Milerád uposlechl jsem vybídnutí, bychom dříve obuv svou zzuli, než ku svatému místu tomu přistoupíme a je políbíme. Vždyť jest to právě ono místo, kdež dotčený apoštol mučednickou smrt podstoupil.

Lidunka. Pamatuji se, že nám p. katecheta o mučednické smrti tohoto apoštola Páně jednou vypravoval. Okolo r. 42. po Kristovu narození počal nad Judstvem panovati Herodes Agrippa. Ten chtěje sobě židy nakloniti, jal se pronásledovati učenníky Páně, i nařídil, aby sv. Jakob, tehdáž v Jerusalemě přítomný, jat, do žaláře uvržen a stát byl. I Petra kázal jíti a do žaláře vsaditi, jehož ale anděl zázračně vyvedl. Než neušel pokuty zasloužené za to He-

rodes. Anděl Páně ranil jej tak, že za živa rozlezl se červy, a u velikých bolestech zahynul.

Strýc. Kleče na místě tak posvátném, přemýšlel jsem jak o statečnosti apoštola Páně, jenž pro Krista i život položití neváhal, a o jeho odměně, tak i o ukrutenství Herodesa a trestu, kterýž ho za to neminul. První raduje se v nebesích, a na zemi ctí ho církev veškerá, kdežto druhý trpěl na zemi a trpí i na věčnosti, zapomenut ode všech!

Nedaleko kláštera sv. Jakoba stojí dva jiné Arménské kláštery; jeden na místě někdejšího domu Annášova, druhý pak na místě domu Kaifášova. Upomínka na věci, jež se druhdy na místech těchto udály, opět nejednu slzu mi vynutila. O události v domě Annášově napsal sv. Jan: „Tedy stráž a tisícník i služebníci židovští jali Ježíše, a svázaného přivedli nejprvé k Annášovi. I otázel se tento nejvyšší kněz Ježíše o jeho učennících a o jeho učení. Odpověděl jemu Ježíš: „Já zjevně mluvil jsem světu; já vždycky učíval ve škole a v chrámě, kdežto se všickni židé scházejí, a tajně jsem nic nemluvil; co se mne ptáš? Ptej se těch, kteříž slýchali, co jsem jim mluvil.“ A když to pověděl, stoje tu jeden ze služebníků, dal Ježíšovi políček, řka: „Takliž odpovídáš nejvyššímu knězi?“ Odpověděl jemu Ježíš: „Mluvil-li jsem zlé, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mne tepeš?“ — Připomínaje sobě děj tento, se slzavýma očima pravil jsem sám k sobě: Vykupitel a mistr tvůj trpěl nezasloužený políček a to od člověka, jemuž dobře byl činil, — a ty tak málo a zaslouženého trpěti nechceš?! — Místo, kdež se to s tím políčkem událo, naznačeno jest malou, mnohými lampami osvětlenou kapličkou.

Někdejší *dům Kaifášův* vypadá nyní jako malý a pevný hrad. Nízkými, železem pobitými dveřmi přišli jsme nejprvé na dvůr, kdež bylo množství náhrobních kamenů viděti. Na levo stojí nevelký chrám „*vězení Messiášovo*“ zvaný, a sice proto, že nalézá se v něm úzká komora, v níž Kristus od Kaifáše uvězněn byl. Ve dvoře ukazovali nám místo, kde zatím Petr dlel a Pána svého zapřel. „To jsou tedy ta místa“, zvolal jsem v svém nitru, „kdež před devatenácti věky sešli se knížata kněžská a starší lidu v poradu, jakby Ježíše lstivě jali a zabili!“ Zde tedy přebýval onen pokrytý Kaifáš, který dal židům radu, že užitečné jest, aby člověk jeden umřel za lid! Zde Petr Pána svého zapřel! — Poslední tento děj jest tak známý, že nám ho zajisté i Kristinka vypravovati dovede?

Krist. Ano, strýčku! „Když byl Pán Ježíš v domě Kaifášově, šel za ním i Petr, aby uzřel, jaký to konec s mistrem vezme. I zhříval se v síni u ohně. Vojáci, služebníci a děvečky nejvyššího kněze seděli také u ohně. I přišla sem též vrátná, a spatřivši Petra, pravila: „I tento byl s Ježíšem Nazaretským!“ Petr uleknuv se pravil: „Nikoli; ani ho neznám!“ A kohout zazpíval ponejprv; než ustrašený Petr nevšímal si toho. Po chvíli ho spatřil opět jeden ze služebníků a pravil: „V pravdě, i tento s ním byl!“ Petr to zase zapřel. I přistoupivše blíže, kteří tu stáli, a popatřivše naň, řekli: „Jistě i ty z učenníků jeho jsi; neb že Galilejský jsi, již tvá řeč vyzrazuje.“ I zapřel Petr po třetí, proklínaje se a přísáhaje, řka: „Neznám člověka toho!“ Sotvy Petr domluvil, zazpíval kohout po druhé. V tom byl Ježíš veden z rady, a obrátiv se, pohleděl truchlivě

na Petra. I rozpomenul se Petr na slovo Páně, kterak mu řekl: „Prvé než kohout dvakráte zazpívá, třikráte mne zapřeš.“ I vyšel ven, zakryl rouchem tvář svou, a plakal hořce.“

Strýc. I já vyšel z Kaifášova domu ven, plakal jsem hořce, tak že jsem ani hrubě nepozoroval, kterak jsme přišli k jednomu Tureckému domu, o němž praveno nám, že tu bývalo druhdy *cenákulum*.

Lidunka. Co pak jest to *cenákulum*? Již po druhé slyším cizí to jméno, aniž vím, co znamená? —

Vojtišek. „*Coenaculum*“ (*cenákulum*) jest jméno latinské, které po česku znamená tolik co *večeřadlo*. Bezpochyby že to bude ona místnost, v níž Pán Ježíš uaposledy s učenníky svými večeřel, a kdež nejsv. Svátost oltářní ustanovil.

Strýc. Ano, pravdu máš, milý hochu! Na hoře Ron jest veliké, nepravidelné stavení, náležící Turkům, kteří školu a špitál v něm mají. Křesťanům jest místo toto přesvaté a velepamátné. Nebo zde slavil skutečně nebeský Spasitel poslední večeři; zde noby apoštolům myl, a že Jidáš ho zradí, předpověděl. Zde také nejsv. Svátost oltářní ustanovil, a po z mrtvých vstání svém apoštolům při zavřených dveřích se ukázal. Zde volen byl sv. Matěj na místo Jidáše za apoštola, sv. Štěpán ještě se šesti jinými za jáhna; zde i Duch sv. na apoštoly vstoupil, i první sněm církevní slaven byl.

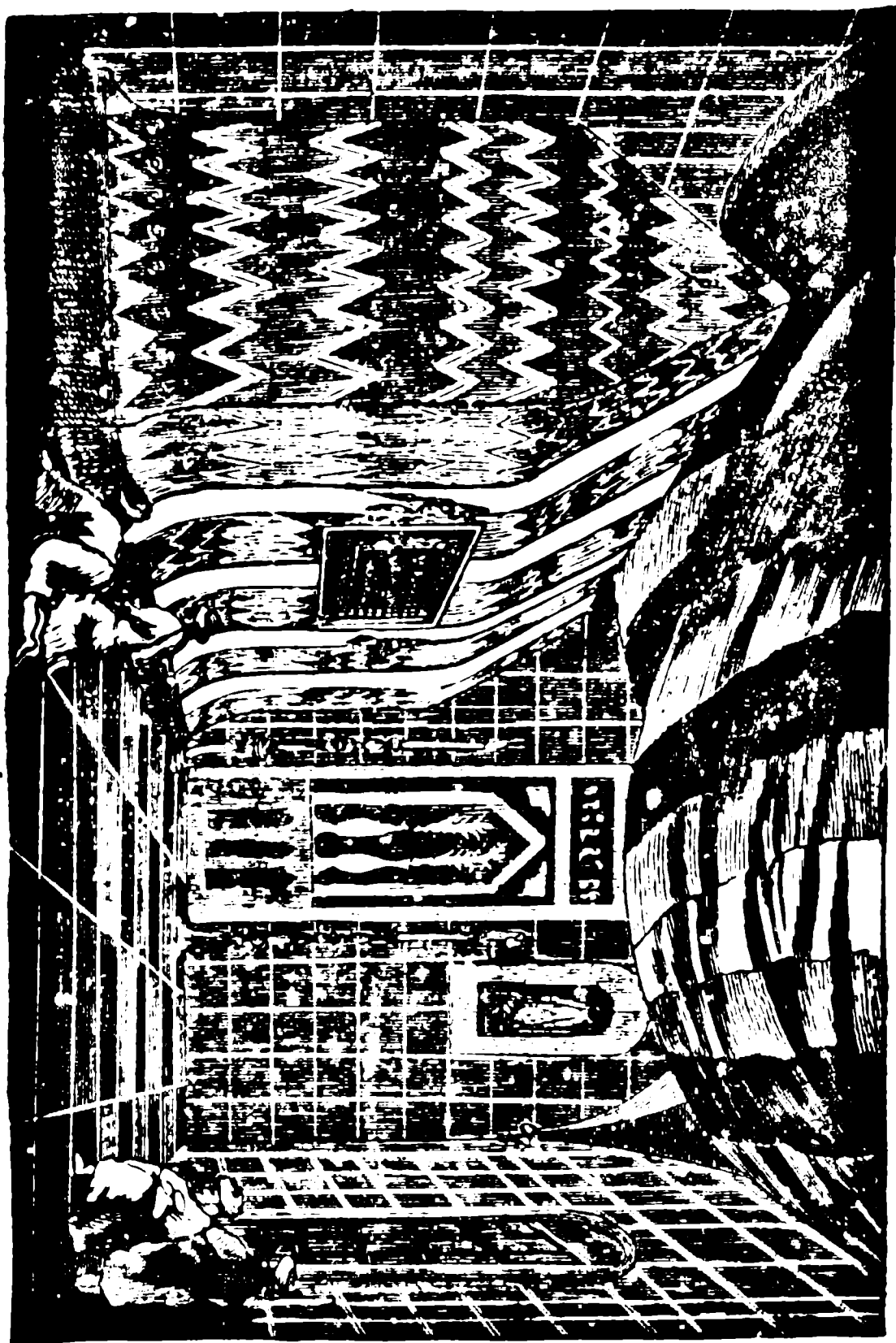
Druhdy náleželo rozsáhlé stavení toto řádu sv. Františka, jenž zde první a hlavní klášter v Jerusalemě měl. Avšak Turci mu ho násilně odejmuli. Bývalý chrám františkánský proměněn od Turků v mešitu. Za bakšiš byli jsme vpuštěni v tu mešitu, a já

stoje na místě tak svatém a pamětihodném, přemítal jsem na myslí mnohé a důležité ty děje, jež se zde udály. Nejvíce utkvěla duše moje na slovech, jimiž se ve skutcích apoštolských o seslání Ducha sv. vypravuje. I bylo mi, jakobych je na vlastní oči viděl, ty apoštolské muže zde shromážděné a se modlící, a jakobych na vlastní uši slyšel ten zvuk zázračný s nebe, celý dům naplňující; viděl také ty plameny v podobě jazyků, anyž nad každým z přítomných se vznášejí, a kterak všickni apoštolé naplnění jsou Duchem sv., a mluví rozličnými jazyky, každý vedlé zvláštního vnuknutí Ducha sv.

Turci nazývají cenákulum „*En nebi Dout*“ t. j. hrob proroka Davida, a sice proto, jelikož má se za to, že David na místě tomto, kdež před vystavením Šalomounova chrámu nějaký čas i archa úmluvy stála, pochovati se dal. (Obraz: Hrob Davidův na str. vedlejší.) A skutečně ukazují také Turci zde hrob Davidův, ač křesťanům zřídka kdy a velmi těžce. I nám neukázali ničeho.

Opustivše cenákulum ubírali jsme se ze Sionu k jeskyni, ležící za městem, kamž kající Petr z domu Kaifášova se uchýlil, a kdež zapření mistra oplakával. Na to hnojnou branou, v níž našli jsme opravdu mnoho hnoje a nečistoty, vešli jsme opět do města. Zde pospíchali jsme okolo zdi z neobyčejně velikých a tesaných kamenů vystavené, při níž židé každého pátku záhubu Jerusaléma oplakávají, do Rakouského poutnického domu. A byl věru svrchovaný čas, abychom domů přišli; byloť se dalo do deště, a bláta na ulicích, zejména v židovské části, bylo tak mnoho, že div jsme se v něm neutopili. Ulice Jerusalemské málo aneb nic nejsou dlážděné, mimo to se všeliká

smet na ně vyhazuje, všechna nečistota, ano i zcepe-

nělé psy, kočky, osly atd. v nich ležeti nechávají, a tak stává se, že, přišli, v blátě vězeti bys zůstal.

Že déšť i odpoledne nepřestával, a my nikam ani ve městě, ani za město nemohli, šli jsme opět do chrámu hrobu Božího, chtějíce se zde pomodliti a svatyni tuto ještě lépe prohlédnouti. Vedlé již uvedených míst posvátných zajímala mne ve chrámu Božího hrobu i také „*kaple Adamova*“ pod horou Kalvárií, tak nazvaná, poněvadž tu prý nalezena blava prvního otce našeho, tak že nad týmž místem kříž Kristův vyzdvižen jest, kdež praotec lidstva byl pochován. Za oltářem kaple této patrně viděti, kterak ona při smrti Páně povstala rozsedlina ve skále až sem sahá, tak že krev Kristova na hlavu Adamovu téci a vinu jeho smýti mohla. Za touto příčinou nalézáme často na vyobrazeních kříže dole u nohou na kříž přibitého Spasitele umrlčí hlavu a kosti, čímž se první i druhý Adam jedním obrazem představuje. — Mimo kapli Adamovu ukázáno nám i Josefa z Arimathie a Nikodéma hroby, rovněž ve skále vytesané, a posléze ještě kostel nesjednocených Řeků, velikou to kapli, v níž tito střed země ukazují.

Ze všeho, co jsem dříve a nyní o chrámu hrobu Božího pověděl, můžete, dítky milé, vyrozuměti, že velikolepá budova tato — jak již dříve podotknuto — vlastně z více menších a větších kaplí záleží, z nichž jedny výše a druhé níže položeny jsou, a jedny nám katolíkům, jiné pak Řekům a jiným vyznáním křesťanským náležejí. A veškerá tato vyznání konají zde svou bohoslužbu, každé dle svého způsobu a nejednou v tutéž hodinu, což bohužel i ku mnohým zmatkům příčinu dává. — Než pro dnes již dosti. Pomodlivše se nábožně, aby všechny ty křesťanské sekty brzy v jedinou a pravou církev uvedeny byly, spěte pokojně a sladce.

V e č e r p á t ý.

(Svatý týden v Jerusalémě. Pokračování.)

Strýc.

Poslední den měsíce března, kterýž roku 1863. připadl na úterek téhodne svatého, byl překrásný. Již v noci přestal déšť, nebe se vyjasnilo, slunce v celé své kráse vzešlo, a ptactvo přelíbezně prozpěvovalo. A proto přišedše z kostela, v návštěvách míst pamětihodných a svatých pokračovali jsme dále. Tentokráte brali jsme se Jafskou branou ven ze města. U brány této objevil se nám strašlivý pohled. Několik více než polonahých mužů, žen i dítek obstoupilo nás, a hlasem sípavým o almužnu prosilo. Tvář měli zcela zpotvořenou a na rukou i na těle ošklivé vyraženiny. Byliť to *malomocní*, o nichž se v evangelium tolikráte řeč činí. Viděl jsem již mnohou a ošklivou nemoc v životě svém, než nižádná nepůsobila na mne tak trapný dojem, jako malomocenství.

Kristinka. A co to vlastně je za nemoc to malomocenství?

Strýc. Malomocenství, milé dítě, jest nemoc prastará a východním krajinám vlastní. Již Mojžíš ve knihách svých o ní se zmiňuje. Ještě častěji pak mluví sv. evangelium o malomocenství. Záleží však choroba tato v ošklivé, bolestné a nakažlivé vyraženině, která mnohdy celého těla se zmocní, a při níž

nejednou celé oudy člověka za živa hnijí a odpadávají. Mimo to naplňuje malomocenství nezřídka i duši zoufalstvím, tak že mnohý malomocný umírá co samovrah. Nezřídka stává se nemoc tato i dědičnou; a že nakažlivá jest, musejí malomocní smutný život svůj i v odloučenosti od jiných lidí trávit, což stav jejich ještě bídnejším činí. — Sv. otcové považují malomocenství za obraz hříchu, učíce, že jako zpotvořuje a hubí ono tělo, tak zpotvořuje a hubí hřích duši. Také vypravuje písmo, že spravedlivý Bůh hříšné lidi i malomocenstvím tělesným trestal, jako Gieziho, služebníka Elisea proroka.

Lidunka. Ano smutný a výstražný příklad tento jest mi povědomý. Když byl muž Boží, Eliseus, Naamana Syrského očistil od malomocenství, chtěl ho vznešený boháč tento z vděčnosti hojně obdarovati. Než Eliseus odpověděl: „Žít jest Hospodin, jemuž sloužím, že nevezmu ničeho.“ Ale služebník jeho, Giezi, nebyl tak šlechetný. Ten, když odjel Naaman, běžel za ním, a dohoniv ho, pravil: „Pán můj posílá mne k tobě, abys mu dal hřivnu stříbra a dvoje roucho.“ I řekl Naaman: „Vezmi raději dvě hřivny.“ I vzal Giezi a doma skryl ty věci, domnívaje se, že pán jeho ničeho nezví. Než Eliseus duchem Božím o podvodu a lži Gieziho poučen, pravil k němu: „Odkud přicházíš, Giezi?“ Kterýž odpověděl: „Já jsem nikde ani kroku nebyl.“ Ale Eliseus přísně mu řekl: „Myslíš, že já jsem neviděl v duchu, když se obrátil Naaman na voze a šel vstříc tobě? Žádostiv jsi byl stříbra a šatů, a proto věz, že i malomocenství Naamanovo přidrží se tebe na vždycky.“ A v tu hodinu byl Giezi plný malomocenství.

Strýc. Asi čtvrt hodinky za Jafskou branou,

na západní straně města, octnuli jsme se v údolí *Gihon*, kdež nalézají se dva rybníky, řídké to vzácnosti ve sv. zemi. Co prorok Ezechiel před dávnými věky předpověděl: „Vodu na míru a v úzkosti pít budou,“ (4, 16) až podnes vyplňuje se. Voda je v nynější Palestině věci velmi vzácnou, tak že se v létě nezřídka kupovati musí, a škopek až 5 i 6 piastrů t. j. asi 45 až 50 našich krejcarů stojí. Studnic s vodou pramenitou obzvláště jest pozřídka, a pročež musí se voda dešťová v čas zimy do tak zvaných cisteren chytati, kterážto po celý rok stojíc, nečista jest a plna červů; však nic méně, když je žízeň, každý ji procezenou rád pije.

Z údolí *Gihon* přijde se do jiného, ještě hlubšího úvalu, *Gehenna* jmenovaného. Přehrozné věci děly se druhdy v údolí tomto. Zde vystavěl Šalomoun, spustiv se Boha, chrám Molochovi. *Moloch*, ohavná to modla, měla podobu člověka, byla ulita z kovu a u vnitř dutá. V jistých dobách rozdělal se v modle této oheň, a když byla celá rozpálena, přicházeli mnozí rodičové, a ve žhavé její ruce vlastní své děti kladli, a tak je upalovali co obět. Aby ale úpění umírajících dítek slyšeti nebylo, tlouklo se při tom na bubny.

Dítka všecky: Ach, ty ubohé dítka! — A ti nemilosrdní otcové a ty ukrutné matky!

Strýc. A takovým nemilosrdným ukrutníkem jesti člověk každý, jenž pravého Boha se spustil. — Pán Ježíš hrozná ta muka v údolí *Gehenna* od dítek přetrpěná k mukám pekelným přirovnává, a v jeho evangelium znamenají slova: „údolí *Gehenna*“ a „peklo“ jedno a to samé. Tak k. p. když dí: „Nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabiti:

než bojte se raději toho, kterýž může i duši i tělo zatratiti do Gehenny či do pekelného ohně.“

Polední strana údolí Gehenna obroubena jest mnohými skalami, v nichž nemalé množství jeskyň dílem přírodou povstalých, dílem schválně vytesaných se nalézá. Jsou to staré hroby židovské. Byl totiž obyčej u židů, že měly hroby ve skále vytesané buď pro jednu, buď i pro více osob. Nyní slouží některé z prostrannějších hrobů těchto chudým obyvatelům Jerusalemským za obydlí pro sebe, aneb za chlív pro stáda.

Na konci Gehenny přišli jsme na pole, které, ač malé, za tu největší cenu ve světě koupeno bylo. Jest to *Hakeldama* či ono pole hrncířovo, za něž zákonníci židovští zaplatili 30 stříbrných, Jidášovi za zradu Syna Božího vyplacených.

Ladislav. Ano, vím, co sv. evangelium o tom vypravuje. „Vida Jidáš, že by Ježíš odsouzen byl na smrt, želel činu svého, odešel k radě židovské a třidceti stříbrných jim navraceje, řekl: „Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou.“ Oni pak řekli: „Co nám do toho? ty viz!“ I povrh peníze v chrámě, odešel, a oběsil se. Zákonníci pak vzavše ty peníze, řekli: Nesluší se, abychom je vložili do pokladnice; nebo lpí na nich krev. I uradivše se, koupili za ně pole hrncířovo ku pohřbu poutníků. I nazváno jest pole toto *Hakeldama* t. j. pole krve.“

Strýc. Pole tohoto bylo dlouho ku pohřbu poutníků, i křesťanských užíváno; nyní však, kdo z poutníků v Jerusalemě umře, pochován bývá na společném hřbitově na hoře Sion. — Minuvše *Hakeldamu* přišli jsme ke studni *Nehemiášově*. — Přečti, Vojti-

žku, zde v II. kn. Machab. 1, 18 – 22., co tam o studni této psáno.

Vojt. (čte) „Majíce tedy činiti očistění chrámu pětmedítného dne měsíce Kaslev, za potřebné jsme soudili, oznámiti vám, abyste i vy slavili den stánků a den ohně, kterýž dán jest, když Nehemiáš, vystaviv chrám i oltář, obětoval oběti. Nebo když do Perské země vedeni byli otcové naši, kněží, kteříž tehdáž ctitelé Boží byli, vzavše oheň s oltáře, tajně skryli jej v údolí, kdež byla studnice hluboká a suchá, a v ní schránili ho, tak že to místo všem neznámé bylo. Když pak mnoho let minulo a líbilo se Bohu, aby poslán byl Nehemiáš od krále Perského, poslal vnuky těch kněží, kteříž byli jej skryli, aby pohledali toho ohně; a jakž vypravovali nám, nenalezli ohně než vodu zhustlou. I kázal jim navážiti a jemu přinést; a oběti, kteréž byly položeny, kázal kněz Nehemiáš pokropiti tou vodou, i dříví, i což bylo na ně vloženo. A když se to stalo a čas přišel, v němž zase slunce zasvítilo, kteréž prvé bylo za mraky, zapálil se oheň veliký, tak že se divili všickni.“

Strýc. Jak písmo sv. tuto vypravuje, byla studně Nehemiášova tehdáž, když uschován v ní posvátný oheň, bez vody. Nyní tomu tak není. My jsme v ní mnoho vody viděli, též jsme z ní pili. Praveno nám také, že studnice tato v čas zimní tolik vody v sobě chová, že dosti hojný potůček od ní odtéká, a blízký olivový háječek zvlažuje, v němž obyvatelé Jerusalemszí často se scházejí, rozličné kratochvíle zde provozujíce. —

Severně od studnice Nehemiášovy počíná údolí *Josafat*, na východní straně mezi městem a horou Olivetskou se rozprostírající. Jest něco přes hodinu

cesty dlouhé a někde 200, někde i méně kročejův

široké. Údolím tímto vine se známý potok *Cedron*. Židé, Turci i přemnozí křesťané mají za to, že v údolí

Josafat poslední soud držán bude, a sice na základu následujících slov proroka Joële: „Necht povstanou a vystoupí národové do údolí Josafat; neboť tu seděti budu, abych soudil všecky národy vůkol. Vpusťte srpy, neboť dozrála žeň; pojdte a sestupte, neboť plný jest pres, a přelévají se čeřeny: nebo rozmnožila se zlost jejich. Lidé nad lidi v údolí rozdělení (t. j. v údolí soudu), neboť blízký jest den Hospodinův v údolí rozdělení. Slunce a měsíc zatmí se, a hvězdy ztratí blesk svůj, a Hospodin ze Sionu hřímáti bude, a z Jerusaléma vydá hlas svůj, a pohnou se nebesa i země.“ (Joël 3, 12—16.). Buď si ale strašný soud poslední kdekoliv držán, prosme jen Boha, bychom na pravici, mezi vyvolenými, státi zasloužili! —

Ubírajíce se údolím Josafat k městu, octnuli jsme se naproti vesnici *Siloe* u krásných a úrodných zahrad na zeleniny, kteréž v okolí vyprahlém a přeusmutném oko naše příjemně bavily. Nedaleko těchto zahrad ukazovali nám prastarou moruši, anaž prý stojí na místě, kdež Isaiáš prorok k rozkazu ukrutného krále Manassesa pilou byl přeřezán. Tak dělo se nezřídka s proroky, vůli Boží bezbožným králům zvěstujícími, a tak vede se až podnes mužům mluvícím pravdu světu zkaženému.

Hned vedle té moruše nalézá se nyní vyschlý rybník *Siloe*, o němž zmiňuje se sv. Jan, anť o uzdravení slepého od narození vypravuje. Můžeme se toho v evangelium téhož apoštola Páně (9, 1) opět dočísti.

Maria. Dovolte, pane strýče, bych překrásný ten příběh z paměti pověditi směla; četlať jsem ho tolikráte, že jest mi téměř do slova známý. „Bera se Pán Ježíš cestou, uzřel člověka slepého od narození. Domnívajíce se učenníci, že každá nemoc a každé

neštěstí následkem jest hříchu, otázali se: „Mistře, kdo jest zhřešil: tento-li či jeho rodičé, že se slepý narodil?“ Odpověděl Ježíš: „Ani tento nezhřešil, ani jeho rodičé; ale proto slepým se narodil, aby zjevení byli skutkové Boží na něm.“ To povědév, učinil ze sliny své bláto, a pomazav tím oči slepého, řekl: „Jdi, umej se v rybníku Siloe.“ I šel, a učiniv tak, viděl. Tedy sousedé a ti, kteří jej prvé vídali, že slepý byl a žebрал, řekli: „Není-liž to ten, kterýž jsa slepý sedával u cesty a žebрал?“ Někteří pravili: „Ano, ten jest to;“ jiní pak: „Nikoli, ale jest mu podoben.“ A když nemohouce se shodnouti, otázali se jeho samého, řekl jim: „Ano já jsem to, ten druhdy slepý.“ Tedy řekli jemu: „Kterak jsou otevřeny oči tvé?“ Odpověděl: „Ten člověk, kterýž slove Ježíš, učinil bláto, pomazal oči mých a řekl mi: „Jdi k rybníku Siloe a umej se.“ I jda učinil jsem tak, a nyní vidím.“ Pověst o neslýchaném zázraku tomto až ku radě židovské se dostala. V prvním okamžení vedla k rozepři mezi soudci židovskými; nebo jedni pravili: „Není ten člověk od Boha, kterýž neostříhá soboty.“ Jiní pak tvrdili: „Kterakž může člověk hříšný takové divy činiti?“ I otázali se slepého, co on o Kristu soudí? I řekl: „Což jiného, než že prorok jest!“ Později nechtíc rada židovská ani připustiti, že zázrak ten se stal, povolala rodičů slepého, a pravila k nim: „Jest tento syn váš? Zda slepým se narodil a kterak vidí?“ I odpověděli: „Vímeť, že tento jest syn náš, a že slepým se narodil. Kterak ale vidí, nevíme. Ptejte se ho, máť léta, ať sám mluví.“ To poslední pravili z bázně před židy. — Ač nyní fari-seové viděli, že zázrak ten nikterak upříti se nedá, přec věřiti v Spasitele nechtěli; a proto dobře po-

věděl o nich Ježíš, že slepí jsou a ani těch nejmakavějších věcí nevidí. Za to ale bývalý slepec, uvěřiv v Pána Ježíše, klaněl se jemu.“

Stryc. Minuvše za rybníkem Siloe *studánku Panny Marie*, tak nazvanou, že sem Maria co útlé, ve chrámu přebývajcí děvčátko pro vodu chodívala, přišli jsme v onu část údolí Josafat, v níž bezpočetné množství židovských i tureckých hrobů se nalézá. Nebo právě za příčinou, že údolí Josafat všeobecně za místo posledního soudu se má, dávají se Židé i Turci nejraději tam pochovávat. Nejpamátnější z četných těch hrobů jsou: hrob Zachariášův, Josafatův, Absolonův a sv. Jakoba apoštola. Mne nejvíce zajímal *hrob Absolonův*.

Ladislav. Jest to snad hrob onoho nevděčného Absolona, který vzpouru učinil proti otci svému Davidovi? Příběh jeho já dobře znám.

Stryc. Ano, *pomník, a ne hrob* toho samého; nebť leží jinde pochován. Ostatně zavděčíš se nám velmi, budeš-li příběh Absolonův pěkně vypravovati.

Ladisl. Absolon jsa velmi krásné postavy, slíčné tváře a dlouhých pěkných vlasů, uměl si líce nou přívětivostí a přetvářkou náchylnost a lásku otce svého Davida na dlouho získati. Otec dovolil mu držeti si koně, vozy a 50 mužů ku své strážci. Jako oklamal Absolon otce svého, nejnak klamal i celý národ. Každého dne ráno vycházival před bránu domu královského, a každého, kdož s nějakou žalobou ku králi přicházel, onlisně se vyptával, odkud jest a proč přichází. Když mu všecko pověděli, říkával: „Stížnost tvá patrná jest a pravá; ale není ustanoven od krále, kdož by tebe vyslyšel. Ó bych já byl soudcem, každému bych ku spravedlnosti dopomohl!“

Chtěl-li se mu kdo pokloniti, spěšně přiskočiv, objal a políbil ho. I činíval všem tak, kteří přicházeli ku králi, a tím způsobem mnoho poddaných otce svého oklamal, a sobě naklonil.

Po nějakém čase řekl lstivě k otci svému: „Dovol, abych šel do Hebronu a obětoval Hospodinu.“ I dovolil tak otec. Zatím však nezdárný ten syn rozeslal tajné posly po vší zemi, a učinil spiknutí veliké proti otci svému. Lid se sbíhal se všech stran, a provolal Absolona za krále. Davidovi nezbylo nic, než utéci s věrnými svými přes Jordán. Zatím všel Absolon s četným vojskem do Jerusalema, a když dozvěděl se, kde se otec usadil, a že věrná vojska kol něho se shromáždí, táhnul za ním. I přišlo k bitvě. Než setkaly se voje, přikázal David všem vůdcům přísně, aby šetřili Absolona. Bojováno krutě; vojsko Davidovo však zvítězilo. Absolon, vida bitvu ztracenou, dal se na útěk. Když pak prudce lesem ujížděl, zatočili se mu jeho dlouhé vlasy o větev dubovou; mezek, na němž seděl, odběhl pod ním pryč, a on na dubě viseti zůstal. I byl nalezen, od Joaba kopím prohnán, tělo jeho do jámy uvrženo, a na jámu veliké množství kamení naházeno.“

Strýc. Ano, dobře máš, milý hochu! Písmo sv. zřejmě vypravuje: „I vzali Absolona, a uvrhli ho v lese do jámy, a snesli na něj hromadu kamení velmi velikou.“ Na slova tato upomíná až podnes v údolí Josafat stojící Absolonův pomník; neboť v něm i kol něho nalézá se veliká hromada drobného kamení, anť zřídka který Žid nebo Turek jde okolo, aby kamením naň nehodil, a tato slova kletby nepronese: „Zlořečený syn, kterýž pozdvihuje se proti otci svému.“ A tak pomník, o němž vypravuje bible, že si

ho postavil Absolon ku zvěčnění jména svého, stal se památkou jeho kletby, a to proto, že byl synem nezdařným. Vezmouce sobě z toho výstrahu, ctěte a poslouchajte, dítky milé, povždy otce i matku!

Že poledne již se blížilo, slunce pak na hlavy naše nemilosrdně doráželo, chvátali jsme od pomníku Absolonova ihned domů, nepovšimnuvše si, než potoka Cedronu. Tento umučením Páně zasvěcený potok vzniká nedaleko Jerusalema, a údolím Josafatským běže se ku mrtvému moři, v němž se ztrácí. Má však nyní málo vody, ano mnohdy i celé léto napořád jest suchý. Přes potok *Cedron* bral se Pán Ježíš po večeri poslední s učenníky svými do zahrady Getsemanské; u něho konal překrásnou modlitbu za apóstoly své a církve svou, a přes něj i po zajetí svém od surových vojínů byl veden, ano s mostu dolů svržen. Až podnes ukazuje se na místě tomto šlépěje mužská, jakoby byla schválně v kámen vyrytá. Má se za to, že jest to šlépěje Kristova, při svržení do potoka od něho v kámen vytisknutá.

Po obědě téhož dne vyšli jsme si Štěpánskou branou na horn Olivetskou. Nedaleko za městem octnuli jsme se na místě, kdež sv. Štěpán krev svou pro Krista cedil, jsa zde ukamenován. — Víš-li pak, Vojtíšku, kdo byl sv. Štěpán?

Vojt. Ano, vím to dobře; byloť nám to právě letošního roku vykládáno. I historie utrpení jeho jest mi známa. — Sv. Štěpán byl jeden ze sedmi jáhnů Jerusalemských, zvolených proto, by péči měli o chudé. Písmo sv. dí o něm, že jsa pln milosti a síly, činil veliké divy v lidu.

Židé mnozí, slovem a mocí jeho unešeni, přijali

křest sv. Za to ale povstali nejedni z učených nepřátel Krista Ježíše, hádající se se Štěpánem. Když však nemohli odolati moudrosti a duchu, kterýž z něho mluvil, tedy nastrojili muže, kteříž Štěpána vyhlašovali všude za rouhače proti Mojžíšovi a Bohu. I chopivše se ho, přivedli do rady, a postavili falešné svědky, kteříž tvrdili: Muž Štěpán nepřestává mluvit slov proti sv. místu a zákonu. A patříce na něj všickni, viděli tvář jeho skvíti se jako tvář anděla. Štěpán pak hájil nevinnost svou dlouhou řečí, a končil těmito slovy: „Tvrdé šíje a neobřezaného srdce a uší, vy se vždycky Duchu sv. protivujete. Otcové vaši již činili tak, a vy činíte po nich. Ano otcové vaši zmordovali ty, kteříž předzvěštovali příchod Spravedlivého, a vy zradili a zabili jste jej samého!“ To oni slyšíce, pukali se v srdcích svých, a skřípěli zuby na něj. On ale pohleděv do nebe, uzřel slávu Boží a Ježíše stojícího na pravici Boží. I zvolal: Ai, vidím nebesa otevřena a Syna člověka stojícího na pravici Boží. Zkřikše tedy všickni hlasem velikým, zacykali uši své, obořili se jednomyslně na něj, a vyvrhše jej z města, kamenovali. Svědkové složili roucha svá u nohou mládence, kterýž sloul Šavel, a k usmrcení jeho přivolil. Štěpán však modle se, pravil: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého!“ A pokleknuv, zvolal hlasem velikým: „Pane, nepokládej jim toho za hřích!“ A to pověděv, usnul v Pánu. Pochovali pak Štěpána muži bohobojní a učinili pláč veliký nad ním. — Tak vypravoval nám p. katecheta ve škole o sv. Štěpánovi, jáhnu a prvomučedníku, při čemž já předebral jsem sobě, že chci též statečně a vždycky víru svou vyznávat, ano, by třeba bylo, pro ni i umřít.

Strýc. Tot krásné předsevzetí, milý synu! Dej ti jen Bůh milosti k tomu, bys je vždycky plnití mohl! I já, kleče na zemi, anaž otevřela ústa svá, aby pila svatou krev prvního mučedníka, podobnými pocity byl jsem unešen a vzýval Boha o pomoc ku jejich vyplnění.

Jdouce ku hoře Olivetské dále, přišli jsme ku podzemnímu chrámu, jenž „*hrob Panny Marie*“ sluje. (Obraz: Hrob Panny Marie na str. následující.) Druhdy náležel katolíkům, majícím u něho bohatý Benediktinský klášter; nyní Řekové a Arméni si ho osvojili. Po 47 širokých, z bílého mramoru tesaných stupních přijde se do sklepení, v němž nalézá se ozdobný oltář a za ním kaplička s rakví, přikrytou bílou mramorovou tabulí. Dvacet pět drahocenných lamp dnem i nocí osvětlují místo toto. Jaké je to místo? Dle podání církevního pochovali zde sv. apoštolové nejsv. Pannu. Než Bůh nepřipustil, aby hrob tento přechovával tělo, jež se stalo příbytkem života; brzo vzal je do nebe, jakž toho každoročně o slavnosti „*na nebe vzetí Panny Marie*“ památku konáme.

Maria. Podání církevní o smrti a na nebe vzetí Panny Marie jest mi z kázání povědomo. Blahoslavená Bohorodička umřela v Jerusalemě u přítomnosti sv. apoštolů, kteří sv. tělo její v zahradě Getsemanské pochovali. Když pak třetího dne hrob tento opět byl otevřen, těla nebeské Panny více tam nebylo, než toliko plátina, v něž byla zaobalena, a jež přelíbeznon vůni vydávala. Apoštolové pak a po nich otcové církevní učili, že ona tělesná schránka, kteréž netknula se skvrna prvopočáteční, též tknuta nebyla porušením v hrobě, alebrž do nebe vzata a s duší spojena.

Strýc. Ano tak tomu jest; a proto i ona

rakev ve chrámu hrobu Marie Panny jest prázdná. —
Asi u prostřed oněch 47 stupňův, vedoucích ku hrobu

nebeské matky, nalézají se hroby sv. Josefa, chotě, sv. Joachima i sv. Anny, rodičů to Marie Panny.

Netřeba vám, drahé dívky, povídati, jaké city mocné provívaly duši moji, anť jsem stál před hrobem nebeského patrona svého a modlil se na místě, kamž pochovali nebeskou moji matku i přešťastné rodiče její. Odporučil jsem zajisté sebe, vás i všechny, kdož srdci mému drazí jsou, v mocnou ochranu oněch sv. osob, Marie, Josefa, Joachima a Anny.

Vyšedše z velepamátné svatyně této celí uplakaní, ubírali jsme se na horu, jejíž jméno každému dítěti křesťanskému známo jest, a přemilé upomínky v něm budí, — na horu Olivetskou. Jméno své má od stromů olivových, jichž tam podnes nemálo roste.

Kristinka. Jaké pak jsou to stromy — ty stromy olivové?

Strýc. To nechť poví vám Vojtíšek, který se letošního roku rostlinosloví učil.

Vojt. Olivové stromy, rostoucí nejvíce v teplých krajinách okolo středoziemního moře, podobají se velmi našim vrbám, s tím toliko rozdílem, že mají tvrdší a dírkovatější dřevo a listy více tmavozelené. Dosahují prý velikého stáří, a čím více se zřezují, tím více, jako vrba, pučí. Ovoce oliv, malým zeleným švestkám nenepodobné, poskytuje olej k maštění jídel i ku svícení, a takou měrou stávají se stromy olivové nezřídka jediným a nemalým bohatstvím oněch krajin, kdež se daří. Pan učitel, nám vypravoval, že chce-li tam jeden rolník na druhém se mstíti, poseká mu jeho olivové stromy, čímž učiní z něho pravého žebráka, což jest ovšem nešlechtnost převeliká.

Strýc. Velepamátná Olivetská hora leží na východní straně Jerusalema, a má tři vrcholy, z nichž

ten nejvyšší asi 556 stop nad městem vyčnívá. Po-

hled na tu horu jest přerозkošný, zejména z jara, jak tomu u nás bylo. Tisícové svěžíh a krásnýh

kvítků, jakož i bohaté klasy zdobí ji vedle štěpných oliv a jiných stromů. Již písmo sv. starého zákona často o hoře Olivetské se zmiňuje; největší znamenitosti dosáhla však milým Spasitelem, kterýž se s učeníky na ní často zdržoval, na ní učil a se modlil. Až do dnešního dne ukazují se zde místa dějinami ze života Kristova zasvěcená.

Nejprvé ukazuje se ono místo, kdež Kristus, vida Jerusalema, plakal nad ním. Sv. Lukáš uvádí slova, jež při tom byl pronesl (19, 42.): „Ó kdybys bylo i ty poznalo, a to aspoň v tento den tvůj, co tobě jest ku pokoji: ale nyní jest to skryté před očima tvýma. Neboť přijdou na tebe dnové, a obklíčí tě nepřátelé tvoji náspem, a oblehnou tě, a zouží tě se všech stran; a na zem tě porazí i syny tvé, kteříž v tobě jsou, a neostaví v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.“ A v pravdě jest z tohoto místa překrásná vyhlídka na Jerusalema. Nejednou za pobytu svého ve sv. zemi stanul jsem na místě tomto, s potěšením pohlížeje na nynější Jerusalema s četnými báními, věžmi a zděmi vysokými. Což teprvé když patřil Kristus na to staré, mnohem rozsáhlejší a krásnější město králů židovských s jeho přeskvostným chrámem, i viděl, kterak z veškeré té slávy za málo let nebude kámen na kameni; ký div, že se jeho útrpné a národ svůj tak upřímně milující oko slzami naplnilo!

Dále ukazována nám na hoře Olivetské místa, kde Pán Ježíš apoštoly své *Otčenáši* naučil, a kde tito, dříve než po světě se rozešli, „*Věřím v Boha*“ snesli. Na prvním místě bývala někdy zahrada, nyní jsou tam pole, kdež jsme překrásný ječmen viděli; na druhém místě jest hluboká studně, kamž jsme ka-

meny házeli, zkoušejíce tak její bloubku. Nad studnicí touto vystavěla sv. Helena chrám, po němž však není památky více.

Nejpamátnejší místo na Olivetské hoře jest bez odporu ono, z něhož Spasitel, vykonav dílo vykoupení lidského, na nebesa vstoupil. Nalézá se na nejvyšším, ku jižné straně ležícím, vrcholi. — Děj slavného na nebe vstoupení Páně dovede nám zajisté Lidunka pověditi.

Lidunka. Ano, udál se takto: „Pojav Pán Ježíš jedenácte apoštolů svých, odebral se s nimi na horu Olivetskou. Zde s nimi se louče, pravil k nim: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Zůstaňte v Jerusalemě, dokudž nebudete obdařeni mocí s výsosti, dokud nepřijde Duch sv. na vás. Když pak přijmete moc Ducha sv., jdouce po všem světě, kaďte evangelium všemu stvoření. Ty, kteří uvěří, křtíte ve jménu Otce, i Syna i Ducha sv., učíce je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám. A ai, já jsem s vámi po všecky dny až do skonání světa!“ To pověděl a je požehnav, pozdvižen jest vzhůru před očima jejich, a vždy výše a výše nesl se k nebi, až oblak světlý jim ho zakryl. I vstoupil na nebesa, kdež sedí na pravici Boží. A když za ním učedníci hleděli, ai dva andělé postavili se vedle nich v rouše bílém, a řekli jim: Muži Galilejští, co tu stojíte, hledíce do nebe? Tento Ježíš, kterýž vzat jest od vás do nebe, tak někdy přijde, jako jste jej viděli jdoucím do nebe, — aby soudil živé i mrtvé.“

Stryc. Na místě, kdež Pán Ježíš na nebesa vstoupil, dala vystavěti sv. Helena nádherný chrám, jehož pozůstatky nyní malou Tureckou mešitu tvoří. Od nejdávnějších věků ctí v ní křesťané šlépěji Kri-

stovu, již odcházecje k Otci v kameni zde zůstavil.

Za bakšiš byli jsme i my v Tureckou mešitu tuto
vpuštění, a směli se „klaněti na místě, kde stály nohy

Spasitelovy", směli zlíbatí poslední jeho šlépěji. Stojícímu na místě tak památném, sladko i bolno bylo mi okolo srdce. Sladko, že stojím na místě od milionův poutníkův zlíbaném a hojnými slzami pokropeném; že smím líbatí viditelnou šlépěji Toho, jenž nám zůstavil přeuteššené zaslíbení: „V domě otce mého příbytkové mnozí jsou; i jdu tam, abych vám připravil místo.“ Bolno však bylo mi, že viděl jsem tak sv. místo v rukou Turků nevěřících. — Přece však dovolují tito o slavnosti na nebe vstoupení Páně a i jindy katolíkům služby Boží zde konati, ač za jistou summu peněz.

Opustivše mešitu na nebe vstoupení Páně, odebrali jsme se na *minaret* té mešity.

Ladislav. Co jest to minaret?

Strýc. Turecké chrámy slují mešity, věže pak jejich minarety. Takový minaret jest vysoký, štíhlý a na vrchu má chodbu, po níž se kolem do kola choditi může. Místo kříže ozdoben jest půlměsícem. — Byvše na tento minaret, ovšem jen za plat, vpuštění, viděli jsme dalekou sice, ale smutnou vyhlídku. Daleko na sever mihaly se před zrakem naším hory Samarské a Galilejské; ku straně východní viděli jsme krajinu u *Jericha*, poříčí Jordánské a mrtvé moře, za nimi pak pohoří Porejské s horou *Nebo*, s kteréžto umírající Mojžíš pohlédal do země zaslíbené; k jihu ležel před námi *Betlehem* a za ním krajina Hebronská; na západu pak pozorovali jsme břehy středozemního moře. Nejblíže pak u nohou našich rozprostíralo se údolí *Josafat* s bezpočetnými hroby a hned za ním *Jerusalém*. Nazývám velikolepou a rozsáhlou vyhlídku tuto smutnou; neboť okolí Jerusaléma netoliko jest velmi skalnaté a pahorkovité, nýbrž pahrb-

kové tito z velké části jsou i beze stromů, pusté, vypráhlé, a majíce šedou barvu, vypadají jako popelem posypané. Při tom panuje všude hrobové ticho, neboť se tu objevuje málo lidí, a i ptactvo zřídka tu vidati. Přemýšlejícímu divákovi bezděky tanou na mysli slova Ezechiele proroka: „Hory Israelské, slyšte slovo Pána Boha! Toto praví Pán Bůh horám a pahrbkům, skalám i údolím: Ai já uvedu na vás meč, a pohubím výsosti vaše . . . a učiním zemi tuto zpuštělou a opuštěnou nad poušť Deblatha: i zvědíť, že já jsem Hospodin.“ (6, 3. 15.) A jediný pohled na pustou a jednotvárnou krajinu vůkol Jerusaléma přesvědčí člověka o pravdivosti slov Kristových: „Ai, zanechá se vám dům váš pustý.“

Poněvadž den již k večeru se chýlil, a brány Jerusalemské se západem slunce se zavírají, museli jsme sobě pospíšiti do města, a tedy nenavštívili jsme téhož dne na hoře Olivetské, leč ještě *hroby proroků*, tmavé to, daleko se táhnoucí a v skále vytesané chodby, v nichž viděti výklenky pro mrtvoly. Nikdo ale udati neví, kteří proroci zde pochováni byli.

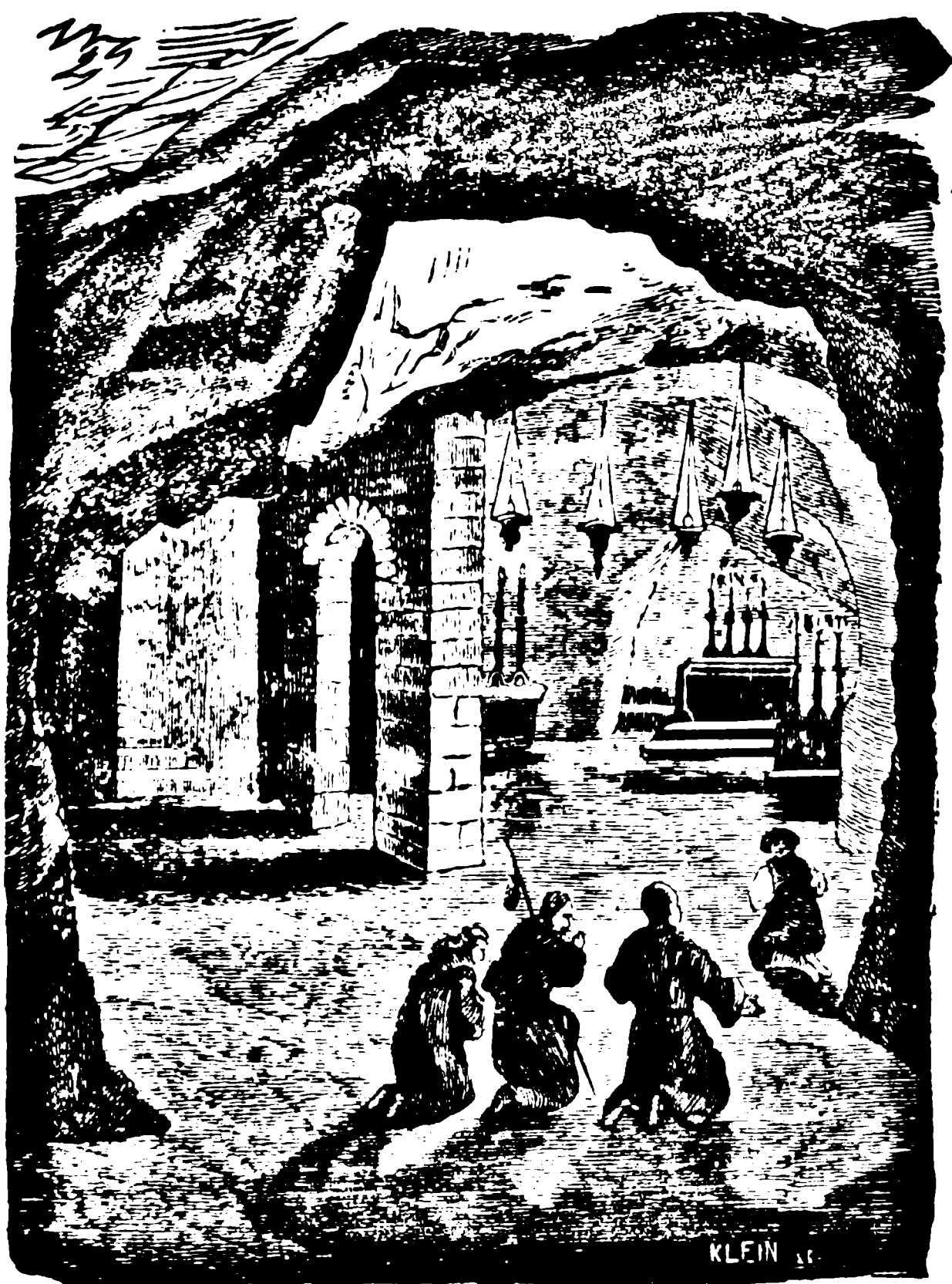
Vrátivše se opět Štěpánskou branou do města, přišli jsme k velikému vodojemu, na jehož dvou stranách nalézají se pozůstatky kamenných, velmi starých loubí. Dlouhý jest vodojem tento asi 150, široký pak asi 40 krokův; hloubku udati nelze, anť je hlinou a kamením zasypán. Někteří udávají tu hloubku na 70 stop. Za času Krista Pána sloul rybník tento *Bethesda*, tolik co dům milosrdenství či léčiště; poněvadž se u něho scházeli nemocní všeho druhu, aby v jeho vodě uzdravení chorob svých hledali. Otevři, Vojtíšku, evangelium sv. Jana, a čti v kap. 5., co tam o rybníku tomto poznamenáno stojí.

Vojt. (čte): „Byl svátek židovský; i vstoupil Ježíš do Jerusalema. Jest pak v Jerusalemě rybník bravňý, kterýž slove židovsky *Bethsaida* (či *Bethesda*), patero podloubí maje. V těchto leželo veliké množství neduživých, slepých, očekávajících hnutí vody. Nebo anděl Páně sstupoval jistým časem do rybníka, a hýbala se voda. A kdo první po hnutí vody do rybníka vstoupil, uzdraven býval, od kterékoliv nemoci trápen byl. I byl tu jeden člověk, maje osm a třiceti let nemoci své. Toho uzřev Ježíš ležeti, a poznav, žeby již čas mnohý měl, dí jemu: „Chceš-liž zdrav býti?“ Odpověděl jemu nemocný: „Pane, nemám člověka, aby, když se kormoutí voda, vpustil mne do rybníka, a když já jdu, vstupuje jiný přede mnou.“ Dí jemu Ježíš: „Vstaň, vezmi lože své, a choď!“ A hned učiněn jest zdrav člověk ten, a vsal lože své, i chodil.“

Strýc. Rybník *Bethesda*, jak již podotknuto, jest nyní z velké části zasypán, a ani kapky vody v něm není. — Nedaleko ukazováno nám též chrám, který se právě přestavoval. Jest to *chrám sv. Anny*, vystavený na místě, kde druhdy svatí rodiče Marie Panny přebývali, a kde tato se narodila. Dlouho náležel chrám tento Turkům, až ho r. 1856. Turecký sultán Napoleonovi, císaři Francouzskému, daroval, který ho právě za pobytu našeho v Jerusalemě opravit dal.

Dne 1. dubna, který téhož roku připadl na středu sv. téhodne, záhy ráno my kněží z poutnické společnosti Rakouské odebrali jsme se opět na horu Olivetskou, a sice tentokráte do „*kaple smrtelné úzkosti Kristovy*.“ Jest pak kaple tato jeskyně podzemní, přírodou ve skále utvořená, anaž druhdy v zahradě

Getsemanské, nyní pak mimo ni se nalézá. Náleží

Františkánům od sv. Salvátora, kteří tam tři oltáře postavili; na hlavním vyobrazen jest Kristus, krvi se

potící, a pod oltářem nalézá se nápis: „Hic sudor ejus factus est sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram“, (zde učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zem). Nad těmito významu plnými slovy hoří ustavičně čtyry lampy.

Každého pátku čte jeden z Jerusalemských Františkánů v památné kapli této mši sv.; ve středu velkého téhodne bývá však zvláštní slavnost zde konána, a veliké množství mší sv. slouženo. I nám dostalo se té milosti, moci na místě tak svatém obět nového zákona Bohu přinést, ač bylo nám záhy přijíti a dlouho čekati, než řada na každého z nás přišla. Modle se v svatyni této, a pohlížeje na její strop a stěny, které nejsou vlastně než holé skály, pravil jsem sám k sobě: Ó by mluviti mohly skály tyto, jež naslouchaly povzdechům milého Spasitele, a viděly jeho až k smrti zarmoucenou duši! Ty pověděly by nám o přehrozné bolesti jeho nad nevděkem a hříchy lidskými, — hříchy i našimi! A kleče u velkého oltáře, na zemi krvavým potem sklíčeného Ježíše skropené, modlil jsem se za všechny trpící, chudobou, nemocí a rozmanitými strastmi usouzené, by i jim dobrotivé nebe seslalo anděla útěchy. — Bylo tam se mnou veliké množství kněží i věřících, domácích, i z nejrozmanitějších končin světa sem přišlých, a všochny viděl jsem velikou zbožností roznícené.

Bylo již o hodině deváté, když, opustivše jeskyni smrtelné úzkosti, do blízké *Getsemanské zahrady* jsme se odebrali. Jak krásné a utěšené jest toto místo! Rozmanitého kvítí všudy plno, uprostřed pak osm olivových stromů velmi vysokého stáří a převelké šířky. Františkáni zahradu Getsemanskou ohraždili, a zvláštní zahradník má nad ní dohlídku. Do

památné zahrady této jsem za svého pobytu v Jeru-
salémě častokráte a schválně si došel. A jak ne?
Vždyť tam tak často a rád dlíval i můj Spasitel!

Tam kolikrát i za mne se modlil, tam trpěti za-
počal, tam byl i jat, a odtud na popraviště veden.
Všickni evangelistové svědčí, že Pán Ježíš, povečeřev

posledně s apoštoly, do této zahrady se odebral, a zde zvlášť nejvěrnější učenníky své, Petra, Jakoba a Jana, svědky zápasu svého se smrtí učinil. Sv. Matouš píše o tom takto: „I přišel Ježíš s učenníky svými do vsi, která slove Getsemane, a řekl jim: Posedtež tuto, až já odejdu tamto, a pomodlím se. A pojav s sebou Petra a dva syny Zebedeovy, počal se rmoutiti a teskliv býti. Tehdy dí jim: Smutná jest duše má až k smrti: pozůstaňtež tuto, a bděte se mnou.“ —

Ó jak šťastným jsem se cítil, že přáno mi, zahradu tuto, již od dětinství mi drahou, zřítí a slzami hojnými skropiti! Před zahradou, kteráž však nyní mnohem menší jest, než za dob Pána Ježíše, ukázáno nám místo, kde spali apoštolové, jakož i ono, kde nešťastný Jidáš Pána svého zradil. Poslední místo i Turkům platí za zlořečené. Zahradník Františkán mnohou a milou upomínkou na svatou a památnou zahradu Getsemanskou nás obdaroval.

Z Getsemanské zahrady chváтали jsme přede vším na místo, několik set krokův od mešity na nebe vstoupení Páně vzdálené, jež jsme den před tím viděti nemohli. Místo toto, naznačené sloupem, jest ono, kdež stáli apoštolové, hledíce za Kristem do nebe se ubírajícím. — Že zbývalo nám něco prázdného času, odebrali jsme se ku *jeskyni Jeremiášově* a ku *královským hrobům*, na severní straně Jerusaléma ležícím, načež Damašskou branou domů k obědu jsme přišli.

Jeskyni Jeremiášovu, památnou tím, že prorok Boží Jeremiáš plakával zde nad záhubou Jerusaléma, jakož i nad bídou a hříchy jeho obyvatelů, a prosil Boha za vysvobození a pomoc, tu uvnitř jsme nevi-

děli. Náležíť Turkům, kteří toliko za veliký bakšiš ukázati ji chtěli. A proto volili jsme raději zdaleka na památnou jeskyni tuto patřiti, než v ni vejíti, kdež bychom beztoho jen holé stěny a Turecké neplechy byli viděli. — *Hroby královské*, asi $\frac{1}{4}$ hodiny za městem vzdálené, nazývají se takto proto, že králové Judští, ač neznámo, kteří, v nich odpočívají.

Stalo pak se, že téhož dne záhy ráno umřel jistý Francouzský kněz, duchovní správce klášterních dcer Sionských, o nichž později mluveno bude. Ubohý churavěl dlouho na plicní neduh, a ještě před smrtí uzdravení svému se těšil. Dle zvyku panujícího v teplých krajinách, byl ještě toho samého dne pochován. Nemůže se ani jinak díti, poněvadž mrtvolu pro veliké parno rychle porušení běže, a dlouhým odkládáním pohřbu lehko by nemoci povstaly. Chtějíce v zemřelém spolubratra uctíti, šli jsme mu všickni kněží ze společnosti naší na pohřeb. Průvod bral se z kláštera dcer Sionských do chrámu sv. Salvátora. Napřed šlo několik Tureckých kavasův, ozbrojených vysokými, stříbrem kovanými holemi, šavlemi a pistolemi; za nimi šli zpěváci, pak čtyři pacholíci v červeném kúrním oděvu, z nichž dva nesli vysoké lucerny; mezi nimi bral se hoch s křížem a pak několik Františkánů, vždy dva a dva, a posléze kněz pochovávající. Mrtvý ležel v otevřené rakvi, přioděn rouchem kněžským. Za mrtvolou brali jsme se nejprvé my kněží, za námi dcery Sionské, a pak nemalý počet katolíků Jerusalemských, kteří ve své řeči modlili se růženec.

Ladislav. Pohřební průvod tento připomíná mi pohřeb mládence z Naimu, o němž následovně vypravuje evangelium: „Jednou bral se Pán Ježíš do

města, kteréž slove Naim, a šli s ním učenníci jeho a zástup veliký. Když pak se přibližoval ku bráně města, ai, mrtvý nesen byl ven, syn jediný matky své, a ta vdova byla; a zástup města mnohý s ní. Kteroužto když uzřel Pán, jsa k ní milosrdenstvím hnut, řekl jí: Neplačiž. A přistoupiv dotekl se mar. (Ti pak, kteříž nesli, zastavili se.) I řekl: Mládenče, tobě pravím, vstaň! I posadil se ten, jenž byl mrtvý, a počal mluvit. I dal jej máteři jeho. Pojala pak všechny bázeň, a velebili Boba, řkouce: Prorok veliký povstal mezi námi, a Bůh navštívil lid svůj.“

Strýc. Ano máš pravdu, milý hochu! Pohřební průvod tento velmi se podobal pohřbu mládence z Naimu. Scházel při něm toliko Kristus, kterýž by sluhu svého, též ještě mladého, mocným slovem byl vzkřísil. Matky tu ovšem také nebylo, za to ale mnoho duchovních dcer, mrtvého otce oplakávajících. — Chrám sv. Salvátora četnými světly byl ozářen; nebo každý, kdož na pohřeb byl přišel, dostal svíci, již rozžehnul, a odcházeje z kostela zpět vrátil. Z kostela nešen jest mrtvý na latinský hřbitov na hoře Sion. Jakkoli bychom my milerádi ho až tam byli provodili, nebylo nám přec lze jíti spolu, aniž jsme museli chvátati *ku žalným hodinám velkého téhodne*, které již o třetí hodině s poledne byly započaly.

Děla pak se pobožnost tato následujícím způsobem: Před kaplí hrobu Božího nalézal se zvláštní trůn, na němž nejdůstojnější patriarcha Jerusalemský ve velekněžském rouchu svém seděl. U nohou jeho v pravo a v levo seděli jeho assistenti a dále domácí kněžstvo; Františkáni a my kněží a laikové, z cizích krajín sem přišlí. I konsulové cizích mocností byli přítomni. Turecké vojsko činilo špalír, a bránilo, by

nikdo do Božího hrobu vstoupiti nemohl. Žalmy se zpívaly způsobem i u nás obyčejným.

Mohu říci, že málo co takový dojem kdy na mne učinilo, jako krásný zpěv Františkánův při těch žalných hodinách, zvláště pak tklivý pláč Jeremiášův, v Jerusalemě samém zpívaný. Pláč tento, kterýž i v chrámech našich, kdež je více kněží, o velkém témdnu se zpívá, v mnohém ohledu hodí se i na nynější Jerusalemě, jako u př. následující slova:

„Kterak sedí tu Jerusalemě opuštěný: kterak učiněna jest jako vdova paní národů, a pod plat uvedena jest kněžna krajin! Plačíc pláče v noci, a slzy její na lících jejích: není, kdoby ji potěšil ze všech milých jejích. . . . Odešla od dcery Sionské všecka okrasa její; učiněna jsou knížata její jako skopcové, kteříž nenalézají pastvy . . . vidí ji nepřátele a posmívají se slavnostem jejím. Hříchem zhřešil Jerusalemě, a proto nestálý učiněn jest . . . snižen jest velmi a nemá potěšitele . . . Lid jeho lká a hledá chleba, dáváje všelike drahé věci své za pokrm k občerstvení duše“ atd. Ano, drahé dítky, nelze upříti, že mnohá ze slov těchto, jimiž Jeremiáš za času zajetí Babylonského záhubu města a trest židů oplakával, i o nynějším Jerusalemě říci se dají. Neboť i nynější město velmi jest sešlé, leží ponejvíce v zříceninách, a podobá se truchlící vdově. Pán vydal je pro hříchy obyvatelů jeho v ruce nevěřících Turkův, a do svatyně hrobu Božího vetřeli se rozkolní Řekové a Arménové, kteří tam nenáleží. Hluboce klesl i nynější Jerusalemě, poněvadž hříchem zhřešil, a tamnější lepší křesťané též lkají nad jeho úpadkem. Ach, kdy — kdy slituje se Bůh, vyrvе toto nejsvětější a nejpamátnější město z rukou nevěřících, a

učiní je opět slavným, jako bylo za dnů starodávných?! Modleme se, děti, aby to brzy bylo! —

Ač pobožnost žalných hodiněk ve středu, na zelený čtvrtek i velký pátek, vždy celé tři hodiny trvala, nebyl mi při ní čas nikdy dlouhý; ano v některých dobách jako bych v předsíni nebes byl se nalézal; takými příjemnými pocity byl jsem unešen. — Po skončených hodinkách vykonali jsme každý v kostele sv. Salvátora svou velikonoční zpověď před zeleným čtvrtkem. —

Na *zelený čtvrtek* museli jsme takměř za tmy do kostela, anž církevní obřady o šesté hodině započínaly. Před kaplí hrobu Božího opět vystavěn oltář, a sám patriarcha při četné assistenci sloužil slavnou mši sv. Zvlášť dojímavé bylo, když tento hodnostář církevní, sám přijav nejsv. tělo a krev Páně, potom i všem nám přítomným, kněžím i nekněžím, velebnou Svátost podával. Bylo nás přijímajících jistě okolo tří set, a mezi nimi Evropané i Asiaté, Afrikáni i Amerikáni, Vlaši, Španělové, Němci, Češi, Poláci, Francouzové, Braziliané, vznešení i sprostí, knížata, žebráci, mužové, ženy, děti, starci, lidé pleti bílé i mouřenínové. Všickui jako děti téhož Otce u jednoho stolu jsme se shromáždili, všickni, zbožností celí rozníceni, téhož chleba nebeského jsme požívali. Mně bylo při tom přijímání nejinak, než jakobych nalézal se v cenákulum na hoře Sion, i viděl, kterak Pán Ježíš sám tělo a krev svou poprvé apoštolům k požívání podává, —

Lidunka — jak zaznamenal o tom sv. evangelista Marek, řka: „A když oni večereli, vzal Ježíš chléb, a dobrořečil i lámal a dával učenníkům svým, řka: Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé! A vzav

kalich, díky činil, a dal jim řka: Píte z toho všickni; neb toť jest krev má nového zákona, která za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“

Strýc. Po mši sv. světil patriarcha sv. oleje, načež u průvodu slavném nesl nejsv. Svátost oltářní do Božího hrobu, kdež po 24 hodiny vystavena zůstala. Zelený čtvrtek náleží v Jerusalemě ke dním nejkrásnějším, anť je celý nás katolíků. Brána chrámu Božího hrobu po celý ten den jest zavřena, a žádný Řek a Armén služby Boží konati tam nesmí.

O druhé hodině s poledne téhož dne umýval patriarcha též před kaplí hrobu Božího 12 poutníkům nohy. Zcela příslušně četlo se nejdříve prvních 15 veršů z 13. kapitoly evangelium sv. Jana, které nám i nyní Vojtišek přečte.

Vojt. (čte): „Přede dnem slavným velikonočním věda Ježíš, že přišla hodina jeho, aby šel z tohoto světa k Otci: když miloval své, kteříž byli na světě, až do konce je miloval. A po večeři, když byl ďábel již vnukl v srdce Jidáše Šimona Iskariotského, aby jej zradil, věda Ježíš, že všecky věci dal jemu Otec v ruce, a že od Boha vyšel a k Bohu jde: vstal od večeře, a složil roucho své, a vzav šat, přepásal se. Potom nalil vody do mēdēnice a počal umývati nohy učenníkům a vytírati šatem, kterýmž byl přepásán. Tedy přišel k Šimonovi Petrovi. I dí jemu Petr: Pane, ty mně myješ nohy? Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom. Dí jemu Petr: Nebudeš mi nohy mýti na věky! Odpověděl jemu Ježíš: Neumyji-li tebe, nebudeš míti dílu se mnou. Dí jemu Šimon Petr: Pane, netoliko nohy mé, ale i ruce a hlavu. Dí jemu Ježíš: Kdo jest umyt, nepotřebuje, než aby nohy umyl, a jest čist všecken.

I vy čisti jste, ale ne všickni. Nebo věděl, kdoby byl, jenž ho měl zraditi, pročez řekl: Nejste čisti všickni. Když tedy umyl nohy jejich, a vzal roucho své, posadil se opět za stůl a řekl jim: Víte-liž, co jsem vám učinil? Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem, a dobře pravíte: jsemť zajisté. Poněvadž tedy já, Pán a Mistr, umyl jsem nohy vaše: i vy máte jeden druhému nohy umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jako já jsem učinil vám, tak i vy činili.“

Strýc. Mezi oněmi poutníky, jimž patriarcha Jerusalemský po příkladu Pána Ježíše nohy umýval, byli i tři z poutnické společnosti naší.

Lidunka. Krásný to zajisté zvyk — to umývání nohou na zelený čtvrtek! Zdalí pak se také mimo Jerusaleém vykonává?

Strýc. Ba arci, milé dítě! Sv. Otec v Římě, jakož i všickni biskupové a panovníci katoličtí vykonávají obřad tento, dávajíce tak příklad poníženosti a lásky k bližnímu na jevo. Všickni tito myjí na zelený čtvrtek 12 chudým nohy, načež je obědem častují, sami jim posluhují, a hojně jich obdařují.

Těž na *velký pátek* konaly se služby Boží záhy ráno, a sice tentokráte na hoře Kalvárii. U oltáře, vzdělaného na místě, kdež Spasitel světa před devatenácti věky toho samého dne na kříž přibit byl, konal sám patriarcha ony posvátné obřady, které se o velkém pátku v každém kostele katolickém vykonávají. Jsou-li obřady tyto všude smutné a dojmavé, jsou v Jerusalemě a na Kalvárii dvojnásobně. Zvlášť nemožno zdržeti se pláče, když při čtení pašijí kněz jeden odebere se na místo, kdež Pán Ježíš umřel, a tam zdlouhavým, chvějícím se hlasem zapěje: „*A nakloniv Ježíš hlavu, vypustil duši.*“ I pocta, činěná sv.

kříži, nezapomenutelný dojem na všechny nás způsobila. Patriarcha, jeho assistenti, všickni kněží i lid, konsulové Evropejských mocností, a posléze my pouťníci, — všickni poklekli jsme před křížem na Golgotě vyzdviženým, s myslí nábožnou a se slzami v očích líbající ho.

Po skončených službách Božích šli jsme poprvé onou cestou bolestnou, po které Spasitel náš Ježíš Kristus z domu Pilátova, obtížen křížem, na horu Kalvárii se ubíral, a konali její pobožnost. Zde, dítky milé, dávejte obzvláštně pozor, a vštipte sobě popis míst, mukami a smrtí Páně zasvěcených, hluboce v paměť, abyste, konajíce kdekoliv pobožnost křížové cesty, tím větší vroucností rozníceny byly.

Vejde-li pouťník do sv. města Štěpánskou branou, jest mu jíti uzounkou ulicí, na jejížto levé straně veliké stavení stojí, nyní Tureckému vojsku za kasárnu sloužící. Zde stál druhdy palác Pilátův, či tak zvané *prætorium*. A tu jest *první štace křížové cesty*. Zde byl totiž Pilát Ježíše nepřátelům k ukřižování vydal, ač ho byl dříve za nevinného vyhlásil, a na důkaz, že nechce míti viny v usmrcení jeho, před veškerým lidem ruce sobě umyl. Sv. Matouš takto se o tom zmiňuje: „A vida Pilát, že by nic neprospěl, ale že by větší rozbroj byl, vzal vodu, umyl ruce před lidem, řka: Nevinen jsem já krví spravedlivého tohoto; vy vizte. A odpovídaje všecken lid řekl: Krev jeho na nás i na naše syny. Tedy propustil jim Barabáše; Ježíše pak zbičovaného vydal jim, aby byl ukřižován.“

Od kasárny zmíněné ubírá se pouťník ulicí dále, až asi v její polovici přijde nyní ku klášteru dcer Sionských. Z horního poschodí tohoto kláštera klene

se oblouk přes ulici na dům protější. Nazývá se oblouk: *Ecce homo!* (Ejhle člověk), poněvadž na téměř místě Pilát Krista zbičovaného a utrýzněného lidu Jerusalemskému s oněmi slovy ukázal. Pod tímto obloukem jest druhé zastavení křížové cesty, totiž ono místo, kde Kristu těžký kříž vložen na ramena. Sv. Jan o tom píše: „I pojali Ježíše a vyvedli. A nesa sobě kříž, vyšel na to místo, kteréž slove popravné, a židovsky Golgota.“ Ó jak bolestně rozrývají takovéto upomínky srdce věřícího pouťníka! „Tu tedy jsou ona místa, kde věčný Syn nebeského Otce nespravedlivě, i za tebe, byl odsouzen, a kde kříž těžký na bolavá ztrýzněná ramena byl mu vložen“, tak se slzami v očích pravil jsem sám k sobě, „a ty to tak těžce neseš, když tě někdo křivě posuzuje; tobě nešení i nejmenšího kříže tak velmi se protivuje!“

Na konci téže ulice, právě naproti pouťnickému domu Rakouskému, stojí staré stavení, vypadající jako nějaká kaple. Před ním leží dva červené mramorové sloupy, a ty tvoří *třetí zastavení* křížové cesty, anytž nalézají se na místě, kdež Kristus poprvé klesl pod břemenem kříže. Asi 40 kroků v levo stojí skutečná kaple, patřící nyní katolickým Arménům, a ta jest na místě *čtvrtého zastavení*; tam totiž, kde Maria plna bolesti s trpícím Synem svým se potkala. Čí slovo jest s to, aby povědělo, co trpěl Pán při bolestném pádu svém, a co matka při setkání-se se Synem, jejíž tak nevýslovně milovala, a nyní tak nesmírně ztrýzněného, na smrt vedeného, potkala! Srdce kamenné mítí by musel, kdož by při takovýchto upomínkách slzami se nerozplýval.

Dvacet čtyry kroky od zastavení čtvrtého přijde se k nové ulici, anaž valně postupuje do výše. Na

rohu této ulice přinutili židé Šimona z Cyrene, aby pomohl Kristu kříž nésti; vidělit zajisté, že zemdlením nemůže dále, a žeby na cestě jim zemřel. „A přinutili nějakého tudy jdoucího Šimona Cyrenského, přicházejícího ze vsi, otce Alexandra a Rufa, aby nesl kříž jeho“; tak dí o tom sv. Marek. — Jak šťasten byl tento Šimon, že mohl Kristu Ježíši pomoci kříž nésti! A takového štěstí dostane se i vám, milé dívky, rády-li a trpělivě poneseť utrpení a bolesti, Bohem v životě na vás seslané. Pozůstatek sloupu ve zdi naznačuje *tuto pátou štaci*.

Kráčí-li pouťník toutéž ulicí o sto kroků dále, přijde ku stavení, stojícímu na levé straně, kteréž malým zděným výstupkem, na nějž několik schodů vede, od jiných domů se rozeznává. Na tomto místě jest *zastavení šesté*; nebo zde stál druhdy dům zbožné Veroniky, anaž, útrpností a láskou hnuta, rouchem utřela tvář Páně, když zemdlený na Kalvárii k smrti veden byl. Které z vás, dívky rozmilé, nechtělo by tu samou aneb podobnou útrpnost a lásku prokázati trpícímu Spasiteli? A to učiní tehdaž, když jsouc milosrdné, rádo pomahati bude trpícím a nuzným. Vždyť praví Pán Ježíš: „Cokoliv učiníte jednomu z bratří mých nejmenších, to jste mně učinili.“

O osmdesáte kroků dále přijde pouťník k dosti širokému klenutí. Zde stála druhdy tak zvaná soudní brána, kteroužto starý Jerusaleým na straně západní tou měrou byl uzavřen, že štace následující již za městem se nalézaly. Zde částí sloupu naznačeno jest *sedmé zastavení*, či druhý pád Kristův.

Od bývalé brány soudní směrem ku klášteru sv. Salvátora vede nová ulice, v níž ve vzdálenosti asi 30 krokův od sedmé *osmá štace* se nalézá. Zde

setkal se Ježíš s plačícími ženami Jerusalemskými, i napomínal jich, aby plakaly nad sebou a dítkami svými; poněvadž jich a jejich dítek hříchy jeho bolesti a smrt způsobily. Sv. Lukáš děj tento následujícími slovy popisuje: „Šel pak za Ježíšem veliký zástup lidu i žen, kteréžto plakaly a kvílely ho. A obrátiv se k nim Ježíš, řekl: Dcery Jerusalemské, neplačtež nade mnou, ale plačte samy nad sebou a nad syny svými! Nebo jestliže toto na zeleném dřevě se děje, což bude na suchém?“ Rozjímaje věřící poutník na místě tomto množství hříchů svých, trestů Božích se leká; nebo jestliže Kristus nevinný tak mnoho trpěl, což teprvé my vinníci! —

Od osmé ku *deváté* štaci nelze nyní pro vystavené tam domy přímo se dostat; poutník musí tedy vrátiti se k bývalé bráně soudní a odtud špinavou ulicí bráti se k Abyssinskému klášteru. Zde naznačuje tlustý sloup *deváté zastavení* co místo třetího pádu Kristova. Při tomto zastavení rozjímá s bolestným srdcem poutník, že vrtkavost naše v dobrých předsevzetích a zatvrzelost v hříších příčinou byly, že Spasitel milý tolikráte pod křížem klesal.

Ostatních pět štací, a sice kde Kristus ze šatů byl svlečen, na kříž přibit a s křížem pozdvižen, dále kde po snětí s kříže bolestiplné matce v klín byl položen a pak pohřben — nalézá se nyní vesměs, jak již praveno a popsáno, v chrámě Božího hrobu.

Nyní jen ještě podotýkám, že poutnická společnost naše první odvážíla se konati pobožnost křížové cesty v Jerusalemě společně a veřejně. Při každém zastavení obnažili jsme hlavy, padli na kolena, ano i na hlas jsme se modlili. Praveno nám, že něco takového zuřivost Židů a Turků ještě před nedávnem

nebyla by připustila; nám však neučinil nikdo ani toho nejmenšího. Mnozí z okolojdoucích ovšem pozastavovali se, mrzutě na nás hledíce; než že jsme my toho si nevšíмали, nechali nás na pokoji.

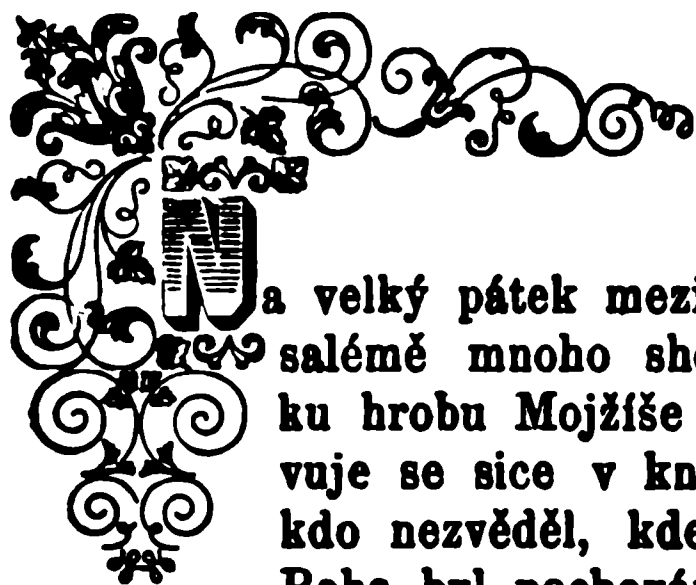
A tak pro dnes již dosti; desátá hodina dávno odbila, a tedyť svrchovaný čas, abyste na odpočinutí se odebraly. Položte se dnes s rozjímáním o mukách Páně, což bude zajisté ukolébavkou k nejkrásnějšímu usnutí.

Lidunka. Ano, strýčinku! Toliko jedinou otázku ještě mi dovol. Z tvého vypravování soudím, že v Jerusalémě štace křížové cesty nejsou tak jako u nás zvláštními obrazy aneb kapličkami naznačeny.

Strýc. Ano, dobře soudíš; nelzeť tam takové obrazy a kapličky postavit, aniť by je zůřiví Židé a Turci zneuctili. — A nyní spěte s Bohem!

V e č e r š e s t ý .

(Svatý týden v Jerusalémě. Pokračování.)

Ua velký pátek mezi polednem bylo v Jerusalémě mnoho shonu. Turci šli na pouť ku hrobu Mojžíše na hoře Nebo. Vypravuje se sice v knihách sv. písma, že nikdo nezvěděl, kde muž Boží, Mojžíš, od Boha byl pochován; než Turci mají za to,

že jeden z kněží jejich přec hrob ten našel; a proto každého roku třikráte k němu putují.

Již před dvanáctou hodinou bylo se u brány Štěpánské mnoho tisíc lidí shromáždilo, dychtivých, průvod ten viděti. My, chtějíce takéž neobyčejné divadlo toto spatřiti, poobědvali jsme rychle i kvapili do údolí Josafat, kdež jsme se na střechu hrobu Rodičky Boží postavili, odkudž i průvod i veliký dav diváků nejlépe bylo lze přehlednouti.

Napřed jela na koních dosti dlouhá řada jezdců, tak zvaných Baši-Bošuků, kteří v skutku po cikánsku vyhlíželi. Šat jejich byl jakýsi druh haleny, na hlavě měli pestrý šátek provazem upevněný, a zbraň jejich byla dlouhé kopí, ručnice aneb několik pistolí. Za těmito jezdci bralo se mnoho trubačův a bubeníkův, kteří tak řečenou tureckou, ač prabídnou, hudbu provozovali. Po nich následoval vojenský paša či generál s velikým množstvím vojska pěšího, a pak turecké kněžstvo, jemuž se mnoho praporů zelených, červených i bílých přednášelo. Po kněžstvu přišlo opět jedno oddělení cikánských Baši-Bošuků; pak oddíl pěšího vojska s prápory a bubeníky, a konečně lid poutnický. —

Co se týče kněží tureckých, ti měli na hlavách žluté čepice, jež docela obráceným květinovým hrncům se podobaly, a zpívali hlasitě. Že však zpěv jejich jaksi z nosu vycházel, a, provázen jsa strašným bubnováním a cinkáním, ustavičnému hřímání se podobal, nechtěl se nám nikterak líbiti. Kde jsou krásný zpěv a hudba česká? povzdychnul jsem sobě. Mimo nehezský zpěv kněží nebylo nikde a nikoho viděti, že by byl zpíval aneb něco nahlas se modlil.

Více ještě než podivné processí toto zajímaly

nás cizince nesmírné zástupy divákův, nejvíce žen a

**dítěk, po vedlejších stráních a návrších rozložených,
a z veliké části od hlavy až do paty bílým rouchem**

přioděných. Připadaly nám zdaleka věru jako veliká hejna husí, a to tím spíše, poněvadž neustále štěbetaly, divným pokřikem průvod ten provázejíce. —

Sotvy že turecký ten průvod byl zašel, pospíchali jsme ihned do chrámu Božího hrobu, chtějíce zde nad obyčej památný a svatý předmět spatřiti, který toliko jednou do roka a sice na velký pátek odpoledne ukazován bývá. *Jestliž to část onoho sloupu, k němuž nejsvětější Spasitel při bičování svém byl přivázán.* Sloup tento nalézá se v kapli Marie Panny u Božího hrobu za silnou mříží, anaž — jak řečeno — toliko o velkém pátku na hodinu se otevírá. S uctivostí prevelikou blížil jsem se uprostřed četného zástupu ku památnému sloupu tomuto, a se slzami v očích líbal jsem ho, připomínaje si hrůzoplý děj bičování.

Lidunka. Dle toho, co nám ve škole vypravováno, muselo to bičování cosi přehrozného býti. Ubohý, jehož bičovali, byl nejprvé obnažen, na to ku sloupu přivázán, a řemeny aneb provazy mrskán. By pak tyto tím větší bolest způsobily, byly na koncích ostrými železnými bodáky opatřeny. Napřed bičovali záda, pak boky a posléze i přední část těla, a to až do krve. U Krista Pána ale neměli i na tom dosti, nýbrž zbičovanému ještě se posmívali. Že se králem býti pravil, přiodili ho, poněvadž se králové tehdáž v šarlat oblačeli, jakýmsi červeným pláštěm, a spleťše korunu z trní, vstavili na hlavu jeho, a místo žezla dali třtinu v pravou ruku jeho; potom jeden po druhém klekajíce s posměchem říkali: „Zdráv buď, králi židovský!“ Pak plvali na něj, dávali mu políčky, brali zase třtinu z ruky jeho, a bili ho ní v hlavu, aby trní ještě hloub do čela a spáneků se vtisklo.

Strýc. Ano, milé dítě, tak tomu jest; a přehrozná muka tato trpěl předobrá Spasitel i za mne a za vás. A tudíž jak bych byl neměl přehořké slze plakati, vida onen sloup památný, jenž svědkem byl Kristova mučení? —

Na večer velkého pátku byli jsme přítomni zvláštní, zřídka kdy vídané slavnosti. Když totiž o šesté hodině večerní žalné hodinky byly se skončily, bylo asi hodinu odpočinutí, načež o hodině sedmé započal slavný průvod ku posvátným místům ve chrámu Božího hrobu, spojený s kázáními v sedmi rozličných řečech. Překrásný a znamenitý průvod tento od obyčejného, každodenního, (jenž již dříve byl popsán,) tím se lišil, že ho vedl sám patriarcha, provázen četnou assistencí a velikým zástupem věřících, domácích i ze všech končin světa sem příšlých, jakož i že nezpívaly se obyčejné hymny, abřž žalm 50., (smiluj se nade mnou, ó Bože, dle velikého milosrdenství svého), a onen tklivý žalozpěv: „Stála matka litující.“ Mimo to při prvním zastavení v kapli Rodičky Boží bylo kázání vlaské; při druhém, kde o Kristovo roucho los metán, kázání novořecké, při třetím zase polské; kde Spasitel na kříž přibit, německé; pod křížem francouzské; u kamene pomazání arabské, a posléze u hrobu Božího španělské. Vida ty tisíce poutníků ze všcch národů a zemí zde shromážděné, a slyše ty kazatele v rozličných jazycích k nim mluvící, bezděky vzpomenul jsem si na slova písma: „Byli pak v Jerusalemě přebývající muži nábožní ze všelikého národu, kterýž pod nebem jest, a divili se řkouce: „Kterak jsme slyšeli jedenkaždý jazyk svůj, v kterémž jsme se zrodili?“ — Bylo již ku jedenácté hodině v noci, když překrásná slavnost tato se

byla skončila, a my do domu poutnického byli se vrátili.

Dne 4. dubna byla *bílá sobota*. Na tento den započaly služby Boží opět záhy, — o šesté hodině ranní. Nejprvé světil nejdůst. patriarcha nový oheň, pak křestní vodu, a posléze sloužil před kaplí hrobu Božího slavnou mši sv., vše nejinak, než jak se i u nás na bílou sobotu stává.

Vrátivše se po vykonaných službách Božích z chrámu, použili jsme prázdného času k tomu, bychom mešity turecké: *Omárovu a el Aksa* navštívili, jakož i palác Davidův a jiné památnosti Jerusalemské, jichž nám posud viděti nebylo, prohlédli. Avšak dříve nežli vám, dítky milé, něco o naší návštěvě mešit tureckých vypravovati budu, bude dobře, když poví vám Vojtíšek, co byl ve škole o Mohamedovi, zakladateli náboženství tureckého či mohamedánského, slyšel.

Vojtíšek. Mohamed či Muhamed narodil se okolo r. 570. v městě Mekka v Arábii. Otec jeho sloul Abdallah a matka Amina. Mladý Mohamed, ztrativ záhy rodičův, byl od děda a pak strýce svého vychován. Z mládí oddal se kupectví, a konal za příčinou obchodu mnohé cesty do Syrie a jižné Arábie, kdež křesťanství a židovství poznal, z nichž později, s pohanskými náhledy je spojiv, novou — mohamedánskou víru upravil. Uslyšev, že proroci byli velicí mužové a vyslancové Boží, vydával se také za proroka, jehož Bůh poslal, aby krajany své, Araby, od modloslužebnosti odvedl, a jim a lidem veškerým novou a dokonalou víru zvěstoval. Jeho učení jest toto: Není Boha leč jediného, a největším prorokem jeho jest Mohamed, jemuž se Bůh archandélem Ga-

brielem zjevil. Kdo v Boha a Mohameda věří, přijde do nebe; kteří však v ně nevěří, dostanou se do pekla, kdež věčně mučeni budou. Avšak peklo líčil, jak si je sám představoval, a jak se mu to líbilo, jakož mu i nebe nebylo tím blaženým místem, kde svatí ve společnosti andělův patří na Boha tváří v tvář, a kde požívají radostí neskonalých a nevypravitelných, nýbrž on popisoval to nebe co místo, kde člověk všechny žádosti a choutky tělesné ukojiti může. Aby nové náboženství jeho přec něco dobrého a chvalitebného mělo, schvaloval Mohamed věřícím svým, moslemíné zvaným, almužnu, lásku k bližnímu a častou modlitbu; za to ale zase dovolil jim držeti sobě více žen. Takovým způsobem utvořil, jak nám p. učitel pravil, jakousi náboženskou nestvůru; dale též — dle vyjádření jednoho básníka — ku těla lidskému hlavu koně a peří ptáka.

S počátku nalezl Mohamed jen málo přívrženců, ano on z Mekky dokonce prchnouti musel do Mediny; později ale dopuštěním Božím a pomocí četných a krvavých válek rozšířil on a nástupcové jeho bludnou tu viru netoliko v Asii, nýbrž také v Africe i Evropě. Falešný prorok tento umřel r. 632.; učení jeho však trvá až podnes, ač nyní vůči hledě ku pádu se chýlí. Moslemíné pak, zejména Turci, byli od věků úhlavními vrahy křesťanů.

První svatyně moslemínův jest Mekka, kde se prorok jejich narodil, druhá Medina, kde pochován jest, a třetí jest mešita Omarova v Jerusalemě. K těmto třem místům konávají také přívrženci Mohamedovi pouti své, a moslemín, který třikráte pouť do Mekky vykonal, sluje santon či svatý.

Strýc. Dobře máš, milý hochu! Třetí z hlav-

ních svatyn tureckých jest mešita Omarova v Jerusalemě, již jsme na bílou sobotu po našich službách Božích navštíviti se chystali. Svatyně tato jesti velikolepé a krásné stavení, a vystavěl ji Kalif Omar, druhý to nástupce Mohamedův, jenž byl Syrie, Palestiny a Jerusalema dobyl.

Přístup do této mešity každému křesťanu pod ztrátou hrdla jest zapovězen; pročez u každého vchodu do ní visí na provaze kámen na znamení, že by ihned kamenován byl, kdo by práh její překročiti se odvážil. A v skutku druhdy také nikdo z křesťanů nižádným způsobem, ani za veliké peníze, nedostal se do mešity Omarovy. Až v nejnovějším čase změnili se v tom pádu poněkud Jerusalemsští Turci, a jako již nejeden poutník před námi, byli jsme i my, celkem asi 30 osob, ku žádosti Rakouského konsula, p. Lenka z Wolfbergu, a s přivolením tureckého pašete Jerusalemského, do ní vpuštění. Stálo nás to ovšem dohromady asi 150 zl. r. č. Voleno k tomu bílé soboty, poněvadž ti nejhorlivější a nejfanatičtější moslemíné byli pryč na pouti; a i tu ještě muselo nás několik ozbrojených vojáků provázeti, bychom snad kamenování nebyli.

Prošedše nějaký turecký dům, octnuli jsme se nejprvé na velikém, travou hojně porostlém prostranství, jež Turci *el Haram* (sv. místo) nazývají. Na rovině této, která obnáší jistě šestý díl celého nynějšího Jerusalema, stál druhdy světoznámý chrám Šalomounův; nyní však hrdě se zde vypíná osmihranná mešita Omarova. Čtyry brány, každá s jiné strany světa, vedou k mramorové podlaze, a z této jde se po mramorových, pěkným sloupořadím ozdobených schodech do vlastního chrámu. Když jsme přišli

k těmto schodům, kázal nám Imam, (turecký kněz), jenž nás vedl, zouti obuv z nohou, poněvadž místo, na němž stojíme, prý svaté jest. Všickni hned poslechnuvše, zouvali boty, a brali na nohy plstěné střevíce, k tomu účelu s sebou přinešené; toliko mně, jenž jsem na něco takového zapomněl, nezbývalo nic jiného, než choditi po studené a deštěm skropené podlaze v punčochách. Směšný ten průvod, při němž každý boty v rukou si nesl, ubíral se dále k nemalé nelibosti několika tureckých mužů a žen, kteří vztekem, že svatyni jejich poškvrníme, zuby na nás cenili, ano i kamení se chápali. Než že jich bylo málo, nevšimli jsme si hrubě jejich hněvu.

Mešita Omarova zevnitř i uvnitř nádherná jest a krásná. Než vyjma dvoji řadu sloupů z různobarevného drahého mramoru s pozlacenými nádhlavky, a velikou též pozlacenou mříží obehnanou skálu není viděti v ní ničeho, zejména žádných oltářů aneb něčeho podobného, co by křesťanské služby Boží připomínalo. Onu ohromnou skálu mají pověreční Turci za onen kámen, na němž utíkající Jakob u Bethel spal, a tvrdí, že leží na místě, kdež Abraham syna svého Isáka Bohu obětovati měl. I jiné věci ještě moslemínům památné ukazoval nám švitořivý Imam, jako místa, kde prý Abraham, David, Šalomoun, archanděl Gabriel a t. d. odpočívali; než já málo jsem si jich všímal, přemítaje spíše na myslí ony věci, které se zde na hoře Moria, na místě nynější mešity Omarovy, před dávnými věky přihodily. Zde měl Abraham Isáka svého obětovati, zde vystavěl Šalomoun Hospodinu nejskvostnější chrám na světě; zde Kristus tolikráte učil, odtud v spravedlivé nevoli prodavače a kupující vyhnal, hřímaje jim do uší: „Dům můj dům

modlitby jest: vy pak učinili jste z něho peleš lotrovskou.“

Kristinka. Jak krásný jest ten příběh o obětování Isáka! Smím jej vypravovati?

Strýc. Ano smíš, milé dítě!

Krist. Hospodin, chtěje poslušnost Abrahamovu zkoušeti, pravil jedné noci k němu: „Abrahame, vezmi syna svého jednorozeného, jehož miluješ — svého Isáka, — a jdi na horu Moria, a obětuj mi ho v oběť zápalnou.“ Bez reptání vstav Abraham velmi ráno, nasekal dříví k oběti, naložil ho na osla, a vezma s sebou dva služebníky i syna svého Isáka, putoval tam. Třetího dne přišli k hoře. I pravil Abraham k služebníkům: „Posečkejte tuto s oslem. Já a pachole toto půjdeme na horu a pomodlíme se tam.“ I vzav dříví vložil ho na Isáka; sám pak nesl v ruku oheň a meč. Tak šli pospolu ku hoře. Cestou pravil Isák: „Otče můj!“ Ale Abraham odpověděl: „Co chceš, synu můj? Isák řekl: „Eihle oheň a dříví; ale kde pak jest beránek k oběti zápalné?“ Abraham pak dí: „Bůh opatří sám oběť zápalnou, synu můj!“ Isák ještě nevěděl, že ní má sám býti. Kterak musily jeho dětinské otázky srdce otcovo zraniti! I šli oba dále. Když pak přišli na horu, vzdělal Abraham oltář, srovnal naň dříví, a svázav syna svého Isáka, položil ho na hranici dřev. Isák to nechal bez odporu s sebou činiti. I vztáhl Abraham ruku svou, a uchopiv meč, chtěl syna svého obětovati. A hle, anděl Hospodinův volal s nebe: „Abrahame, nevztahuj ruky své na pachole, aniž jemu co čiň; nyní Hospodin poznal, že se ho bojíš, a že jsi neodpustil synu svému jednorozenému pro něho. A proto skrze sebe samého přísáhal Hospodin, že požehná to-

bě, a rozmnoží potomky tvé jako hvězdy nebeské a písek mořský, a že skrze jednoho z potomků tvých budou požehnáni všickni národové země.“ — I pozdvihl Abraham oči svých, a spatřiv kozelce v trní, vzal ho, a obětoval na místě syna svého.

Ladislav. A já opět dovedu vypravovati něco o stavění a posvěcení nádherného chrámu Šalomounova, jak jsem to z úst p. katechety ve škole slyšel. — Sotvy že byl Šalomoun na trůn Israelský po otci svém Davidovi dosedl, ihned konal přípravy ku stavění chrámu, jakž mu byl umírající otec přikázal. Především vzkázal Hiramovi, králi Tyrskému: „Myslím stavěti chrám Hospodinu, Bohu svému; pročez rozkaž, ať mi služebníci tvoji nasekají cedrů na Libánu.“ Pak přikázal kamenníkům, jichž měl 80.000, aby vzali kameny veliké, a otesali je čtverohranatě. I učiněno vše, jak Šalomoun přikázal.

Čtvrtého roku panování svého počal Šalomoun stavěti chrám samý na hoře Moria v Jerusalémě, na místě, kteréž byl připravil David na humně Ornanově, a po sedmi letech dokonán jest dům se vším dílem jeho a se všemi nádobami jeho. Byla pak svatyně tato šedesáte loktů dlouhá, 20 loktů široká a 30 vysoká. I stavěna byla z kamení už hlazeného a hotového; pročez ani kladiva ani jakého jiného nástroje železného nebylo slyšeti při stavění. Všechny stěny byly cedrovým dřívím přikryty a řezbami a zlatým kvítím ozdobeny. Oltář, svícny, všecky nádoby, kadidelnice, ba i hřebové byli zlatí, i podlaha a dvéře zlatým plechem potaženy. Slovem: krásnějšího a skvostnějšího chrámu nebylo na světě. Rozdělen pak byl chrám ve *svatyni svatých*, kde stála archa umluvy pod křídly dvou cherubínů, a kam toliko nejvyšší

kněz jednou v roce vejíti směl, a ve svatyni, kdež stály dva oltáře, na nichž ostatní kněží obětovali. Před svatyní nalézal se veliký oltář, kdež oběti zvířat páliváno.

A když dokonáno všecko dílo, sešel se veškeren Israel ke králi Šalomounovi, a kněží vnesli archu umluvy do svatyně svatých. Král pak a všecko množství šlo s nimi před archou, a obětovali ovce a voly bez čísla. Levitové a zpěváci hráli na cimbály, harfy a citary, kněží troubili na trouby, a všickni pozdvihše hlasu zpívali řkouce: „Chvalte Hospodina, neboť dobrý jest, a na věky trvá milosrdenství jeho.“ Stalo se pak, když vyšli kněží ze svatyně, mlha naplnila dům Hospodinův. I dal král požehnání všemu lidu, a postaviv se před oltářem, s pozdviženými k nebi rukama konal překrásnou modlitbu, prose Boha, by všechny modlitby, které lid jeho kdykoliv v chrámu tomto konati bude, milostivě vyslyšel

A když dokonat Šalomoun modlitby, oheň spadl s nebe a strávil oběti zápalné i pokojné, a velebnost Hospodinova naplnila dům. Všickni synové Israelští viděli to, a padše na tváře své, klaněli se a chválili Boha, že dobrý jest, a na věky trvá milosrdenství jeho. Hospodin pak řekl k Šalomounovi: „Vyslyšel jsem modlitbu tvou, posvětil jsem dům tento, a vyvolil jsem ho za místo obětí. Oči mé budou otevřeny a uši pozorující na modlitbu toho, kdož by se modlil na tomto místě. Budeš-li choditi přede mnou, jako chodil David otec tvůj, utvrdím trůn království tvého. Jestliže pak se odvrátíte a opustíte přikázání má, vyplním vás ze země své, kterou jsem dal vám, a dům tento, kterého jsem posvětil jménu svému, zavrhu od tváře své, a vydám jej v přísloví všem národům.“

Strýc. Z přemýšlení o věcech tuto vypravovaných vytrhlo mne volání Imama: „Venez, venez!“ (pojdte, pojdte!). I šli jsme za ním do jiné blízké mešity „el Aksa“ nazvané. Bylatě původně chrámem křesťanským, jež vystavěl císař Justinián a nazval chrámem *obětování Panny Marie*. Dle podání církevního byla totiž Rodička Boží v mládí svém do chrámu uvedena, a tam Bohu obětována. I zůstala tam, sloužíc Bohu, až do zasnoubení svého se sv. Josefem.

Všedše do mešity el Aksa, litovali jsme velmi, že si Turci tento někdejší chrám křesťanský osvojili, a nemálo ho zohyzdili; neboť jest neobyčejně veliký, a musíval býti překrásný. Až posud dělí asi 50 mramorových překrásných sloupů, z nichž každý jest jiné barvy, čtyry ohromné lodi od sebe.

Z této poslední mešity vedl nás Imam ku bráně, anaž druhdy z údolí Josafat přímo do chrámu Šalomounova vedla. Sloula tehdáž brána krásná či zlatá. Až posud byla by krásná, by nebyli Turci klenbu její tak porouchati nechali, že skrze ni slunce svítí. Touto branou vjel Pán Ježíš na neděli květnou co král do Jerusalema. Nyní však brána tato ze strany údolí Josafatského jest zazděna, a sice proto, poněvadž Turci mají proroctví, že tudy křesťané jedenkráte do Jerusalema vejdou, moslemíny pohubí, a řádění jejich konec učiní.

Maria. Totě ta samá brána, u níž Petr a Jan chromého od narození uzdravili. Kniha skutků apoštolských vypravuje o tom následovně: „Petr a Jan vstupovali do chrámu, v hodinu modlitby deváton. A muž nějaký, jenž byl chromý ze života matky své, byl nesen, kteréhož kladli na každý den u dveří chrá-

mových, kteréž slovou *krásné*, aby prosil za almužnu těch, kteříž vcházelí do chrámu. Ten uzřev Petra a Jana, ani vcházejí do chrámu, prosil, aby dostal almužnu. I pohleděv naň Petr s Janem, řekl: Hleď na nás! A on pilně hleděl na ně, naděje se, že něco od nich dostane. Tedy řekl Petr: Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to tobě dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod! A ujav jej za ruku jeho pravou, pozdvihl ho a hned utvrzení jsou kloubové jeho i nohy. A vyskočiv stál a chodil; i vešel s nimi do chrámu, chodě a poskakuje a chvále Boha. I viděl jej všecken lid, an chodí a chválí Boha. Poznali pak ho, že jest to ten, kterýž na almužně sedával u dveří krásných chrámových, i naplnění jsou úžasem a divením nad tím, což se s ním stalo. (kap. 3, 1—10.) A když napotom Petr k shromážděnému lidu mluvil, tu mnozí z těch, kteří zázrak ten viděli a slovo Petrovo slyšeli, uvěřili; i učiněn jest počet jejich 5 000.“

Strýc. Zaplativše hojný bakšiš jak Imamovi tak i střehoucím nás tureckým vojínům, opustili jsme mešitu Omarovu, a my poutníci Rakouští odebrali jsme se na horu Sion. Zde, nedaleko Jafské brány, stojí veliká budova, podobající se staré, dosti zachovalé tvrzi, anaž *palác Davidův* slaje. Zdi tvrže této jsou pevné, baštami a věžmi opatřené, ano i několik zázravělých kanonů hlídá s věží dolů. Dovoleno nám tvrž tuto dle vůle si prohlédnouti, kteréhož povolení jsme i ponžili, vylezše až na tu nejvyšší věž, odkudž utěšená vyhlídka se nám otevřela. Náš vůdce pravil, že na místě hradu tohoto stával druhdy palác krále Davida, jakož nám i nedaleko dům Uriáše Hethejského ukazoval, jehož ten samý David usmrtiti velel,

chtěje sobě manželku jeho Betsabé přisvojiti. Tuším, že smutný příběh tento nebude vám nepovědomý. Viděti z něho, kterak i muž dle srdce Božího těžce klesnouti může, nešetří-li bedlivě slov písma řkouceho: „Kdo se domnívá, že stojí, hlediž, aby nepadl.“ (I. Kor. 10, 12.) —

Lidunka. Ano, pane strýčku! Já znám ten příběh, zní takto: „Dostoupiv David vrchole slávy své a štěstí svého, netáhl více osobně do boje, nýbrž sobě hověl. A tu přihodilo se, že vstav z lože svého po polední, procházel se po střeše domu královského. I uzřel z paláce svého ženu, anáž Betsabé sloula, a byla manželka Uriáše, jenž byl v ležení vojenském před Rabbou. Poslal pak David Joabovi list, řka v něm: „Postavte Uriášce napřed k boji, kde jest nejsilnější bitva, a opusťte ho, aby zahynul!“ I učinil tak Joab, a Uriáš umřel. Uslyšela pak manželka Uriášova, že umřel muž její a plakala ho. Když pak pominul čas smutku, poslal David, a uvedl ji do domu svého, a vzal sobě za manželku. Minul rok. I poslal Bůh, jemuž se jeduání takové nelíbilo, proroka Nathana k Davidovi, kterýž králi řekl: „Dva muži byli v městě jednom, jeden bohatý a druhý chudý. Bohatý měl ovcí a volů velmi mnoho. Chudý pak nic jiného neměl, krom jednu ovci maličkou, kterouž byl koupil a choval, a kteráž odrostla při něm, z chleba jeho jídajíc a z číše jeho pijíc a v lůnu jeho spávajíc. Když pak nějaký pocestný přišel k bohatému, líto mu bylo vzíti z ovcí a volů svých, ale vzal ovci muže chudého, a připravil pokrmu člověku, který byl přišel k němu. I rozhněvav se David náramně, řekl k Nathanovi: „Živť jest Hospodin, že hoden jest smrti muž, kterýž něco takového učinil!“

I řekl prorok k Davidovi: „Ty jsi ten muž! Manželku Uriášovu pojal jsi za manželku, jeho samého pak zabil jsi mečem Amonitův! Pročež toto praví Hospodin: Ai, já vzbudím proti tobě zlé z domu tvého; ty jsi nešlechtnost svou skrytě spáchal, já pak trestati tě budu před obličejem všeho Israele a před obličejem slunce.“ I uleknuv se David, zvolal: „Zhřešil jsem proti Hospodinu!“ A koře se před ním, činil pokání přísné, a jevil lítost hlubokou, kteroužto poslední vyjádřil v sedmeru kajících žalmů. Proto odpustil mu Bůh vinu jeho i trest věčný; nicméně však stíhal ho mnohými pokutami časnými, nejvíce pak vzpourou syna jeho Absolona.“

Strýc. Vyšedše z hradu Davida krále, obrátili jsme se na východ, a navštívili klášter Syrův, jenž vystavěn jest na místě, kde druhdy stával dům Marie, matky sv. Marka evangelisty. V domě tomto shromáždžovali se často apoštolové a učenníci Páně; sem přišel v noci i sv. Petr, byv od anděla z vězení vysvobozen. Vojtíšku, čti, co kniha skutků apoštolských (12, 1—17) o tom vypravuje.

Vojt. (čte): „Téhož pak času vztáhl Herodes král ruce, aby sužoval některé z církve. I zabil Jakoba, bratra Janova, mečem. Vida pak, že se to líbilo židům, umínil jíti i Petra. A byli dnové přesnic. Kteréhož jav, vsadil do žaláře, vydav jej čtyřem čtverníkům vojáků k ostřihání, chtěje po velikonoci vyvésti jej lidu (veřejně na smrt). A Petr zajisté ostřihán byl v žaláři. Modlitba pak dala se bez přestání od církve k Bohu za něj. A když ho měl Herodes vyvésti, té noci spal Petr mezi dvěma vojáky, svázán jsa dvěma řetězy, a strážní přede dveřmi ostřihali žaláře. A ai anděl Páně postavil se, a svě-

tlo se zastkvělo v příbytku, a udeřiv Petra v bok, zbudil ho, řka: „Vstaň rychle!“ A spadli řetězové z rukou jeho. I řekl k němu anděl: „Opaš se, a podvaž obuv svou.“ A on učinil tak. I řekl jemu: „Oděj se pláštěm svým, a pojď za mnou.“ I vyšed, šel za ním, a nevěděl, že pravda jest, co se dalo skrze anděla, ale domníval se, žeby vidění viděl. A prošedše skrze první i druhou stráž, přišli k bráně železné, kteráž vede do města, a ta se jim sama otevřela. A vyšedše přešli ulici jednu a hned odešel od něho anděl. A Petr přišed sám k sobě řekl: „Nyní vím v pravdě, že poslal Pán anděla svého, a vytrhl mne z ruky Herodesovy a ze všeho očekávání lidu židovského. A rozvažuje to, přišel k domu Marie, matky Jana, kterýž měl příjmi Marek, kdež se byli mnozí shromáždili a modlili se. A když on tloukl na dvěře, vyšla děvečka, jmenem Rode, aby poslechla. A jakž poznala hlas Petrův, pro radost neotevřela dveří, ale vběhši zvěštovala, že Petr stojí u dveří. Ale oni jí řekli: Blázníš. Ona pak tvrdila, že tak jest. Tedy oni jí řekli: Jeho anděl jest to. Ale Petr trval tluka. Když pak otevřeli, uzřeli jej a užasli se. A pokynuv jim rukou, aby mlčeli, vypravoval, kterak jej Pán vyvedl ze žaláře, a řekl: Povězte to Jakobovi i bratřím. A vyšed, odešel na jiné místo.“

Strýc. Mezi poutníky Jerusalemskými panuje obyčej, že každý za pobytu svého ve sv. městě aspoň jednou noc stráví v kostele, drže tak zvanou *stráž u Božího hrobu*. I my s největší ochotou chvály hodnému zvyku tomuto jsme se podvolili, a sice v oné v pravdě veliké noci z bílé soboty na Boží heč velikonoční, již nebeský Spasitel z mrtvých vstáním svým

posvětil. Volili jsme noc tuto již za tou příčinou, bychom my kněží záhy ráno mši sv. u Božího hrobu sloužiti mohli.

Již před čtvrtou hodinou s poledne pospíchali jsme tedy do chrámu Božího hrobu, chtějíce zde opět účast míti ve slavném průvodu, po sv. místech konaném. Po skončeném průvodu o šesté hodině večerní vedli nás dobří Františkáni do svého malého, ku chrámu hrobu Božího přistaveného klášteríka, kdež večerí skrovnou nás častovali. Zde měli jsme příležitost poznati, jakých obětí velikých zbožní mužové tito Bohu a dobré věci přinášejí. Nejenom že klášter tento má polohu studenou, vlhkou a nezdravou, poněvadž jest pod tureckými stájemí vystavěn, on nemá i jiného východu, leč chrámem hrobu Božího samým. Že ale tento mimo jisté slavnostné dny Turci celý čas neotvírají, nepřijdou dobří ti otcové mnoho neděl ani na čerstvé povětrí. Mimo to ve dne i v noci nemají pokoje, konajíce takměř neustále služby Boží a svá zvláštní modlení; také strava jejich jest převelmi chatrna, zejména celý čtyřidcetidenní půst, — od popeleční středy až do Božího hodu velikonočního, — nepožívají žádného masa. Ano praveno nám, že do jejich večerádla, které se právě pod konírnou tureckého generála nalézá, často všeliký neřád dolů teče, kteroužto nehodu nijak jinak, leč několika dukáty, odstraniti možno. A přec přinášejí zbožní ti mužové tak veliké oběti s největší ochotností, a žádný před čtvrt rokem, — vyjma těžkou nemoc — nezdravý klášter ten neopouští, ano jsou příklady, že jednotlivci i mnohá léta dobrovolně tam setrvali.

Vrátivše se po večerí opět do kostela, přetěšené divadlo jsme spatřili. Kapli Božího hrobu osvě-

covalo tisíce lampiček barev nejrozmanitějších. Vídá : toto ohnivé moře, na počest v hrobě ležícího Spasitele utvořené, tázal jsem se bezděky, kdo tak veliký náklad vede? Řečeno mi, že mniši Františkáni z obětí, které jim katolíci z rozličných zemí Evropejských posílají. I u nás v Čechách koná se o velkém témdnu sbírka pro ty ctihodné mnichy Jerusalemské, a já doufám, milé dítky, že každé z vás nyní tím ochotněji nějakou maličkostí ku sbírce této přispěje, čím lépe víte, jakých obětí mužové tito sami přinášejí, a k čemu a jak svědomitě obětí našich používají.

Okolo hodiny osmé položili jsme se na chvíli. Než již o 11. bylo nám vstávati, anýť ještě před půlnocí započaly slavné jitřní hodinky. Jež jsme spolu s mnichy Františkány konati byli si předevezali. A byť i někdo byl spáti chtěl, spáti by mu bylo nedalo strašné tlučení řeckých rozkolníků na kovové plochy, jímž tito v nedostatku zvonů znamení do kostela dávají. Po skončených hodinkách modlili jsme se dlouho před nejsvětější Svátostí v kapli Rodičky Boží, načež každý odebral se v kostele, kam chtěl.

Já zašel jsem si na horu Kalvárii, a kleče v tichu nočním sám jediný pod křížem, na tomto místě velesvatém a krví Boha člověka skropeném, dlouho jsem rozjímal a se modlil. Mezi tím přišla hodina čtvrtá, kdež bylo se mi chystati ku slavení mše sv. v hrobě Božím. Onu chvíli, strávenou v noci na Kalvárii, jakož i onu, kdež přáno mi v kapli hrobu Božího, tedy na tom samém místě, *kde*, a v tu samou dobu a na ten samý den, *kdy* Spasitel můj z mrtvých vstal, oběť nového zákona slaviti, počítám k nejradostnějším a nej památnějším v celém mém živobytí. I zamysliv se v duchu a napořád v dávné ty věky,

co věčný Syn věčného Otce tam na kříži za spásu světa pněl, a zde co vítěz nad smrtí a ďáblem z mrtvých vstal, klaněl jsem se mu v nejhlubší pokoře, prosil za odpuštění četných provinění svých, a konal vroucné modlitby za papeže a církev, za vlast a národ můj, jakož i za všechny, kdož srdci mému milí a drazí jsou, a s nimiž jsem se kdykoliv v životě setkal. Potoky slzí bolných i radostných kanuly mi po tvářích, a hodina mýjela za hodinou jako křafounká okamžení. Co tehdež pocítilo srdce moje, na to do nejdelší smrti nezapomenu.

Sotvy že jsme my čtyři kněží z poutnické společnosti Rakouské mše sv. byli skončili, počala ihned velikonoční slavnost katolíků Jerusalemských. Nejdůstojnější patriarcha s četnou assistencí sloužil slavnou mši sv. u oltáře, jako obyčejně před kaplí Božího hrobu upraveného, načež konal se průvod kol Božího hrobu a ku kamenu pomazání. Průvod tento zastavil se čtyrykrát, a pokaždé čteno významuplné evangelium, a sice při prvním zastavení z 28. kapitoly sv. Matouše verš 1—10; při druhém z 16. kap. sv. Marka v. 1—13; při třetím prvních 31 veršů ze 24. kap. sv. Lukáše; a posléze při čtvrtém zastavení 20. kapitola z evangelium sv. Jana. Vojtíšek a Lidonka dobře udělají, když nám ještě před spaním tato evangelia vyhledají a střídavě přečtou.

Vojt. První zní takto: „Na skonání soboty, když již svítalo na první den po sobotě, přišla Maria Magdaléna a druhá Maria, aby pohleděly na hrob. A ai zemětřesení stalo se veliké, nebo anděl Páně sstoupil s nebe, a přistoupiv odvalil kámen a posadil se na něm. Byl pak obličej jeho jako blesk a roucho jeho jako sníh. A pro strach jeho zděsili se

strážní, a učiněni jsou jako mrtví. I promluviv anděl, řekl ženám: Nebojte se vy; neboť vím, že Ježíše, kterýž byl ukřižován, hledáte. Není ho tuto, vstalť jest zajisté, jakož byl řekl: pojdte a vizte místo, kdež byl položen Pán. A jdouce rychle, povězte učenníkům jeho, že vstal z mrtvých: a ai předchází vás do Galileje, tam jej uzříte; ai předpověděl jsem vám. I vyšly rychle z hrobu s bázní a radostí velikou, běžíce, aby (to) učenníkům zvěstovali. A hle Ježíš potkal se s nimi, řka: Zdrávy buďte! A ony přistouпивše, chopily se nohou jeho a klaněly se jemu. Tedy dí jim Ježíš: Nebojtež se! Jděte, zvěstujte bratřím svým, ať jdou do Galileje; tam mne uzří.“

Lidunka. Druhé evangelium jest toto: „A když pominula sobota, Maria Magdaléna a Maria Jakobova a Salome nakoupily vonných mastí, aby přijdouce pomazaly Ježíše. A velmi ráno první den po sobotě přišly k hrobu, ano, již slunce vzešlo. I pravily vespolek: Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových? A pohledše, uzřely kámen odvalený; byl zajisté veliký velmi. A všedše do hrobu, uzřely mládence, an sedí na pravici, oděného rouchem bílým, i ulekly se; kterýžto jim řekl: Nebojte se! Ježíše hledáte Nazaretského ukřižovaného? Vstalť jest, není ho tuto; ai místo, kdež jej byli položili! Ale jděte, povězte učenníkům jeho a Petrovi, že vás předejde do Galileje, tam jej uzříte, jakž pověděl vám. A ony vyšedše, utekly od hrobu, nebo přišel na ně strach a hrůza; a žádnému ničeho nepravily; nebo se bály. Vstav pak Ježíš z mrtvých ráno, první den po sobotě, ukázal se nejprvé Marii Magdaléně, z nížto byl vyhnal sedm zlých duchů. Ona šla a zvěstovala to těm, kteříž s ním bývali, jenžto lkali a plakali. A oni

slyševše, žeby živ a od ní viděn byl, nevěřili. Potom pak se ukázal v jiné způsobě dvěma z nich cestujícím, když šli do vsi. A ti šedše, pověděli ostatním: a ani těm nevěřili.“

Vojt. Třetí opět jest následující. „První den po sobotě velmi ráno přišly k hrobu, nesouce vonné věci, kteréž byly připravily: a našly kámen od hrobu odvalený. A všedše (do hrobu) nenalezly těla Pána Ježíše. I stalo se, když byly pro to na mysl skormouceny, ai dva muži stáli vedle nich v rouše stkvoucím. Když pak se bály a tváři k zemi schýlily, řekli jim: Co hledáte živého mezi mrtvými? Není ho tu, ale vstalť jest: rozpomeňte se, kterak mluvil vám, když byl ještě v Galileji, řka: Syn člověka musí býti vydán v ruce hříšných lidí, a býti ukřižován, a třetího dne vstáti z mrtvých. I rozpomenuly se na slova jeho: A navrátivše se od hrobu, zvěstovaly to všem těm jedenácti i jiným všechněm. Byla pak to Maria Magdaléna, a Joanna a Maria Jakobova a jiné, jež s nimi byly, kteréž to apoštolům vypravovaly. I zdála se býti slova ta před nimi jako bláznovství: a nevěřili jim. Tedy Petr vstav běžel k hrobu a schýliv se, uzřel prostěradla, ana sama leží, i odešel, divě se sám u sebe, co se to stalo. A ai, dva z nich šli toho dne do městečka, kteréž bylo vzdálí od Jerusalema honů šedesáte, jmenem Emaus. A ti rozmlouvali vespolek o těch všech věcech, kteréž se byly udály. I stalo se, když rozmlouvali a sebe se dotazovali, že i Ježíš, přiblíživ se, šel s nimi; ale oči jejich byly držány, aby ho nepoznali. I řekl k nim: Které jsou to věci, jež rozmlouváte, vespolek jdouce a jste smutni? A odpověděv jeden, kterémuž jméno Kleofáš, řekl jemu: Ty sám jsi příchodí do Jerusalema, a nepoznal jsi,

které věci staly se v něm těchto dnů? Jimžto on řekl: Které? I řekli: O Ježíšovi Nazaretském, jenž byl muž prorok mocný v skutku i v řeči, před Bohem i přede vším lidem, a kterak jej vydali nejvyšší kněží a knížata naše na odsouzení k smrti, a ukřižovali jej. My pak jsme se nadáli, že by on měl vykoupiti lid israelský: a nyní tomu všemu třetí den jest dnes, jakž se to stalo. Ale i ženy některé z našich zastrašily nás, které přede dnem byly u hrobu, a nenalezše těla jeho, přišly, pravíce, že také zjevení andělské viděly, kteréžto praví, že jest živ. I odešli někteří z našich k hrobu, a našli tak, jakž ženy pravily, ale jeho nenalezli. A on řekl k nim: Ó blázni a zpozdilí srdcem k věření všemu, co mluvili proroci! Zdaliž nemusel Kristus těch věcí trpěti a tak vejíti do slávy své? A počav od Mojžíše a všech proroků, vykládal jim všecka písma, kteráž o něm byla. I přiblížili se k městečku, do kterého šli, a on dělal se, jakoby chtěl dále jíti. I přinutili ho, řkouce: Zůstaň s námi, neb se připozdívá, a den se již nachýlil. I vešel s nimi. A stalo se, když seděl s nimi za stolem, že vzal chléb, a dobrořečil a lámal a podával jim. I otevřiny jsou oči jejich, a poznali ho; on pak zmizel od očí jejich.“

Lidunka. Čtvrté a poslední evangelium zní takto: „První pak den po sobotě, přišla ráno Maria Magdaléna k hrobu, když ještě tma bylo, a uzřela kámen od hrobu odvalený. I běžela a přišla k Šimonovi Petrovi a k jinému učenníku, jehož miloval Ježíš, i dí jim: Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kde ho položili. Tedy vyšel Petr i ten druhý učenník, a šli k hrobu. I běželi obadva spolu: a ten druhý učenník předběhl spíše Petra a přišel první k hrobu. A nachýliv se, uzřel prostěradla položená, ale nevešel.

Tedy přišel Šimon Petr, jda za ním, a vešel do hrobu; i uzřel prostěradla položená, a rouchu, kteráž byla na hlavě jeho, ne s prostěradly položenou, ale obzvláštně na jednom místě ovinutou. Potom tedy vešel tam i ten učenník, kterýž byl první přišel k hrobu, a uzřel, i uvěřil: nebo ještě neznali písma, že měl z mrtvých vstáti. I odešli učenníci zase, kdež prvé byli. Maria pak stála venku u hrobu, plačíc. A když plakala, naklonila se, a nahledla do hrobu; i uzřela dva anděly v bílém rouše, sedící, jednoho u hlavy a druhého u nohou, kdež bylo položeno tělo Ježíšovo. Ti jí řekli: Ženo, co pláčeš? Dí jim: Vzali Pána mého, a nevím, kde ho položili. To když řekla, obrátila se zpátkem a uzřela Ježíše, an stojí, ale nevěděla, žeby to byl Ježíš. Dí jí Ježíš: Ženo, co pláčeš? Koho hledáš? Ona domnívajíc se, že by to byl zahradník, řekla jemu: Pane, vzal-lis ty jej, pověz mi, kdes ho položil, a já jej vezmu. Dí jí Ježíš: Maria! Obrátivši se ona, řekla jemu: Rabboni! (což se vykládá, mistře!) Dí jí Ježíš: Nedotýkej se mne, neb jsem ještě nevstoupil k Otci svému, ale jdi k bratřím mým a pověz jim: Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu. Přišla Maria Magdaléna, zvěstujíc učenníkům: Viděla jsem Pána, a toto mi pověděl. Když pak byl večer toho dne, kterýž jest první po sobotě, a dvéře byly zavřeny, kdež byli učenníci shromážděni, pro strach před židy: přišel Ježíš, a stál v prostřed a řekl jim: Pokoj vám! A to povědév, ukázal jim ruce i bok. I zradovali se učenníci, vidouce Pána. Tedy jim opět řekl: Jako mne poslal Otec, i já posílám vás. To povědév, dechl (na ně) a řekl jim: Přijměte Ducha sv.: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíc se jim, a

kterýmž zadržíte, zadržáni jsou. Ale Tomáš, jeden ze dvanácti, kterýž slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. Tedy řekli jemu ostatní učenníci: Viděli jsme Pána. On pak řekl jim: Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů, a vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím. A po osmi dnech byli jeho učenníci opět vnitř a Tomáš s nimi. Přišel Ježíš zavřenými dveřmi a stál v prostřed, a řekl: Pokoj vám! Potom dí Tomášovi: Vlož prst svůj sem, a viz ruce mé a vztáhni ruku svou, a vpusť v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale věřící. Odpověděl Tomáš a řekl jemu: Pán můj a Bůh můj! Řekl jemu Ježíš: Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi: blahoslaveni, kteří neviděli a uvěřili.“

Strýc. Těžko mi pověditi, dítky milé, jaký dojem veliký působí čtení těchto překrásných evangelií na témž místě, kdež Pán Ježíš z mrtvých vstal, a kde se věci v nich vypravované udály. Přál jsem sobě, aby všickni pochybovači a nevěrcové přítomni byli, a jsem jist, žeby i oni zajisté uvěřili, ač mají-li jen drobet dobré vůle. Mezi čtením evangelií střídaly se překrásné zpěvy, a celá slavnost skončila se s „Te Deum laudamus“. Krásný průvod tento zastupuje v Jerusalemě slavnost vzkříšení Páně, anaž u nás o bílé sobotě na večer se konává, již však katolíci sv. města neznají.

Po službách Božích na veliký den vzkříšení Páně vrátili jsme se do poutnického domu, kdež odpočínuvše sobě, činili jsme přípravy ku cestě své po sv. zemi, o níž budoucně vypravováno bude. Zatím s Bohem!

Konec prvního dílku.

Zprávy o Dědictví M.

Rok 1867. pocítil smutných následků nešťastného roku 1866. Tehdáž nepřistoupil ani jediný spoluzakladatel nový, anóbrž vytržení jsou z koruny našich vznešených dobrodinců: Jeho Jasnost *Vincenc Karel kníže z Auerspergu*, a Kalenský osobní děkan *Frant. Kaplan*. Dejž jim Bůh lehké odpočinutí a odměnu věčnou! —

Počet pp. opatrovníkův rozmnožil se na 234 a řádných údvův do dne 4. list. 1867 na 23.700; odběratelův knéh čítáme 320. Všichni účastníci převyšují tedy číslo 24.000.

Novými opatrovníky stali se: Tit. pp.: p. *Josef Lhotský*, učitel na c. kr. vzorní hl. škole v Olomouci; p. *Ant. Chaloupecký*, učitel v Hoříně; p. *Frant. Paták*, kaplan v Tuklatech; p. *Josef Simonides*, učitel v Třebíči Podklášteří.

Oudové Dědictví Maličkých.

Pokračování k číslu 10. a skončení zápisu do 4. listopadu 1867. Pořádáno týmž způsobem, jako dosavad. Němečtí údové nejsou zde jmenováni.

A. Čechy.

Meroun. Em. Wiesenberger, Kar. Stodolova. — **Bělá** (u Bohdanče). Nadací p. Stradiota na odměny pro školní dítky. — **Bohdaneč.** Nadací p. Stradiota pro školu Živnickou. — **Bojanov.** Farní škola. — **Boleslav Mladá.** Ma. Jandova, K. Blažej. — **Boleslav Stará.** Alžb. Hoschkova, Aa. Pelztova, Jos. Kořínková, Aa. Neumannova, Jos. Králík, Jos. Veselý. — **Boskov.** Frt. Hyrek. — **Bošilec.** Fr. Vařeš, Jan Pavlečka. — **Brandejs nad Labem.** Ant. Králík (†). —

Břístev. Ant. Krejčík, Václ. Kalina. — *Budyně.* K. Benešova, Ma. Mayerova. — *Bukovno.* Václ. Dlouhý, Alžb. Voborníková.

Čečelice. Ma. Kostronnova. — *Černíkovic.* Frt. Netík.

Dnešice. Pav. Sýkora. — *Dobříš.* K. Kalabza. — *Domažlice.* Ma. Florianova, Ma. Russova, Jos. Karban, Mil. Klímová, Zus. Randova, Frt. Schnabl, Ma. Hirschauova, Ant. Neugebauer, An. Vrzalova, Ma. A. Martinkova, Ant. Forst, Václ. Ebenstreit, Jak. Kupilík, K. Jicha, Kar. Královcová, Ma. Mlezivová. — *Dub Český.* Kam. Havlina, Fl. Valeš.

Modkovic. Jos. Norb. Dědek. — *Hory Ratibořické.* Ad. Kojdlova, Ma. Salátová, Vojt. Příbyl, Alžb. Slabých. — *Hořice,* Bedř. Linhart. — *Hořín.* Anna Berta, a Františka de Paula, princezny z Lobkoviců, Alfr. Vokurka. — *Hoříněves.* Ferd. Tachovský. — *Hosín.* Mat. Fíkota, Kat. Ondokova, Hel. Lepších, Ver. Fenclova, Roz. Blažkova. — *Hradec Králové.* Bohum. Šantrůčková. — *Hradec Nový.* Huškovo nadací na odměny, V. Brodský, El. Vejvodova, Frant. Mach, Frt. Klapková. — *Hrádek Nový.* Jos. Kubeček, Vít Fišer. — *Husinec.* Ma. Kukačková.

Ohleby. Ma. Špičáková. — *Choltice.* Nadací p. Stradiota na odměny pro školy v Cholticích a v Klenovce. — *Chorušice.* V. Dvořák, Jos. Hanek. — *Chrudim.* Škola ve Vorli, K. Jirů, Jos. Koblasa. — *Chržín.* Frt. Slabý, Václ. Hausmann.

Jablonec. Jos. Kobr, Ros. Šimůnkova, Jos. Vrána, Aa. Poláková, Am. Zuzánková, Jos. Brož, Ma. Vrkoslavova. *Sv. Jan pod skalou.* Kat. Košáková, Bož. Brejchova (†). — *Ječovice.* Jul. Samuelova, Aa. Prokopova. — *Jeníkov Golčův.* Berta Hofmanova. — *Jestbořice.* Matěj Marek. — *So. Jiří.* Jos. Bis.

Kamenice nad Lipou. Ant. Wildmannova. — *Kamenice Trhová.* Ant. Joskova. — *Kladruby.* Nadací p. Stradiota na odměny pro školu Kladrubskou, a nadací obce Semínské pro školu místní. — *Kosova Hora.* J. Němec, Ma. Brejšková, Ma. Bezkočková, Aa. Tůmova, Frt. Janda, J. Kareš, Ant. Dumský, J. Chlasták, K. Čapek. — *Kostelec na Labi.* Jan

Suldovský. — **Kounice.** Farní škola. — **Krdená Hora** (u Ném. Brodu). Ma. Endrlova, Aa. Švecova, Frt. Pecen, Frt. Adamec, Frt. Fikarova, Jos. Rathouz.

Lány na Dálku. Nadací p. Stradiota na odměny pro školní dívky Bezděkovské. — **Lastibořice.** Lud. Grein, Jos. Lauryn. — **Libčany.** Jos. Vosyka. — **Licibořice.** Ma. Šýkorova, Ma. Pilařova. — **Lidice.** Al. Rosenburgova, Ant. Rákos, Václ. Šiktanc, Otto Dvořák, V. Trojan. — **Lipoltice.** Nadací p. Stradiota na odměny pro školní dívky. — **Litomyšle.** Aa. Dvořáková. — **Lnáře.** Vil. Pobuda. — **Lukavice** (u Přeštice). Vinc. Pfister, Th. Bayer, Václ. Mašek.

Maková. Frt. Černý. — **Melličany.** Fil. škola v Králíkách. — **Milevsko.** Jul. Strnadova. — **Minica.** Farní škola. **Mukařov** (u Mnich. Hradiště). Jos. Vencel, Frt. Rejzek.

Náchod. Ed. Fr. Fibír. — **Nechanice.** Fr. Škáva, Ma. Rannůvková, Ant. Kovanda. — **Nechvalice.** Ant. Dvořák, Kat. Michálková, Ant. Pšenička. — **Němčice.** Jos. Novák. — **Nové Město n. M.** Theodor Böhm.

Ohnišťany. Farní škola. — **Olešnice Dolní.** Aa. Schindlerova. — **Opočen.** Jos. Holanec, K. Krouský, Jos. Šolc, Jos. Fiala, K. Bergauer.

Paka Nová. Ed. Franc, K. Radimský. — **Pecka.** Vil. Baumelt. — **Petrovice** (u Vlašimi). Knihovna farní školy. — **Pchery.** Frt. Landa. — **Plaňany.** Barb. Uhrova. — **Police** (u Náchoda). Frt. Kaufmann. — **Polička.** Aa. Faimannova. **Polná.** Hlavní škola, Frt. Turecký. — **Popovice** (u Benešova). Jan Straka. — **Potěchy.** Aa. Veselých. — **Praha.** Rod p. dra. Frant. Marterera, Jul. Krejzova. — **Předměřice** (u Benátek). Em. Ehrlich. — **Přelouč.** Nadací p. Stradiota na odměny pro školu Přeloučskou, Jankovickou a Vejrovskou. — **Přepychy.** Boh. Bašek. — **Přeštice.** Ma. Kundrátova, Fil. Pinterova, Ma. Naxerova, Kat. Velkoborských, Bož. Loubova.

Roudnice. K. Švertásek, J. Havránek, Lud. Dušek, Rosa Liessnerova, V. Mikš.

Selčany. Cyr. Šourek. — **Slané.** Ot. Štastný, Fr. Wittmayer. — **Sloupnice.** Hel. Malochova. — **Solopisky.** Josef Vojtěch. — **Soutice.** Al. Zahn, Al. Vorlíček. — **Střížov.** Ma.

Štědrých. — *Sudoměřice*. Ant. Kocourek. — *Sušice*. Ma. Karlova, Jos. Seidl a Johanna. — *Svinčany*. Nadací p. Stradiota na odměny pro školu Štojickou a Svinčanskou. — *Švojanov*. Frtška. a Anna Hromádkova, Ad. Leinweber.

Štěpanice. Josef Korda.

Tachlovice. Knihovna farní školy, Ma. Markova, Ant. Tůma, Bedř. Habětín, Aa. Nejedlých. — *Těchonín*. Anežka Vaníčková. — *Trstěnice*. Frant. Kmošek. — *Trutnov*. Klára Weidischova. — *Třebechovice*. Karel Škareda, Václ. Horák. — *Třebová Česká*. Aa. Pirklova, Frt. Pichner, Bož. Novotných. — *Tuchoměřice*. Jos. Šebek, Jos. Zeman. — *Tuklaty*. Vojt. Strnad. — *Turnov*. Frt. Bursa, Jan Müller, Ed. Šandera, Jar. Lohař, Zd. Troníčková, Ant. Verych, Ma. Ramešova. — *Týn Horšův*. Václav Liška. — *Týnice Labská*. Nadací p. Stradiota na odměny pro školu Kojickou.

Úhošť. Marie Lablerova. — *Úpice (Eipel)*. Frant. Král.

Vamberk. Emilie Kubiasova. — *Vejprnice*. Jan Jung, Petr Schiller, Kar. Čečilova, Ant. Ječmen, Ma. Čiperova, Barb. Pokorných, Mark. Kecova, Jos. Víšek, Kat. Václavova, Em. Bartáková, Ma. Kučerova, Aa. Schmidova. — *Velíš*. Ma. Kohlova. — *Velvary*. Alois Votava. — *Veselá (u Počátek)*. Farní škola, Petr P. Pokorný (†), Jan Louda, Frt. Kubát, Jan Jaroš, Ant. Weingart, Jos. Štork, Jan Beran, Jan Tlustý, Herm. Koppova, Frt. Blažek, Kat. Horova, Jan a Prokop Novák, T. Marek, Kat. Kosova, Ros. Hajných, Jos. Hron, Jan Kadlec, Ma. Lisých, Jos. Kokeš, V. Nechvátal, V. Matoušek, Ma. Wintrova, Frtška. Strnadova, Mar. Rejskova, Al. Jůnova, Ma. Šimkova, Ma. Svobodova, Ma. Říhova, Ant. Musilka. — *Veselí (v Tábořsku)*. Jos. Jul. Jindova, Aa. Cec. Maškova. — *Vlňoves*. Ad. Příbyl, Al. Meissner, Jan Schowald, K. Čermák. — *Vodňany*. Nadací † Jos. Mosteckýho na odměny školní; Frt. Bělohlávek, Ma. Seidlova, Em. Erhard. — *Vodolka*. Frant. Šebek. — *Vojnoměstec*. Václ. Beránek, Ma. Polívkova, Jos. Šmahel. — *Volyně*. Městská knihovna, Boh. Vanžura, Jos. Fiala, Jan Krása, Tom. Libertin, Bož. Sladkovských, Aa. Krofova, Kar. Lom a Božena, El. Bártova, Ant. Buděšinský, Jos. Drahe-

rádova, Ma. Kochtova, Jindř. Kovárna, Jos. Křišťan, Arn. Miniberger, Frt. Motyčka, Kar. Petelova, Alfred Pindl, Ma. Fialova, Jos. Prokopova, J. Denk. — *Vosice*. Farní škola. — *Vrbice*. Kat. Fišerova, Al. Jůnkova. — *Vrbno*. Ros. Syrových. — *Vrsec*. Joh. Ma. Čechova (†). — *Všestary*. Aa. Štovičková. — *Všetaty*. Frtška. Stránských. — *Vtelno*. Žákovstvo katolické školy, rod Jos. Štěpána. — *Výprachtice*. Vno. Beran. — *Vyskytná*. Josef Potěšil. — *Vysoké*. Fil. škola Tříčská.

Záboř. Jan Švejk. — *Záboří*. Jos. Fuksa, Václ. Malý, Jos. Švejcarova. — *Zaclěť*. Jan Žďárský. — *Zahájí*. Frt. Procházka, Mart. Vais, K. Kolář, Ter. Kalašova. — *Zahrádka*. Josef Vrána. — *Zachotín*. Frant. Koubek. — *Zámorsk*. Ma. Součková. — *Zásmuky*. Josef Pácal. — *Zdechovice*. Karel hrabě z Paarů, nadací p. Stradiota na odměny pro školní dívky. — *Zeměchy*. Ant. Kamill Vondráček. — *Zlonice*. Frant. Hornický. — *Zvoleňoves*. Rud. Wassmundt.

Žitobec. Maria Rusova. — *Žiželice*. Jos. Černohlávek. — *Žleby*. Jar. Mišák, Hugo Melzer. — *Žumberg*. Č. Kopečný, Leon. Pétáková, Alb. Novotných, Barb. Trnkova, Frtška. Rybyšárova, Ant. Řezníčková, Ant. Machač, Frt. Hrdý.

B. Morava.

Adamov Oudolí. Karel Štěpán.

Bánov. Škola Bystřická. — *Bělá Stará*. Apoll. Matějova. — *Bitiška Veverská*. Frant. Černotský, Jos. Dundáčková. — *Blánsko*. Škola v Lazankách, rod Nečasův, Aa. Šamanova. — *Bojkovice*. Jos. Milička, Frtška. Sojova, Ant. Kužela, Al. Černík, Aa. Hnuškova, Aa. Moštenská, Jos. Koncer, Aa. Pitenská. — *Boňovice*. Frt. Beníšek, Cec. Hejdušková, Ma. Dostalova, Aa. Půdova. — *Bořice*. Farní škola. — *Bořitov*. Rod Dvořákův. — *Bozkovice*. Cyr. Luňáček. Jos. Dařílkova, Ant. Axmann, Kar. Ferd. Slovák. — *Brno*. Rod Krátkých, Paul. Karáskova, Vl. Průdek, Ed. Ondrák, Fil. Nováková, Jan Waigler, Ma. Krásných, Ma. Čučatkova, Reg. Lambertova, Ma. Šottolova, Ma. Paclíková, Aa. Klíčo-

va, Vil. Vašek, K. Smutný. — *Brno Staré*. Fr. Jos. Drapal, Ma. Bonalova, Ma. Zikmundova, Ma. Weisslampova, K. Vondráček, Ant. Šindelářova. — *Brtnice*. Frtška. Klementova, Mar. Hosova a Františka. — *Březová*. Jan Perníček. — *Buřovice*. Jos. Šujan. — *Budišov*. Maria Ujčskova. — *Buchlovice*. Ma. Dorazilova. — *Búzov*. Farní škola. — *Bystřice* (v Jihlavsku). Em. Dvořáček. — *Bystřice Hrubá* (u Olomouce). Škola Přáslavická, rod Kociánův a Čihalíkův, Aa. Vinšova, Ed. Čihalík, Ma. Vrtálkova, K. Doležel, Ant. Slepica. *Bzenec*. Škola v Písku.

Čehovice. Aa. Zatloukalova. — *Cechy*. Obecní nár. škola Hluchovská, Frt. Vysloužil. — *Čejkovice*. Am. Gregorova, Ma. Michnova, Jos. Otáhal, Frtška. Hlineckých, Ludm. Šulcova, Frt. Hradil, Frt. Opluštil, Ma. Brandejských, Ant. Martinec, Met. Hodr, Gen. Pazderkova, Ma. El. Havlíčková, Mat. Moravanský, Tom. Hříba, Filom. a Gen. Konečných, Ma. Svobodova. — *Černovice*. Karel Pavelka.

Dačice. Rod Novákův a Lodrův, Ed. Karpišek. — *Dědice*. Rod Malíkův a Trávníčkův. — *Dolany*. Leop. Schaefer, Žofie Drexlerova. — *Domaželice*. Met. Molčík, Frtška. Gajdošíkova, Arn. Zlámalova. — *Doubravice*. Škola farní a škola v Újezdě, rod Bílkův, Křížův a Fojtův, Jos. Potůček. — *Drahanovice*. Frant. Urbanovský. — *Drahotuše*. Farní škola, Ign. Konrad, Ant. a Frant. Kuchynka, Frtška. Bartošova, Petr Horecký. — *Drnovice*. Rod Jana Zachrla. — *Dřevohostice*. Aug. Molitorova, Ma. Petrova, Frt. Zámorský, Ant. Němec, Ferd. Sládeček. — *Dubicko*. Ignác Žváček.

Eyvanovice. Frtška. Wenclova.

Frejštát. Ma. Gobrova, Jan Zahradník, Joh. Kociánova, Rud. Panz, Aa. Knězekova, Petr Polanský, Aa. Kalusova, Jan Rajnošek, Ma. Homolova, Frt. Sobotík, Ma. Rečková, An. Lidáková, Ant. Kubala a Terezie, Jan Hanák, Am. Stiborkova, Anat. Pavliskova, Hynek Černocho. — *Fryšták*. Frt. Jádrníčková.

Hněvošín. Barb. Dostalova, Jos. Vychodil, Jan Dolánek, Am. Pospíšilova, Leonh. Sedláček, Frt. Grejcar, F. Rozbořil, J. Škrábal, Frt. Pospíšil, Jos. Matchova. — *Hodonín*.

Ros. Polešovských. — **Holice.** Rod Zapletalův, Aa. Homolova. — **Sv. Hora** (u Olomouce). Ant. Psota, Joh. Krbečková. — **Hranice.** Škola ve Zbrašově, Jindř. Nováková, Frt. Haída, Jos. Sumbal, Emma Ant. Petschnerova. — **Hruška.** Ant. Sedlář. — **Hulín.** Fr. Pospíšil, Fr. Lukáš, Ign. Žerava, Leop. Koplík, Bern. Tabáček, Jar. Hubík, Boh. Chromeček, Václ. Novák, K. Pavlíček. — **Hustopeč.** Rich. Hailánek. — **Hoředlice Nové.** Rod Hynka Němce.

Cholina. Ign. Mazanek, Frt. Latal, Ant. Lakomý, Frt. Kvapil, Th. Faksova, Osk. Sekanina, Frt. Starostíková, Ma. Svozilova. — **Chvalkovice.** Frt. Zemánek.

Jaroměřice. Ant. Straka, Frt. Zach. — **Jedovnice.** Rod Josefa Jedličky. — **Jičín Starý.** Fil. škola v Hůrce. — **ImrMOV.** Al. Matějů, Jos. Hanusch, Frt. Kuchyna. — **Ioančice.** Žof. Svobodova, Theod. Seka, Helena Uhlíková.

Kamenice. Frant. Neruda. — **Kašava.** Frška. Kršmova, El. Holíková, Maa. Košarkova, Jan Havlík. — **Kelč.** Ant. Zimák, Frt. Minář a Maria, Frtška. Grossmanova, Jan Šulák, Maa. Vašíčkova, Jan Hlavica, Ros. Masaříková. — **Kladky.** Filum. Přichystalova. — **Klenovice.** Jos. Procházkova. — **Klobouky u Brna.** Nábožná mládež v Grumviři. — **Klobouky** (kraje Hradištského). Jan Matyáš a Frtška., E. Fiedler, Frt. Papež, Frt. Šerý, T. Zubek, Fr. Susedík, Fr. Bureš, Jan Švach a Frtška, Jos. Slovák, Al. Šuchma. — **Kněžice.** Vikt. Pišova, Cec. Divišova. — **Kokory.** Frant. Zapletal. — **Komín.** Ben. Gruber, Frtška., Klouparova. — **Koryčany.** Rod Hallův, Mark. Přikryl, Kl. Slezáková, Leop. Dračka. — **Kounice Dolní.** Škola Mělčanská, Vinc. Ježkova, Frt. Balzar. — **Kozlovice.** Farní škola. — **Královo Pole.** Rod † Vinc. Krystena. — **Krásensko.** Rod Jakuba Zapletala. — **Krhov.** Vinc. Reutter, Ant. Jusa. — **Kroměříž.** Frtška. Podešvova, Ign. Čáp, Ant. Dudek, Marc. Sklenářova, Frtška. Krpcova, Aa. Přikrylova, Boh. Balcárek, Frt. Mlčoch, Ma. Fičova, Fil. Strouhalova, Št. Večerka, Vinc. Gremlica, Ant. Opravil. — **Křižanovice.** Rod Jak. Obdržálka. — **Křtiny.** Rod Gustava Müllera.

Leonica. Aug. Kučera, Jan Matoušek, Hata Berkova.

Lhota Hroznova. Al. Strakačova, Ma. Bendlova. — **Lhota Vranova.** Ferd. Laštůvka. — **Lichnov.** Farní škola. — **Lipník** (v diéc. Olomoucké). Rod Leop. Sobka, Ferd. Keller. — **Lipovec.** Rod Fab. Roušera, Met. Sedlák. — **Lišeň.** Rod Zemanův. — **Litovel.** Ferd. Kašpárek. — **Loštice.** Aa. Komárkova, Jan Brtníček, Mar. Krbcova, Jos. Komínek, Zd. Schönhöfrová, Jos. Svoboda, Frt. Bobek, Kar. Müller, Ma. Maierova, J. Hehl. — **Lovčice Veliké.** Vinc. Berka, Ondř. Kroupa. — **Lulč.** Vavřin Travenec.

Malenovice. František Trumpus. — **Mezeříčč Valašské.** Ot. Jul. Plch, Ot. Schiedeek, Frt. Michoněk, Ant. Kopřiva, Frtška. Noskova, Al. Pokorný, Aug. Brož. — **Milotice.** Rod Langův, Fr. Holzman. — **Miroslav.** Cyr. Kovář, Frtška. Součková. — **Mohelnice.** Ka. Binkova. — **Moravičany.** Frt. Ambrož. — **Mysločovice.** Fil. Kotíkova, Jan a Frant. a Josef Jančík, Jn. Hauák, Josef Brázdil a Terezie, K. Velisek.

Napajedly. Jos. Beneš. — **Nezamyslice.** Farní škola, rod Mel. Dudy. — **Nikočice.** Jan Malý. — **Nionice.** Vil. Kantnerova. — **Nížkovice.** Rod Ant. Oslíka. — **Nová Ves** (u Ostravy Uher.) Farní škola, Aa. Kunovjankova, Jan Vítovský. — **Nové Město.** Jos. Reichel, Aug. Apetauer, Frt. Jeřábek.

Obřany. Rod Suchánkův. — **Ochos.** Alois Luner, Rich. Škrob. — **Olešná.** Ma. Prokopova. — **Olešnice.** Frt. Venclovský, Jos. Sedláček, Jindř. Vodnařík, Vil. Faustka. — **Ořechoví.** Frant. Bartl. — **Osek.** Karel Hartl. — **Oslavany.** Frt. Weidenhöfer (†), Mar. Muchova, K. Jeřábek, Frt. Koucký, Aug. Kocauda. — **Ostrava Uherská.** Městská škola, rod Matouše Lorence. — **Ottaslavice.** Farní škola, Ma. Vlkovských, Jul. Šafránek, Boh. Chlup. — **Oujezd** (u Brna). Rod Karla Hřebíčka. — **Oujezd.** Rod Žandovských. —

Pavlovice Hrubé. Rod Frant. Horáčka. — **Plumlov.** Ignác Pácl, Ma. Drescherova. — **Polehradice.** Cyr. Hrabeo, Jan Soukop (†). — **Pozlovice.** Škola v Ludkovicích. — **Pozořice.** Rod Andrysíkův, Florianův, Bendův, Ryšánkův a Žemlův, Al. Haušek, Kat. Crhova, Vinc. Boček, Kar. Železný, Al. Šmerda. — **Pratec.** Cyrill Dvořáček. — **Pravlov.**

Fil. škola Bračická. — *Prosenice Hrubé.* Frtška. Bubeníková, Valentin Šimeček, Fil. Křížkova. — *Prostějov.* Lud. Protivanský, Bož. Šindelářova, Joh. Čecháčkova. — *Prusy Moravské.* Ma. Novotných. — *Prušanky.* Jos. Zalešák, Frt. Polach, Jan Seják, Jos. Nosek, Ant. Hromek, Vojt. Vl. Dufek. — *Předín.* Fil. škola v Stěměchách, Frt. Čurda, Ma. Hruškova, Kar. Nechvátal. — *Přerov.* Jan Keller, Ed. Plaček, Alžb. Troprova, K. Kohoutek, Eug. Štěpka, Frant. Herzog, Hugo Mrázek, Ma. Spitova, Frt. Frühbauer. — *Pustoměr.* Fr. Stenička.

Mačice. Rod Jana Novotného, Ros. Šebestíkova. — *Radkov.* J. Janek, Antonín Křížek. — *Radostín.* Školní knihovna, Frt. Bílek. — *Rajhrad.* Rod Duchonův. — *Rataj.* Maxm. Trkal. — *Rosochy.* Alžb. Čechova. — *Rousínov Nový.* Karel Oslík. — *Rovečín.* Katolická škola. — *Rožnov.* Leop. Satke. — *Rudolec Český.* Frt. Fouskova. — *Ružná.* Farní škola.

Řeznovice. Ant. Bednaříkova, Mat. Klaibl, Frt. Robotka. — *Říše Stará.* Frt. Bláha, Frtška. Pražáková, Frt. Nechvátal, Jos. Kvasnička.

Sebranice. Klíment Pěta. — *Senice Velké.* Rod Tobiáše Navrátila. — *Slatenice Hrubé.* Farní škola, Jan Isák, Anna Vychodilova. — *Slatina Horní.* Tomáš Kolba, Frt. Bačák. — *Slavkov.* Rod Malcánkův. — *Sloup.* Nadací na odměny školním dítkám v Sloupě a v Mollenburku, rod Kučerův, Jos. Nezvaný, Frt. Pohl, J. Jarůšek, Vl. Jedlička a Cecilia, Barb. Vašíčkova, Ma. Veselých. — *Smržice.* Farní škola, V. Vymětal, Al. Dokoupil, Al. Píchal, Č. Opletal, Jos. Obr, Jos. Matějček, Frt. Vodička, Č. Mazal, Josef Chytil, Tom. Netopil. — *Stará Ves.* Herm. Liebnerova, Jos. Spala, Aug. Bartík a Frtška., Frt. Hrbas, Frt. Petřík, H. Netopil, Jos. Vrána, H. Mikeš. — *Střelice.* Jan Findeis, Jan Perna, Tom. Liška. — *Střílky.* Ma. Miškářova, Ter. Rosmaelova, K. Langheiter, Rich. Maroušek, Jos. Šťastný, Em. Otto, Frt. Vojtek, Jos. Skaličková, Jan Liška, Ant. Novák, H. Soustružník, Čeněk Vrba. — *Studinky Dolní.* Místní škola. — *Studnice Vysoká.* Ma. Horáčkova. — *Sul-*

kov. Národní škola v Ronseči. — **Syrova.** Farní škola.

Sardice. Farní škola, Jan Malý, Frt. Macháček. —

Šitbořice. Jan Hladůvka. — **Šlapanice.** Rod Martina Zemana, Ot. Hansl, Jan Hofírek, Frt. Štěrbova, Fil. Grešlova, Ma. Železných. — **Štarovice Malé.** Rod Hybnerův, Veselých, Brožkův, Popovských a Najmanův. — **Štěpánov Horní.** Frant. Hampel a Maria. — **Štěpánov** (u Nedvědic). Jul. Belatka. — **Šumice.** Nábožná mládež. — **Šumwald.** Maa. Hejných.

Tasov. Vincenc Marek. — **Telč.** An. Pejčochova, Ma. Šikutova, Jos. Vystrčil. — **Těšetice.** Al. Poděbrad, Frtška. Pospíšilova, Frt. Prokeš, Jan Kouřil, Jan Navrátil, Ign. Přidal, Ign. Řezníček, Frt. Punčochář, Stan. Ašer, Mat. Sedláček, Frt. Nepožitek, Marianna Polova, Frtška. Losova, Aa. Oklešťkova. — **Těšnovice.** Školní knihovna v Hrub. Těšanech, Maa. Škřičíkova, Petr. Kvasničkova, Ant. Dvořák, Ant. Tupý, Jos. Hrabalova, Frt. Brazdil, Frtška. Baďurova, Vikt. Rakušan, Aa. Valachova. — **Tišnov.** Rod Zenottysův, Jan Hlávka a František, Ma. Krahulcova. — **Tišnov Předklášteří.** Ma. Ordnungova. — **Tovačov.** Jos. Slavík, Fil. Olšanských. — **Troubky.** Rod Zatloukalův a Suchomelův, Aa. Pospíšilova, Arn. Gregarkova, Jos. Karhanova. — **Třebíč.** Maria Černých, Frt. Novotný. — **Třešť.** Jan Blumenšain, Jan Mayer. — **Tuřany.** Rod Stammův a Šikův. — **Tvarožná.** Rod Frant. Kubínka z Blažovic. — **Týnec Hrubý.** Nadací na odměny pro chudé školní dívky, rod Chytilův a Novákův, Frt. Markova, Vinc. Prečan.

Urbanov. Jos. Petrů, Frt. Holub, Jan Poukar.

Veselí Nové. Hynek Wencelides. — **Vizovice.** K. Marhula (†), Apoll. Gaidošíkova, Fil. Lutonských. — **Vladislav.** Jos. Mrniavova, Dom. Dener. — **Vranov.** Rod Skřivánkův, Ed. Šebek, Jos. Beran, Fr. HOLEŠOVSKÝ, Fr. Michlíček. — **Vratenín.** Škola v Uherčicích. — **Vsetín.** Jan Pokorný. — **Všechovice.** Maa. Sehnálkova, Maa. Malíkova, Barb. Petrova. — **Výškov.** Maria Sedláčková.

Zábrdovice. Jos. Jeřábková, Ma. Tesařova. — **Záhřeb.** Em. Kopecký, Jos. Novických, Olga Zelinkova, Viktor Lehr, Frtška. Šenkova, Am. Bezděkova, Maa. Jedelská,

Jan Berka, Magd. Wagnerova, Frt. Cyr. Vrtek, Frt. Títl, H. Lehar, Jos. Janíček. — *Zašová*. Školní knihovna. — *Zborovice*. Herm. Fránek, Arn. Kupka, Jan Karásek, Am. Adamíčková (†). — *Zlín*. Aa. Kašpárkova, K. Nohal, Bedř. Kosta. — *Znorovy*. Rod Stancův, Jan Bednařík. — *Zubří*. Škola farní a škola ve Viděcích, Al. Ros. Dubonova, Frt. Holíš, Jan Koláček, Ida Benešova, Aa. Alexandrova, Ma. Šobrova. — *Zvole*. Faru škola, Jul. Rutterova. — *Žarožice*. Al. Svoboda. — *Žďár*. Al. Neumannova, Q. Süha, Frt. Fiala. — *Žďárna*. Rod Frant. Marka. — *Žebětín*. Josef Kaňa.

C. Slezko. *Lututovice*. Felix Lhotský. — *Moravka*. Anna Kolkova. — *Opava*. Rod Herberův. Cyrill Alker, Lor. Lellek, Ludvík Quis. — *Plesná*. Anastásie Cikánková.

H. Rakousy. *Víckeln*. František Flor.

E. Vojenská hranice. *Abiana*. Jan Vorlíček, Frt. Šístek, Ma. Pokorných, Kat. Jelínková. — *Bazidš*. Anna Rotterova, Frtška. Gazdova. — *Weitzenried*. Maria Štenskova.

Odběratelé kněh D. M.

(Od 1. října 1865 do 4. listopadu 1867.)

Pp. tit. Frant. *Kreisinger*, Viktorie *Červenková*, Jan *Mikeska*, Mar. *Berná*, Frant. *Škořepa*, Mar. *Köhlerova*, V. *Holba*, Tom. *Novák*.

Výtah z účtů D. M. za rok 1866.

Jako všecko v Čechách nešťastnou válkou německou utrpělo, tak běduje na ni také naše D. M. Uvázly obchody, uvázlo také přistupování nových úddův, a tím ubylo znamenitého přítoku na výdaje, jimiž naše podnikání ve prospěch mládeže naší se řídí a spravuje. Tím — ač tohoto roku vydáno méně o 910 zl.

67 kr., než r. 1865., — stalo se, že jsme musili sáhnouti k hotovému výbytku r. 1865., a tudy že majetek D. M. proti témuž r. 1865. klesl o 181 zl. 14 kr. na 36.126 zl. 70 kr.

Od r. 1865. zbylo majetku . 36.307. 84 kr.

Nově přijato:

A.) Darů	33. 75 kr.
B.) Vkladů a.) od škol a rodů . .	375. —
b.) „ dítek	1144. —
c.) „ odběratelů	12. —
C.) Rozličných příjmů (za prodané knížky, diplomy, obrázky a j.) .	176. 83 1/2 „
D.) Úroků z uložených jistin . .	1609. 73 1/2 „
E.) Nově uložené jistiny	600. —
Summa veškerých příjmů	40.259. 16 „

Vydáno za týž rok:

A.) Na papír	1.306. 26 kr.
B.) Na tisk	944. 70 „
C.) Na obrázky	148. —
D.) Za rukopis a překlad	152. 25 „
E.) Knihařům	379. 25 „
F.) Poštovného, povozeného a na marky	51. 14 „
G.) Na novou jistinu	600. —
H.) Na úrokové žaloby	21. 34 „
I.) Na služné a remuneraci	480. —
K.) Na rozličné potřeby	49. 52 „
Summa všeho vydání	4.132. 46 „

Když přijato	40.259. 16 kr.
a vydáno	4.132. 46 „
zbývá k výkazu	36.126. 70 „

V ý k a z.

A.) Uložených jistin:			
a.) státních a Rudolfský los	10 zl.	1.290.	— kr.
b.) u soukromých	.	31.600.	30 „
B.) Nezplacených úroků	.	809.	50 „
C.) Nezaplacených vkladů	.	1.990.	85 „
D.) Hotových peněz (v záložně)	.	436.	5 „
Vykázaná summa		36.126.	70 „

Jména dárcův

(od 1. října 1865 do 4. listopadu 1867).

Tit. pp. — P. Jan *Duben*, farář v Nezamyslicích, 1 zl. 5 kr., — p. Fr. *Indruch*, děkan v Otaslavicích, 4 zl. 30 kr., — p. Jan *Materna*, farář v Želeticích, 61 kr., — p. Fr. *Macan*, děkan v Čelakovicích, 1 zl. 85 kr., — p. Th. *Schlegel*, farář v Hodslavicích, 70 kr., — p. Fr. *Jelínek*, farář v Brankách, zlato, stříbro a Rudolfský los v ceně 23 zl. 55 kr., — p. Lud. *Ochrana*, farář v Štibořicích, 90 kr., — p. Fr. *Petráš*, kapl. v Koryčanech, 35 kr., — p. Tom. *Láska*, farář v Zborovicích, 3 zl., — p. Tob. *Navrátil*, občan ve Velké Senici, 40 kr., — p. Ant. *Maucha*, farář ve Vysokém, 1 zl. 95 kr., — p. Val. *Petýrek*, učitel v Břelavi, 90 kr., — p. Fr. *Kamarýt*, děkan v Kaplici 1 zl., p. Jan *Gürke*, farář Chvalský, 65 kr., — paní A. K. 50 kr., — p. P. Got. *Tesař*, kněz řádu kap. v Sušici, 50 kr., — p. Jiří *Bier*, děkan v Manetíně, 50 kr. —

Zaplat Pán Bůh! —

Snížené ceny knížek D. M.

Číslo 1., 2., 3., 6., 8., 9. a 10. po 80 kr. — Číslo 4., 5. a 7. po 40 kr. — Všech 10 čísel za 3 zl. — Obrazy dějin Českých (č. 4., 5. a 7.) za 1 zl.

Časopis „Školník,“

hlasatel Dědictví Maličkých,

bude dále vycházeti od 1. ledna 1868 každý 20. den o jednom archu. Komu na tom záleží, aby nejen důležitosti našeho ústavu seznal, ale i do dějin národního školství nahledl, budiž odběratelem tohoto nejlacinějšího časopisu školského. *Celý ročník* stojí jenom **1 zl.** i s poštovní zásilkou.

Předplacení (frankované) přijímá *redakce Školníka v Hradci Králové*. Peníze mohou se posílati také s vklady do Dědictví Maličkých, čímž poštovného se ušetří.
